

TECHNISCHE MEDEDEELING

VEREENIGING VOOR LOCALE BELANGEN

No 13

ENQUÊTE-ANTWOORDEN

EN

PRAE-ADVIES

**UITGEBRACHT VOOR HET
29^e DECENTRALISATIE-CONGRES
TE SOERABAJA, OP 18, 19 EN 20 MEI 1939**

VEREENIGING VOOR LOCALE BELANGEN

29e Decentralisatie-Congres

te Soerabaja, op 18, 19 en 29 Mei 1939.

De algemeene taak, positie en
organisatie van den technischen
dienst van het regentschap.

ANTWOORDEN

op de enquête, gehouden door de
Sociaal-Technische Commissie van de Ver-
eeniging voor Locale Belangen.

en

PRAE-ADVIES

uitgebracht door Ir. S. S. BELLINGWOUT
oud-Gecommitteerde Regentschapsraad Bandoeng.

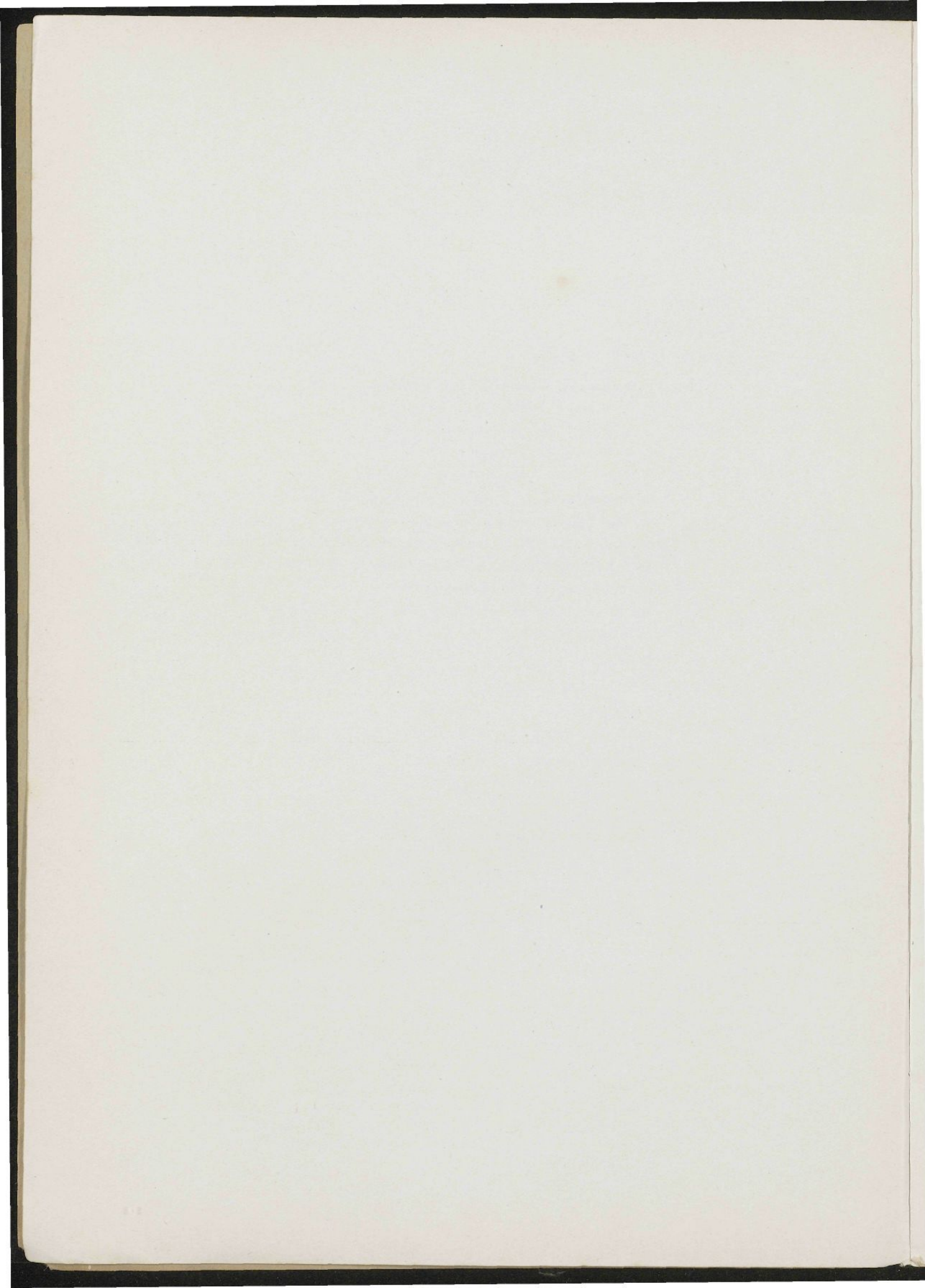

INHOUD:

	Blz.
Inleiding	5
Vragenlijst	5
Beantwoording vragenlijst:	
door J. H. Statius Muller , A.R. t. b. v. d. Adviseur v. Inl. Zaken . .	6
„ R. A. T. Soerjo , Regent Pekalongan	7
„ R. T. A. Moh. Sediono , Regent v. Indramajoe	10
„ R. T. A. Soekarman , Regent v. Grobogan	12
„ Soeardjo , Gecomm. Regentschapsraad Madioen	13
„ R. M. Soehardiman , Gecomm. Regentschapsraad Tjiandjoer . .	15
„ Ir. M. F. Adams , Hoofd-ingenieur Prov. West-Java	16
„ W. v. d. Peyl , Hoofd afd. Fin. Prov. Midden-Java	17
„ Ir. J. Adriaanse , Hoofd Prov. Waterstaat Midden-Java	18
„ een Directeur der Regentschapswerken	22
„ een Directeur der Regentschapswerken	24
„ G. Schweneke , A. R. van Bandoeng voor de Vereeniging van Ambtenaren bij het B.B.	26
„ J. F. Pattiwael van Westerloo , voor het Verbond van Middel- baar Technici in Ned.-Indië	31
„ Soesilo , Architect L. W. te Bandoeng	32
„ S. Soerjo Amidharmo , Hoofd Taman Siswa-school te Djember	38

PRAE-ADVIES:

door Ir. J. J. Bellingwout , Oud-Gecommitteerde Regent- schapsraad Bandceng	39
---	----

ALGEMEENE TAAK, POSITIE EN ORGANISATIE VAN DEN TECHNISCHEN DIENST VAN HET REGENTSCHAP.

Aan een veertigtal terzake-kundigen werd verzocht hun meening kenbaar te maken over het bovengenoemde vraagstuk.

Hiertoe werd hun de ondervolgende „Inleiding” en „Vragenlijst” aangeboden.

INLEIDING.

Het aan de orde gestelde probleem vloeit voort uit de wijze, waarop de technische zaken (de „waterstaat” in den ruimsten zin) thans in het regentschap moeten worden behandeld, en die, waarop zij vroeger werden behandeld.

Bij de decentralisatie toch is de zorg voor de technische belangen binnen de grenzen van het regentschapsgebied verdeeld over twee autonome gemeenschappen, nl. provincie en regentschap, terwijl voor hun instelling — ongerekend de betrekkelijk korte periode der gewestelijke raden en diensten — het Binnenlandsch Bestuur q.t. in deze aangelegenheden belangrijken invloed of zelfs de leiding had, doch bovendien onder die leiding van ouds de desa eigen, eenvoudige, technische belangen behartigde, wat in beginsel onveranderd bleef.

Nu functionneert de decentralisatie essentieel op meerdere plans: bovenal belangrijk is, dat de sociale beslissing van de centrale naar de locale overheid verschoven is, onder behoud van hooger toezicht; daarnaast staat de overbrenging van de financiering, eveneens met dat toezicht, doch tevens met de mogelijkheid van hulp door subsidieering; terwijl zij tenslotte meebrengt het uiteen vallen der diensten, i.c. der technische diensten, die voor elke gemeenschap afzonderlijk worden georganiseerd, met een zekere, niet in extenso geregelde taakverdeling en verhouding. Waarbij te bedenken is, dat weliswaar de functie dezer technische diensten geen besturende, doch een secundaire is, doch dat zij door initiatief, advies en beleid toch ook bij de sociale en de financieele bestuurstaak een belangrijke rol spelen, of ten minste kunnen spelen.

Voorts heeft deze splitsing en specialisering der technische diensten plaats gevonden in een tijdsgewricht, waarin ook hier te

lande het technische werk een steeds grooter omvang en sociale betekenis krijgt, de consequenties, waarvan eerst langzaam worden aanvaard.

Als gevolg van deze omstandigheden, blijkt de regentschappelijke technische dienst geplaatst in een positie, waar onduidelijk bevoegdheden elkaar doorkruisen, en administratieve en financieele verhoudingen haar sociaal vereischte ontplooiing tegenhouden.

De onderstaande vragen bedoelen de daardoor ondervonden moeilijkheden de in diverse kringen heerschende gedachten omtrent hunne oplossing aan het licht te brengen. Hierbij wordt evenwel de decentralisatie in den huidige hoofdvorm (provincie, stads-gemeente, regentschap, desa) en met de huidige financieele verhouding in beginsel als gegeven aangenomen en dus buiten discussie gesteld, wat evenwel niet uitsluit de beschouwing van de binnen dit beginsel besloten en voor dit punt van belang zijnde ontwikkelingsmogelijkheden. Het gaat er i.c. bovenal om, welke positie en welke taak in dit systeem aan den technischen regentschapsdienst op den duur behooren toe te vallen.

V R A G E N

ter verzameling van gegevens voor het Praeadvies gericht tot deskundige personen van onderscheiden werkkring.

A. Van welken aard en omvang is (dient te zijn) het technische werk der regentschappen?

Welke ontwikkeling is daarvan in de toekomst te verwachten?

Welke maatschappelijke betekenis is er aan toe te kennen?

(p.m.: rooiwezen, wegaanleg en bruggenbouw c.a., stads- en dorpsvorming, grondbedrijf, assaineering, waterleiding, irrigatie, verkeerswezen en gebouwen; met onderscheiding van sociale en financieele voorbereiding, opstelling van ontwerpen, uitvoering en onderhoud).

- B. Welke verhouding (verband, overleg enz.) is m.b. tot het eigenlijke technische regentschapswerk in acht te nemen tusschen den technischen diensten de andere dienst(en) van het Regentschap, respectievelijk het B. B. ?
- C. Moet verband bestaan met het technische des awerk ?
Zoo ja, hoe is dit dan te organiseeren en hoe is daarbij de verhouding tusschen den technischen regentschapsdienst eenerzijds en de desa anderzijds te regelen, mede in verband met het toezicht van het B.B. en van Gecommitteerden op de desa ?
- D. In hoeverre en op welke wijze moet de provincie niet slechts toezicht houden, doch ook voorlichting en hulp geven ?
Zijn U hieromtrent praktische ervaringen en resultaten bekend ?
- E. In hoeverre en in welke vormen is samenwerking van regentschappen voor of bij het technische werk gewenscht en mogelijk ?
(p.m.: aangrenzende regentschappen, vereenigingen enz.).
- F. In hoeverre is het inroepen van hulp van derden gewenscht en mogelijk
(p.m.: adviezen van officieele niet-provinciale adviesinstanties of van particuliere adviesbureaux, werken met aannemers, ook bv. met grootere aannemers tevens ontwerpers enz.).
- G. Welke dienstorganisatie en welke personeelsvoorziening zijn in algemeenen zin, i.v. met het voorgaande voor den technischen regentschapsdienst gewenscht en i.v. met de financiën mogelijk, thans en in afzienbare toekomst ?
- H. Is er behoefte aan meer voorlichting, respectievelijk aan betere of bijzondere scholing van het technische regentschapspersoneel ?
Zoo ja, in welke opzichten (administratief, lokaal-technisch, practisch enz.).
Hoe ware dit te bereiken (opleiding, aanvullende cursussen, eischen bij in dienststelling, publicaties) ?
- I. Is er bij e.e.a. onderscheid te maken tusschen groote en/of krachtige en kleine en/of zwakkere regentschappen ?
- J. Zijn er bijzondere vraagstukken of moeilijkheden van technischen, administratieven, socialen, cultureelen of anderen aard, die in dit grootere verband reeds de aandacht verdienen, doordat zij de algemeen taak, de organisatie, de personeelsvoorziening of de positie der technische regentschapsdiensten belangrijk (behooren te) beïnvloeden ?
Naar aanleiding hiervan werden 16 antwoorden ontvangen. De meeste inzenders hadden tegen publicatie geen bezwaar. Hunne antwoorden zijn hieronder afgedrukt. In verband met de beschikbare ruimte zijn enkele antwoorden een weinig verkort weergegeven.

Beantwoording vragenlijst.

door J. H. Statius Muller,

Assistent-Resident ter beschikking van den Adviseur voor Inlandsche Zaken.

- A. Zoolang de regentschapsraden nog geen werkelijke afspiegeling vormen van wat er leeft en streeft onder de verschillende volkslagen in het regentschap, met andere woorden zoolang de regentschapsraad nog niet beschouwd kan worden als een geslaagd en volgroeid democratisch college, zij groote terughoudendheid geboden bij den uitbouw van den technischen dienst.
Daar waar de raad zich nog niet ontwikkeld heeft tot een college dat met inzicht en bewustheid zoowel het budgetrecht kan hanteeren als critisch toezicht kan houden op de rekeningen van de diensten, is de technische dienst nog in te groote mate een werktuig in handen van het als regel niet deskundig ambtelijk bestuur van het regentschap.
De ontwikkeling van den technischen dienst houde gelijken tred met die van den raad als hierboven bedoeld.
- B. Gezien de uiterst belangrijke sociale functie van het Binnenlandsch Bestuur verdient het aanbeveling van de ervaring van dit bestuur te profiteeren door haar in te schakelen als adviesinstantie voor alle werkzaamheden van den technischen dienst. Ditzelfde geldt voor de speciale diensten ieder op eigen gebied.
De districts- en onderdistrictshoofden kunnen belangrijke diensten bewijzen door

- voor kleinere onderhoudswerken in afgelegen streken als executant op te treden.
- C. Voor meer belangrijke desawerken trede de technische dienst van het regentschap op als uitvoerder. Ook voor het toezicht op het onderhoud van belangrijke desawegen en gebouwen kan de technische dienst van het regentschap nuttig werk verrichten. Dit is een kwestie van praktisch inzicht. Voorop sta hierbij steeds het bereiken van het grootst mogelijke nuttig effect voor alle betrokkenen.
- D. Zoolang (vide beantwoordig van vraag A) de regentschapsraad nog niet in staat geacht kan worden het budgetrecht en het recht van toezicht behoorlijk te hanteeren en in het algemeen als vertegenwoordigend college van een waarlijk autonoom gebiedsdeel besluiten te nemen van principieelen aard, zal het als regel uit ambtelijke elementen bestaande bestuur van het regentschap verstandig handelen door zooveel mogelijk te profiteeren van de ervaring van de provinciaal technische diensten.
- Op duidelijke wijze uitgedrukt: de meest efficiënte oplossing van het vraagstuk van het toezicht op den technischen dienst van het regentschap is het belasten van het districtshoofd van den provincialen waterstaatsdienst daarmede. Ook hier valle de nadruk op wat praktisch het best bereikbare is. Waar het districtshoofd van den prov. wat.-dienst adviezen en contrôlerapporten indient aan het bestuur van het regentschap, dit bestuur dus verantwoordelijk blijft, kan dit niet gezien worden als een aanslag op de autonomie van het regentschap.
- E. Incidenteele samenwerking van regentschappen is waar noodig steeds toe te juichen.
- Samenwerking in vereenigingsverband op technisch gebied zal steeds minder nuttig effect sorteeren dan het benutten van provinciale diensten.
- F. Incidenteel kan hiertegen geen bezwaar bestaan.
- Elk geval zal op zich zelf beoordeeld moeten worden.
- G. Dit is naar het voorkomt niet algemeen te regelen doch moet voor elk regentschap afzonderlijk beoordeeld worden. Advies hierover van de provinciale technische diensten die meerdere regentschappen overzien is hier echter onontbeerlijk.
- H. In beginsel: Ja.
- Zie terzake beantwoordig van vraag D voor de principieel aangewezen adviesinstantie en van vraag F voor meer incidenteele gevallen.
- I. Zeer zeker.
- J. Ja: Stadsuitbreiding — villadorpen (voorbeeld: de Poentjak in regentschap Tjiandjoer) — rioleering — effectueering drinkwatervoorziening in stadskampongs — renaissance Inheemsche stijl voor gebouwen, (waarbij de regentschappen het voorbeeld dienen te geven).
- Deze enkele voorbeelden betreffen onderwerpen die zonder voorlichting niet op te lossen zijn door den directeur van regentschapswerken noch door het bestuur van het regentschap.

Beantwoording vragenlijst.

door R. A. T. Soerjo,
Regent van Pekalongan.

- A.
- I. Van welken aard en omvang is (dient te zijn) het technische werk der regentschappen?
- Het technische werk der regentschappen omvat:
1. Onderhoud, verbetering en aanleg van wegen, voornamelijk de *binnenwegen*, waarover het lokaal verkeer binnen het regentschap plaats heeft.
 2. Bruggenbouw.
 3. Assaineering en reinigingsdienst.
 4. Rooiwezen, waarvan het intensief toezicht is geconcentreerd op de z.g. bebouwde kommen) district- en onderdistrictshoofdplaatsen, ondernemingsgebieden, de terreinstrooken ter diepte van 250 m langs de berijdbare wegen).
 5. Oprichting en onderhoud van gebouwen, w.o.: pasars, abattoirs, schoolgebouwen, poliklinieken en pasanggrahans.
 6. Algemeene begraafplaatsen.
 7. Brandweer.
 8. Straatverlichting.
 9. Drinkwatervoorziening en aanleg en onderhoud van artesische putten.
 10. Overvaarten.
- Daarnaast heeft de technische dienst van het regentschap, als toezichthoudende en adviseerende instantie, medemoeienis met de desawerken (zie beantwoording vraag C).
- II. Welke ontwikkeling is daarvan in de toekomst te verwachten?
- De ontwikkeling van het technische werk zal in de eerste plaats zich bewegen op

het gebied van de (klein-) stadsvorming, waarvoor in aanmerking komen de districts- en onderdistrictshoofdplaatsen. Wijders de sub I ten vierde genoemde bebouwde kommen, als zoodanig de belangrijkste wooncentra vormen.

Het proces van een planmatige verwezenlijking van dit doel zal zich kunnen voltrekken naarmate het regentschap financieel sterker wordt en zal daarmee ook gelijken tred moeten houden.

In het kader hiervan zijn als objecten van uitvoering aan te wijzen: Opstelling van een rooilijnplan, verbetering (asfalteering) der kotawegen, assaineering der kampongs, oprichting van poliklinieken en abattoirs, straatverlichting en alle overige voorzieningen t.b.v. de stadsverbetering en stadsverfraaiing.

Wat betreft de verbetering van bestaande wegen, hieronder te verstaan asfalteeringen en het transformeeren van onberijdbare tot berijdbare wegen, zal aan de ontwikkeling daarvan permanent worden gewerkt, in de mate als met de draagkracht der begroting is overeen te brengen. Men denkt zich dan in de toekomst een wegennet te verkrijgen, dat volledig aan de communicatie-behoeften en aan de eischen van het moderne verkeer voldoet.

III. Welke maatschappelijke beteekenis is er aan toe te kennen?

De stadsvorming der districts- en onderdistrictshoofdplaatsen beoogt het geschikt maken voor alsmede het bevorderen van den eventueelen uitgroei van deze plaatsen tot belangrijker centra, wat in de lijn ligt van het streven om de plaatselijke toestanden, waar de aanwezigheid van belangen daartoe motiveert, op hooger niveau te brengen.

In die centra zal het zichtbare resultaat zijn: de verbetering der woontoestanden, de betere verzorging der volksgezondheid (assaineering, poliklinieken), de bevordering der veiligheid (straatverlichting) etc. De aanwezigheid van een goed wegennet zal het verkeerswezen ten goede komen en dit tot ontwikkeling brengen, geïsoleerde streken uit hun isolement opheffen, met de verstrekkende gevolgen voor handel en bedrijf.

B. Welke verhouding (verband, overleg enz.) is met het eigenlijke technische regentschapswerk in acht te nemen tusschen den technischen dienst en de andere diensten van het regentschap, respectievelijk het B. B.?

Tusschen den technischen dienst en de andere diensten van het regentschap moet er een samenwerking zijn, welke het mogelijk maakt, dat in de uitvoering van

zaken waarbij de verschillende diensten betrokken zijn, een soepele werkwijze bestaat.

Voor onderling overleg behoeft niet zonder noodzaak het Regentschapsbestuur te worden ingeschakeld; bij verschil van inzicht zal evenwel de beslissing aan dat bestuur zijn voorbehouden.

Teneinde van den gang van zaken volledig op de hoogte te zijn, is het noodig, dat het College van Gecommitteerden eens in de maand een conferentie met de diensthoofden belegt, op welke conferentie tevens gelegenheid bestaat tot uitwisseling van gedachten en inzichten.

Met het B.B. moet de technische dienst een goede verstandhouding weten te scheppen, wil zij van medewerking van die zijde, welke in zeer vele dingen noode kan worden gemist, verzekerd zijn, zulks vooral in verband met het vermelde onder C.

C. Moet verband bestaan met het technische desawerk?

Zoo ja, hoe is dit dan te organiseeren en hoe is daarbij de verhouding tusschen den technischen regentschapsdienst enerzijds en de desa anderzijds te regelen, mede in verband met het toezicht van het B.B. en van Gecommitteerden op de desa?

De medebemoeienis met de desawerken, waarvan hiervoren bij de beantwoording van vraag A(I) terloops is gewag gemaakt, spruit voort deels uit de Bouwverordening en deels uit de Desa-administratieverordening, welke laatste een uitvoering is van de Inlandsche Gemeenteordonnantie.

In de regentschapsbouwverordening is aan de ambtenaren van den technischen dienst opgedragen de zorg voor en het toezicht op de handhaving en de behoorlijke naleving van de bepalingen dier verordening, een bepaling welke consequent toegepast, moet leiden tot intensiever bemoeienis met den sedert in vele regentschappen door het B.B. ingestelden dienst van desawerken. Deze dienst werd in het regentschap Pekalongan opgericht op basis van samenwerking van de autonome desa's van het geheele regentschap.

De aan de Desa-administratieverordening ontleende medebemoeienis bestaat hierin, dat de ambtenaren van den regentschapstechnischen dienst zitting hebben in een door den Regent benoemde (permanente) commissie, die het desahoofd moet bijstaan bij de opname van tot stand gebrachte desawerken.

Op grond van een en ander is de dienst der desawerken nauw aan den regentschapstechnischen dienst verbonden en het is zelfs noodzakelijk gebleken, dat de banden nog nauwer worden aangehaald.

Zoo fungeert de technische dienst van het regentschap niet langer alleen als toezicht-houdende instantie, doch belast zij zich ook met het geven van technische adviezen en voorlichting aan den dienst der desa-werken, zoolang de desa's op technisch gebied nog niet voldoende geoutilleerd zijn. Het personeel van den dienst der desa-werken bestaat uit een controleur voor de desafinanciën, een opzichter en twee werkbazen, welke formatie nog beperkt is te noemen, gezien de zeer groote omvang van het technische desawerk, t.w. onderhoud en nieuwbouw van bruggen en duikers (van desawegen), kleine irrigatiewerken (waterkeeringen, verdeelbakken), volkscholen, desapasars, balé-desas, wachthuizen.

Voor regentschappen met een zeer groot aantal desa's (het regentschap Pekalongan heeft bijv. 560 desa's) is de bemoeienis van den technischen dienst van het regentschap met het technische desawerk dan ook niet gering te noemen.

Met betrekking tot de desa-irrigatiewerkjes wordt veelal deze werkwijze gevolgd, dat binnen de technisch bevoelde gebieden de uitvoering daarvan door den Provincialen Irrigatiedienst wordt geëntameerd, terwijl binnen het gebied van de zg. wildebvloeijing de regentschapsdienst wordt ingeschakeld.

Doordat ten opzichte van het financieele gedeelte nog geen goed omlijnde verhouding bestaat, gaat de samenwerking tusschen het regentschap en de desa in de praktijk nog vrij stroef, doch wellicht zou hierin een oplossing kunnen worden gevonden, indien van de door artikel 54 der Regentschapsordonnantie geopende mogelijkheid tot het treffen eener regeling, mag worden gebruik gemaakt, met inachtneming van de in artikel 56 lid (2) R.O. gegeven restrictie. De gedachte regeling zou hierin moeten voorzien, dat de salariskosten van het personeel van den desa-dienst, alsmede de voor de uitvoering van desawerken beschikbaar gestelde gelden, in de regentschapskas worden gestort en door het regentschap worden verantwoord onder den post: „rekening voor derden”.

Het personeel van den desa-dienst zou hierdoor in zijdelings-regentschapsverband worden opgenomen en aan het hoofd van den technischen dienst van het regentschap ondergeschikt zijn, hetgeen een vlottere samenwerking mogelijk zal doen zijn.

Bovendien heeft men met bedoelde regeling dit voordeel, dat voor den Regent in zijn kwaliteit van Orgaan van het Centraal Bestuur en van Voorzitter van den Regentschapsraad, de desa-technische dienst onder één dienst-complex ressorteert, terwijl het financieele toezicht in verband met de

inschakeling van de toezichtapparaten van het regentschap beter verzorgd wordt.

- D. In hoeverre en op welke wijze moet de Provincie niet slechts toezicht houden, doch ook voorlichting en hulp geven?

In verband met de omstandigheid, dat de meeste regentschappen niet beschikken over ambtenaren van hogere technische opleiding, omreden de tewerkstelling van dergelijke technici zich niet met de financieele draagkracht van het regentschap zou verdragen, zal in deze leemte moeten worden voorzien door de instelling van een technisch voorlichtingsbureau, dat aan de regentschappen technische adviezen en voorlichting geeft op het gebied van werken, waarvoor een hogere technische deskundigheid is vereischt, z.a. bruggenbouw, wegaanleg, aanleg van een drinkwaterleiding etc.

Het verdient over het algemeen ook aanbeveling, dat ook inzake minder belangrijke werken, waarmee vrij hoge kosten zijn gemoeid, het advies van het Voorlichtingsbureau wordt gehoord, om in alle gevallen van een juiste en zoo goedkoop mogelijke uitvoering verzekerd te zijn.

Sedert het jaar 1938 heeft de Provincie Midden-Java met bijdragen van de aangesloten regentschappen, een dergelijk bureau ingesteld, dat inderdaad volgens den bovengestelden opzet blijkt te kunnen functioneeren?

- E. In hoeverre en in welke vormen is samenwerking van regentschappen voor of bij het technische werk gewenscht of mogelijk. (p.m.: aangrenzende regentschappen, vereenigingen enz.)?

De Vereeniging van Regentschappen voorziet reeds in die behoefte door hare werkzaamheid eveneens uit te breiden met het geven van technische voorlichting aan de leden-regentschappen, waarvoor een particulier ingenieurs-bureau is geëngageerd.

- F. In hoeverre is inroepen van hulp van derden gewenscht en mogelijk (p.m.: adviezen van officieele niet-provinciale adviesinstanties of van particuliere adviesbureaux, werken met aannemers, ook b.v. met grootere aannemers tevens ontwerpers enz.)?

Zie antwoord op vraag E.

- G. Welke dienstorganisatie en welke personeelsvoorziening zijn in algemeenen zin, i.v.m. het voorgaande voor den technischen regentschapsdienst gewenscht en i.v.m. de financiën mogelijk thans en in afzienbare toekomst?

Voor de grootere regentschappen doet zich de behoefte gevoelen, dat de technische dienst door een personeelscorps van hooger

gehalte wordt bezet, met name een ingenieur voor den rang van directeur van regentschapswerken en gediplomeerden van de K.W.S. voor de opzichters-functies.

De kleinere regentschappen zouden n.h.v. kunnen volstaan met een architect als hoofd van den technischen dienst en overigens dezelfde soort krachten voor de lagere betrekkingen.

De financieele consequenties van een personeelsvoorziening van dit gehalte zullen op den duur, indien bij de herziening der financieele verhouding met deze factor rekening wordt gehouden, binnen het bereik der mogelijkheden komen.

- H. Is er behoefte aan meer voorlichting, respectievelijk aan betere of bijzondere scholing van het technische regentschapsperoneel?

Zoo ja, in welke opzichten (administratief, lokaal technisch, practisch enz.)?

Hoe ware dit te bereiken (opleiding, aanvullende cursussen, eischen bij indienststelling, publicaties)?

Zoowel administratief als lokaal technisch behoeft het technisch personeel over het algemeen meer voorlichting en scholing. Het lezen van lectuur betreffende de lokale

techniek en het voeling houden met de hooger ontwikkelde technici aan andere diensten (o.a. Provinciale Waterstaatsdienst) kunnen daartoe aanbevolen worden. Het ware voorts wenschelijk, dat aan de diverse technische scholen en de technische hoogeschool, het vak „locaal techniek” als afzonderlijk vak wordt onderwezen dan wel dat daarvoor aanvullende cursussen aan die scholen worden verbonden, waarmee zoude worden bereikt, dat de weg wordt geëffend voor een betere personeels-ouitilleering van de lokaal technische diensten.

- I. Is er bij e.e.a. onderscheid te maken tusschen groote en/of krachtige en kleine en/of zwakkere regentschappen?

Ja.

- J. Zijn er bijzondere vraagstukken of moeilijkheden van technischen, administratieven, socialen, cultureelen of anderen aard, die in dit grootere verband reeds de aandacht verdienen, doordat zij de algemeene taak, de organisatie, de personeelsvoorziening of de positie der technische regentschapsdiensten belangrijk (behooren te) beïnvloeden?

Ja, o a. de samenwerking met de Inlandsche Gemeenten, waarover in punt C is uitgeweid.

Beantwoording vragenlijst.

door R. T. A. Mohamed Sediono,

Regent van Indramajoe.

- A. 1. Het technisch werk der regentschapswerken dient te zijn van technisch socialen aard en omvat: aanleg c.q. bouw en instandhouden van:

- a. wegen en bruggen;
- b. rooiwezen t.w. stads- en dorpsvorming met de daaraan in de toekomst verbonden grondbedrijf;
- c. hygiënische zorg t.w. assaineering, reinigingsdienst en bevordering van kamponglatrinebouw;
- d. drinkwatervoorziening;
- e. verkeerswezen t.w. aanleg van stand- en stopplaatsen;
- f. gebouwen;
- g. opstellen werkplan en begrotingen en de uitvoering van werken.

2. De ontwikkeling van de technische werken houdt gelijken tred met die van het regentschap. Voor regentschappen als b.v. Indramajoe zal de ontwikkeling merkbaar zijn als gevolg van ontsluiting van nieuwe streken, van transmigratie, van overdracht van hoogere overheidsobjecten,

z.a. scholen, ziekenhuis, waterleiding, van de ontwikkeling van het verkeer (autobus-verkeer e.d.).

Zie voorts sub E.

3. Openlegging van geïsoleerde streken. Ordenend optredend bij de stads- en dorpsvorming.

Bevordering van de hygiëne.

Bevordering van de verkeersveiligheid (vide antwoord A 1).

- B. De technische dienst van het regentschap streeft naar overleg en samenwerking met het B.B. voor die werken, die of het belang raakt van, en of in nauw verband staan tot de desa's.

- C. De technische regentschapsdienst treedt adviseerend op t.a.v. desawerken.

In verband met de impotentie van de desa op technisch gebied, wordt de technische regentschapsdienst meer en meer ingeschakeld om wat betreft de grootere desawerken toezichhoudend en zelfs uitvoerend op te treden.

De behoefte wordt meer en meer gevoeld om in verband met het vorenstaande de

technische regentschapsdienst uit te breiden met een technische kracht. Als tegemoetkoming voor de kosten van de indienststelling van bedoelde kracht zou van ieder uit te voeren desawerk, waarbij de technische regentschapsdienst ingeschakeld is, de desa een bepaald percentage van de begroting van dat werk in de regentschapskas moeten storten,

- D. In het algemeen staat aan het hoofd van den regentschaps technischen dienst een opzichter of een hoofdopzichter, terwijl in het gunstigste geval een architect en in uitzonderingsgevallen een ingenieur staat.

Voor normale gevallen is een middelbare technicus capabel genoeg, doch bij ingewikkelde vraagstukken z.a. havenwerken en assaineeringen is de voorlichting van hogere technici noodig, waarover de Provincie de beschikking heeft. In de practijk gebeurt dit bijwijken.

- E. Zooals in D is gezegd, staat aan het hoofd van den regentschaps technischen dienst in het algemeen een opzichter die voor normale gevallen voldoende is. Hierbij ontbreekt echter leiding en toezicht van hogere technici, z.a. het geval is bij de Provincie en Verkeer en Waterstaat, die het hoofd van den regentschaps technischen dienst leiding en toezicht kan geven. Dit is een leemte, die niet in het belang van den dienst is, noch in dat van het ressort, terwijl zij niet bevorderlijk is voor de ontplooiing van de kennis van den directeur der regentschapswerken.

Bovendien wordt daardoor de uitgroei van den regentschaps technischen dienst belemmerd. Overdracht van een hogere overheidstaak op technisch gebied aan de Regentschappen (bijv. de zorg voor de Landsgebouwen buiten de groote centra) is als gevolg van de onvoldoende bezetting van den regentschaps technischen dienst niet mogelijk.

Om bovengenoemd bezwaar te ondervangen is het gewenscht, dat er samenwerking tusschen de regentschappen wordt verkregen. Residentiegewijs zou bijv. door de in de residentie gelegen autonome ressorten kunnen worden overgegaan tot een gezamenlijke benoeming van een Ingenieur, die belast wordt met het toezicht op en met het geven van leiding aan de resp. hoofden van den regentschaps technischen dienst. Om economische maatregelen, kan het regentschap, waar de ingenieur zijn standplaats heeft, deze belasten met de functie van directeur der regentschaps-

werken, bijgestaan door een lagere technicus.

- F. In speciale gevallen is de hulp en advies van derden gewenscht en mogelijk. Bv. t.a.v. assaineeringen, is de hulp en advies gewenscht van den D.V.G., t.a.v. bedrijven (vergunningen), z.a. rijstpellerijen is gelijk de practijk heeft aangetoond hulp en advies in speciale gevallen noodig van het Veiligheidstoezicht, den D.V.G. en het Laboratorium voor Technische Hygiëne.
- G. Aan het hoofd van den technischen dienst is het voldoende z.a. in E is aangestipt, dat een opzichter staat, die gelegenheid heeft op te klimmen tot hoofdopzichter, bijgestaan door lagere technici en een staf van opnemers en teekenaars, terwijl het geheel ware te stellen onder den in E genoemden ingenieur.
- H. Door het niet verplaatsbaar zijn van het hoofd van den regentschaps technischen dienst, m.a.w. van af het begin van zijn aanstelling is hij gebonden aan hetzelfde ressort, blijft de gezichtkring van het hoofd van den regentschaps technischen dienst normaliter beperkt.

Dit bezwaar kan ondervangen worden door:

- 1e Organisch contact met de collega's van andere regentschappen;
- 2e Cursussen z.a. die voor lokaal architect;
- 3e periodieken z.a. lokaal techniek, mededeelingen van N. I. W. V., I. M. C. etc.

- I. Er is op sommige gebieden onderscheid tusschen krachtige en zwakkere Regentschappen.

Er zijn regentschappen bv. met een eigen waterleidingbedrijf, dat steeds groeiende is, terwijl er daar tegenover regentschappen zijn, die in het geheel geen toekomstmogelijkheden hebben.

- J. Wat dit betreft vraagt de topbetrekking van het hoofd van den technischen dienst aandacht.

Zoo zal een regentschap, waar de rang van het hoofd van den technischen dienst begrensd is tot dien van opzichter, steeds voor het feit staan, dat de functionaris naar een hogere betrekking overgaat, zoodat het gedupeerde regentschap telkens nieuwe, met de plaatselijke eigenschappen onbekende bekleeders moet opleiden, wat niet in het belang is van den dienst.

Beantwoording vragenlijst

door R. T. A. Soekarman,

Regent van Grobogan.

- A. Het technische werk der regentschappen omvat alle technische werkzaamheden met betrekking tot wegenonderhoud, bruggen, duikers, grondbedrijf, assaineering, rioleering, verkeerswezen, gebouwen (scholen, pasars, pasanggrahan, ziekenhuizen, kantoorgebouwen, goedangs, slachthuizen, brandspuithuizen c. d.). Verder hebben de regentschappen de zorg over de overvaarten, begraafplaatsen, straatverlichting op plaatsen, waar deze nog niet wordt bediend door een particuliere maatschappij zooals Aniem e. d., terwijl binnenkort het waterleidingbedrijf eveneens aan het regentschap zal worden overgedragen.

Aangezien uit den aard der zaak aan de regentschappen met het voortschrijden der tijden meerdere bevoegdheden zullen worden toegekend, zullen deze werkzaamheden in omvang en belangrijkheid toenemen in evenredigheid met de aan de autonome lichamen overgedragen zaken.

- B. Er moet steeds voeling bestaan tusschen technischen dienst enerzijds en het Binnenlandsch Bestuur anderzijds. De technische dienst blijft echter gescheiden en werkt zelfstandig. Een voorbeeld hiervan is, dat bij de uitvoering van assaineeringwerken, waarbij bevolkingsbelangen in het gedrang zouden kunnen komen (bevoelingsmoeilijkheden, welke kunnen ontstaan door bedoelde assaineering) het Binnenlandsch Bestuur wordt ingeschakeld, ten einde de bezwaren te ondervangen, waarbij uiteraard én regentschaps- én bevolkingsbelang op zoo goed mogelijke wijze moeten worden gediend.
- C. Er mag geenerlei verband bestaan met het technische desawerk. De technische werkzaamheden van de desa moeten zelfstandig worden uitgevoerd; regentschapsinmenging is uit den boeze. Ook de administratie mag evenmin gecombineerd worden, Combinatie van werkzaamheden enz. brengt slechts moeilijkheden met zich mede, welke moeilijkheden gewoonlijk culmineeren in onregelmatigheden in het beheer.
- D. Inderdaad kan de Provincie niet alleen slechts toezicht houden, maar ook voorlichting en hulp geven. Vaste richtlijnen hieromtrent te geven is eenigszins bezwaarlijk, aangezien elk geval afzonderlijk dient te worden beoordeeld en verder de Provinciale voorlichting en hulp in de meeste gevallen heel erg incidenteel is. Het regentschap Grobogan heeft in dit opzicht eenige ervaring en wel bij de

drooglegging van de Rawah Pengkol en Tegalsari ten behoeve van het malaria vrijmaken van eenige desa's in het district Manggar (Grobogan).

De ontwerpen hiervan worden door de Provincie opgemaakt, de daaraan verbonden kosten worden voor een groot deel van Provinciewege verstrekt, terwijl het regentschap de diverse plannen heeft uit te voeren. Bij de uitvoering werd uiteraard steeds van het toezicht der Provincie gebruik gemaakt.

- E. Samenwerking tusschen diverse regentschappen voor of bij technische werkzaamheden zal in de praktijk blijken moeilijk uitvoerbaar te zijn.

Mogelijkheid tot samenwerking bestaat wel bij gezamenlijke aanschaf van materialen zooals asfalt, oliën enz. enz.

Echter is het zeer bezwaarlijk indien bijvoorbeeld gebruik wordt gemaakt van een hoofd voor de regentschapswerken voor verschillende regentschappen.

De kracht van genoemd diensthoofd wordt daardoor te veel versnipperd en zal zeker den goeden gang van zaken niet ten goede komen.

- F. Komt bij regentschappen niet voor.

- G. Een goede bezetting is zeer gewenscht. Vooral de hogere rangen moeten bezet worden door technisch goed onderlegde (bekwame en bevoegde) personen. De regentschapsdienst toch werkt zoo goed als zelfstandig en moet voor den genoemden dienst opgelegde taak ten volle berekend zijn. Vooral moet een regentschapsdienst initiatief kunnen toonen. Aangezien het directe toezicht van genoemden dienst wordt uitgeoefend door het College van Gecommitteerden, welk College meestal bestaat niet uit technisch bevoegde personen, moet het personeel van bedoelden dienst derhalve technisch goed onderlegd zijn.

In het algemeen zal de bezetting van dezen dienst als volgt er uit moeten zien:

1 directeur der regentschapswerken, 1 opzichter tevens onderhoofd van den dienst, 1 of 2 wegopzieners, 3 of 4 wegmantri's, 1 of 2 mantri-opnemer (teekenaar), 15 of 20 mandoers, machinisten en stoker (in overeenstemming met het aantal walsen). Verder voor administratief gedeelte: 1 klerk, 1 of 2 schrijvers en 1 bureauoppasser (boodschapper)

Echter mag niet uit het oog worden verloren, dat dit alles binnen de financieele potentie van het autonoom lichaam moet blijven.

- H. Aan bijzondere scholing bestaat geen behoefte wel aan *betere* scholing van het technisch personeel.
Hieraan kan worden tegemoet gekomen door de eischen van aanstelling zoo hoog mogelijk op te voeren.
Het peil der reeds in dienst zijnde krachten (hooger personeel) kan opgevoerd worden

door publicaties en aanvullende schriftelijke cursussen.

Het volgen van gewone cursussen is in de praktijk niet erg mogelijk, aangezien de tijd daarvoor meestal ontbreekt.

- I. Nee n.
In een groot regentschap hoeft niet altijd een bijzondere omstandigheid aanwezig te zijn, terwijl een klein regentschap niet zelden belangrijke werken heeft uit te voeren.

J.

Beantwoording vragenlijst

door Soeardjo,

Gecommitteerde Regentschapsraad Madioen.

- A. Ten aanzien van de administratieve bestuursindeeling dienen de regentschappen in twee groepen verdeeld te worden; ten 1ste waar een gemeenteraad is gevestigd en ten 2de regentschappen, waar de gebiedsgrens van de regentschapsraad geheel met die van de afdeeling van den Regent samenvalt.

Aangezien de ten tweede genoemde groep ook te zorgen heeft over meerdere rooiwezen en assaineeringswerken, zooals afwateringswerken, waterleiding, reinigingsdienst en verlichting van de stad, en zooals Ngandjoek ook die van Kertosono, is de technische dienst van deze groep regentschapsraden omvangrijker dan de eerste.

Het technische werk van de regentschappen is omvangrijk en gevarieerd; voor de plaatselijke technicus een dankbaar werk. Het is omvangrijk omdat de technische dienst dezer regentschappen alle technische objecten omvat, die niet in beheer zijn bij den provincialen waterstaat.

Het is gevarieerd, omdat deze dienst den aanleg en het onderhoud heeft van soorten van technische werken, zooals t.a. *van wegen*, in de vlakte, bergwegen, soorten van verhardingen en bruggen, bescherming van wegen zooals daar zijn taludbeschermingen, kribben, hellende goten enz.;

gebouwen; pasarloodsen, abattoirs; *voor het onderwijs*; volksscholen, kantoorgebouwen, dienstwoningen, rooiwezen enz.; *voor de assaineeringswerken*; poliklinieken, hospitalen, waterleiding, rioleeringen, afwateringswerken, badplaatsen enz.

Voorts is de dienst van de regentschapswerken voor de plaatselijke technici, zij het deze de directeur of lid van de technische commissie, een dankbaar werk, omdat deze hun aspiraties op technisch gebied tot uiting kunnen brengen tot tastbare zichtbare resultaten, zonder in vele gevallen

hinderlijke bemoeienissen te ontmoeten van centrale instanties, die hen in de ontplooiing van zijn technische kennis somwijlen lam slaat.

In dit verband beschouwd is daarom het hoofd der technische werken van de regentschappen in zijn groote mate van zelfstandigheid zoo benijdenswaardig.

Welke ontwikkeling van den dienst rooiwezen in de toekomst te verwachten is? M.i. gaat deze dienst een groote toekomst tegemoet.

De van nature en uit de adat ontsproten autonome-ressorten op Java zijn drieërlei n.l. keizerrijk, vazalstaten en desa's; gemoderniseerd zijnde, de centrale regeering, de regentschappen, desa's onder welke m.i. de autonome gemeenteraden gerekend mogen worden. De Provincie is import, bestond adatsrechtelijk niet. De natuurlijke consolidatie van de ingestelde organisatie der locale werken zullen daarom moeten uitloopen tot deze drie natuurlijke op adat gegronde autonomeressorten: I. centrale werken, II. regentschapswerken, III. desa-werken (w.o. gemeente).

De huidige provinciale waterstaat zal wel moeten capituleeren voor de regentschapswerken. Het kan ook niet anders; in een regentschap zijn thans vier technische diensten: regentschapswerken, gemeentewerken, natte waterbouw en droge waterbouw; deze onnoodige veelzijdigheid is een administratieve verkrachting, geen natuurlijke loop der dingen.

De uiteindelijke rust zal zijn dat de regentschapswerken alle technische objecten op het platte land in beheer krijgt die de dienst van een gemoderniseerd vazalstaat is.

- B. De verhouding van den eigenlijken technischendienst met het eigenlijke Binnenlandsch Bestuur is n.b.m. koel. Deze onverschilligheid is evenwel het symptoom van het groot vertrouwen van den bestuursdienst in haar

Regent, die voorzitter van den Raad is. De technische belangen van de bestuursressorten worden immers voldoende behartigd door den Regent en indien ook bestuursambtenaren door verkiezing zitting hebben in den Regentschapsraad is het overbodig om bepaalde technische belangen door B.B.-ambtenaren voor te brengen.

Het zou evenwel n.b.m. toch nog wenselijk zijn om de verhouding van den eigenlijken technischen dienst van den Regentschapsraad met den B.B.-dienst nog te verlevendigen.

- C. Er moet een innig verband bestaan tusschen den technischen dienst van den Regentschapsraad en die van de desa's. Het doet mij bij voorkomende gevallen leed, indien ik mijn medeleden van het College van Gecommitteerden, den Regent, i.c. op de technische nood van de desa's wijs en ik zeer dikwijls het bescheid kreeg dat het onderhavige een desawerk is, vallende buiten bemoeienis van den Raad.

Evenwel aan een desawerk tot stand gebracht door de technische werken van Ngandjoek kan ik steeds met voldoening terugdenken.

Het is de desabrug Karangsemi van het district Lengkong over de groote kali Widas, een brug van 60 m overspanning.

Dit groote desawerk is aangelegd met subsidie van den Regentschapsraad in den vorm van toezicht, materialen en geld voor toekangloon. De acht belanghebbende desa's gaven bijdragen, bestaande uit gelden uit de desakas en koeliearbeid. Door deze innige samenwerking tusschen desa's en regentschapswerken kon een houten brug, kostende $\pm$ f 5.000,— tot stand gebracht worden.

Dit werk was tevoren reeds jaren urgent geacht, doch de desa's konden en zouden ook nooit kunnen, wegens te kort aan intellect en financiën, zelf deze brug tot stand brengen.

Deze brug moge als een tastbaar en zichtbaar bewijs zijn voor de samenwerking tusschen desa's en Regentschapsraad.

Er zijn overal technische objecten zooals wegverbeteringen, irrigatiewerken, bruggen, gebouwen van desa's, doch die niet-temin van openbaar belang zijn; zeer urgente werken van welke het tot stand komen boven de capaciteiten van de desa's blijven. Voor dergelijke gevallen is m.i. voorlichting en subsidie van den Regentschapsraad noodig. Dit laatstgenoemd lokaal ressort krijgt immers ook subsidie van het Centraal Gezag, indien het een zeer urgent werk moet entameeren, waarvan de voltooiing boven hun krachten zijn.

Waarom blijven in analoge gevallen de regentschappen onverschillig voor desawerken in hun ressort?

Het is n.b.m. daarom urgent om ieder jaar

in de begroting van den Regentschapsraad op te nemen een post „subsidie voor desawerken”.

- D. De provinciale Waterstaat dient slechts in bijzondere gevallen toezicht te houden, voorlichting en hulp te geven. Zooveel mogelijk wordt deze inmenging vermeden, omdat de autonomie van den regentschapsraad als autonoom gebied anders te veel aan haar zelfstandigheid zou inboeten, welk feit streng doorgevoerd, op den duur tot geforceerde inlijving van de regentschapswerken bij de Provinciale-werken kan voeren.

Vergist steller zich niet; de secretaris van de Provincie Oost-Java, de heer de Bruin, wilde zelfs voorstellen, om de regentschapswerken te doen opslokken door den Provinciaal Waterstaat.

- E. Voor wat betreft de eischen voor een geschikt Hoofd van de regentschapswerken en zijn positie, die minstens de rang moet hebben van een Hoofdopzichter, moge ter bekorting verwezen worden naar mijn rede, gehouden voor de Vereeniging van Regentschappen bij gelegenheid van het decentralisatie-congres in den stadstuin van Semarang op 26 Mei 1938.

De personeelsvoorziening van den technischen dienst bij de regentschappen geschiedt thans nog te incidenteel, te ongeorganiseerd, jong en onervaren worden zij tot de gewichtige taak van het hoofd der openbare werken geroepen, omdat de vrije markt zeer onvoldoende geschikte ervaren opzichters aanbiedt. De keuze op een hoofd der openbare werken uit de sollicitaties gebeurt bovendien ook niet altijd op een objectieve wijze.

Familierelatie en vriendendienst van de tot benoeming bevoegde instantie (thans het College van Gecommitteerden) zijn niet zelden beslissende factoren, kostende het belang van den dienst van de regentschapswerken; kortom een organisatie t.a.v. deze materie is m.i. dringend noodzakelijk.

- F. G. H. I. J.

De vragen F. G. H. I. J. wil ik gaarne met twee hoofdstukken beantwoorden:

I. conclusie en

II. advies.

I. *conclusie.*

- a. De dienst van de regentschapswerken is omvangrijk en gevarieerd.
- b. De positie van het hoofd der openbare werken is uitermate zelfstandig, vooral als in het dagelijksch bestuur van den Regentschapsraad geen technisch deskundig lid zitting heeft.
- c. De personeelsvoorziening, zoowel voor het hoofd der openbare werken en toegevoegde opzichters is overal te incidenteel. Een organisatie, die deze materie regelt bestaat niet.

- d. De vrije markt biedt voor hoofden der regentschapswerken zeer weinig ervaren geschikte technische krachten aan.
- e. De regentschappen zijn in dit gebied niet georganiseerd, kunnen feitelijk van elkaar voor dezen dienst goede krachten afhandig maken.
- f. In verband met het bij uitstek autonome karakter van de regentschappen, waarvan de technische werken het belangrijkste orgaan is, moet deze een inmenging van derden (Provincialen dienst) kunnen missen.
- g. Terwijl de dienst der regentschapswerken op den duur tot een groote zelfstandige organisatie moet en kan uitgroeien.

Advies.

- I. Voordat de tegenwoordige jonge krachten ontwikkeld zijn tot ervaren geschikte technici, worden de Regentschapsraden vergund tot het tijdelijk benoemen van gepensioneerde nog jonge P.W.-, danwel B.O.W.-krachten op basis van toelagen boven hun pensioenen (ondergeteekende stelt zich niet beschikbaar).
- II. Organiseeren van de thans aanwezige technische krachten bij de regentschapswerken versterkt door de nog niet in dienst zijnde

jonge technici, om van hen tot een gezamenlijke bibit-voorraad op te zamelen; deze technici worden in een ranglijst gerangschikt, waar bij tijden de Regentschapsraden over benodigde hoofd der openbare werken of opzichters *op advies van het bondsbestuur* kunnen beschikken.

- III. Het bestuur van den bond, bestaande uit ervaren technische krachten, vormt tevens een adviesbureau voor de regentschappen t.a.v. technische aangelegenheden (inmenging van een officiële instantie, die afbreuk kan doen aan de autonomie is dan niet noodig).
- IV. De leden van de besturen, tevens leden van het adviesbureau, worden benoemd door het bestuur van den Regentschappenbond.
- V. De maandelijksche kosten $\pm$ f 1.000,— van dit bestuur uit 6 leden bestaande, voor iedere provincie b.v.b. twee leden technici van regentschappen, tevens adviesbureau, worden gedragen door:
 - a. bijdrage van de regentschappen.
 - b. contributie van de technische leden.
- VI. Het werk van dit bondsbestuur tevens adviesbureau wordt voorgeschreven door een reglement.

Beantwoording vragenlijst.

door R. M. Soehardiman,

Gecommitteerde Regentschapsraad Tjiandjoer.

- A. Alle regentschappen hebben thans te maken met sociaal technische vraagstukken zooals vuilnisafvoer, rioleeringen van de bebouwde kommen, de zorg van 3e, 4e, 5e kl. wegen, onderhoud en daarstellingen van eenvoudige utiliteitsgebouwen, als scholen, hospitalen, slachthuizen, pasarloodsen en watervoorzieningen.
In de toekomst zal het werk echter na algeheele doorvoering van het decentralisatie-idee, een ingewikkelder vorm aannemen, waarbij de huidige verordeningen inzake rooiwezen, in vele opzichten wijzigingen behoeven.
Ten aanzien van de zorg voor de uitvoeringen van irrigatie, wegeaanleg, bruggenbouw, assainering, is het doorvoeren van het decentralisatiebeginsel, wat betreft de ontwerpen, niet te handhaven. Het ware beter, centraal te regelen, zulks in verband met de financiële consequenties. De uitvoeringen geschieden door de regentschapswerken.
- B. Het B. B. is de plannenmaker en de regentschaps technische dienst de uitvoerder.
- C. Er moet verband bestaan tusschen het regentschap en het technische desawerk.
Toestand heden: Bouw desabruggen,

wegen, geschieden thans geheel onder supervisie van de ambtenaren van het Inl. B. B. Precies zooals het vroeger geschiedde toen er nog geen decentralisatie was. Successievelijk komt hierin verandering, voornamelijk bij de uitvoering van eenigszins belangrijke werken, zooals het bouwen van desascholen, bruggen en wegverbeteringen, waarbij hulp is ingeroepen van den dienst van de regentschapswerken. Het zijn echter nog incidenteele gevallen voor eenige regentschappen. Voor het regentschap Tjiandjoer hebben we al een regeling, waarbij de desa 5% van de uit te voeren werken aan het regentschap betaalt.

Zulk een werkwijze verlicht het B. B.-werk.

- D. Door het regentschap Tjiandjoer werd het voorstel gedaan om technische uitvoeringen der R. W. geheel te stellen onder de Provincie; dus contrôle op gedane uitgaven en materialen, zulks, omdat noch de regentschapscontroleur, noch de accountantsdienst kunnen oordeelen over de hoedanigheid van de aangekochte materialen en de voltooide werken.
Momenteel worden de werken slechts opge-

- nomen door den Gecommitteerde voor technische aangelegenheden en contrôle op de uitvoeringen zijn zeer beperkt.
- E. Samenwerking met naburige regentschappen bij het technische werk is zeer gewenscht, voor het verhoogen van het oriëntatievermogen van de hoofden van de regentschapswerken.
Dat kan geschieden door opname van voltoide belangrijke werken van een regentschap door de hoofden van den technischen dienst van andere regentschappen als een der commissieleden te doen benoemen.
- F. Het inroepen van particuliere adviesbureaux wordt slechts als een incidenteele zaak beschouwd nl. in gevallen dat belangrijke ontwerpen moeten worden gemaakt en uitgevoerd; tot dusver hebben wij er inderdaad veel baat bij gevonden, voornamelijk bij den bruggenbouw (zie A).
Gewenscht is het thans over te gaan om bepalingen voor alle locale ressorten in het leven te roepen om werken van meer dan f 5000.— in het openbaar aan te besteden, dan wel onder beperkte mededinging.
- G. Bij doorvoering van suggestie vermeld in F kan de tegenwoordige personeelbezetting voor de R. W. gehandhaafd blijven:

voor de grootste regentschappen
een architect

„ „ groote „ „ hoofdpzichter
„ „ kleine „ „ opzichter.

- H. Er is behoefte aan meer voorlichting van het technisch personeel. De technische ontwikkeling moet gepaard gaan met den practischen zin, door hoofden van regentschapswerken in de gelegenheid te stellen aanvullende cursussen te doen volgen.
- I. Groote regentschappen in sociaal technischen zin zijn regentschappen met relatief meer uitgaven voor verbeteringen aan wegen, immers indien de behoefte reeds tot noodzaak overgaat om een bepaald stuk open te leggen, komen vanzelfsprekend alle andere mogelijkheden en moeilijkheden voor, zoowel van technischen en administratieven aard, o.m. rooiwezen.
Kleinere regentschappen consolideeren de werken en hebben minder expansiedrang, zoowel in economischen als technischen zin.
- J. Bijzondere vraagstukken van sociaal technischen aard zullen komen in streken waar veel door particulieren wordt gebouwd, zooals in de bergstreken van de Preanger (vacantieoord), moeilijkheden van administratieven aard; regeling desalasten.

Beantwoording vragenlijst

door Ir. M. F. Adams,

Hoofd-ingenieur van den Provincialen Waterstaat van West-Java.

In verband met het feit, dat enkele door Uw gestelde vragen mijn bijzondere belangstelling hebben meen ik mij te mogen beperken tot de beantwoording van de punten D t/m I.

- D. Voor technische problemen, waarvan de oplossing gaat boven de capaciteiten van het technische personeel van een regentschap dient n.m.m. steeds de mogelijkheid open te staan, hulp en voorlichting te verkrijgen bij de Provincie.

In West-Java is het beginsel steeds zooveel mogelijk toegepast terwijl de regentschappen er een veelvuldig gebruik van hebben gemaakt.

In het jaar 1939 zijn door de Provincie technische adviezen uitbracht voor verscheidene wegomleggingen en wegverbeteringen, de bouw van bruggen, pasars, tokoloodsen, een autobusstation, scholen en andere gebouwen en zijn de ontwerpen gemaakt voor den bouw van een raadszaal, de verbetering van een pasar, den aanleg van nieuwe wegen en den bouw van nieuwe bruggen.

Bij al deze hulp dient er echter steeds naar te worden gestreefd, dat de regentschappen zooveel mogelijk zich zelf moeten helpen.

- E. Het normale technische werk in de regentschappen, althans in West-Java, verheft zich als regel niet boven de capaciteiten van het beschikbare middelbare personeel. Slechts bij uitzondering is hulp van technisch hooger opgeleid personeel noodig.

In verband met dit incidenteele karakter van hulpverlening, wordt samenwerking van regentschappen tot collectieve aanstelling van dergelijk hooger opgeleid personeel voorloopig overbodig geoordeeld alhoewel principieele bezwaren daar tegen niet bestaan.

- F. De regentschappen dienen er in vrij gelaten te worden zoo noodig technische hulp in te roepen bij officieele instanties als de Provincie of bij te goeder naam en faam bekend staande particuliere adviesbureaux.

Over het algemeen ware de voorkeur te geven aan de hulp van laatstgenoemde adviesbureaux om de regentschappen te verplichten zelfstandig een oordeel uit te spreken over de waarde der ingebrachte adviezen.

- G. Bij kennismaking met het technische werk in de regentschappen en bij bestudeering van de regentschapsbegrotingen komt men

althans voor West-Java al heel spoedig tot de overtuiging, dat zoowel voor den organisatorischen arbeid als den arbeid op zuiver technisch gebied de diensten der regentschapswerken kunnen volstaan met organisaties waar de leiding berust bij middelbaar technisch personeel met het diploma K.W.S. of daaraan gelijkwaardig diploma in den rang van opzichter, hoofd-opzichter of architect met dien verstande, dat analoog met het Land voor den rang van architect het aanvullend diploma ware te eischen van „architect locale werken”. Zooals reeds eerder opgemerkt behooren de technische problemen van hogere orde tot de uitzonderingen en als zoodanig kan daarop geen normale organisatie met ingenieurspersoneel worden gebaseerd.

Voor deze uitzonderingen kan zonder bezwaar de hulp worden ingeroepen van de Provincie of van particuliere bureaux.

Wat de naaste toekomst aan uitbreiding en

ontwikkeling van de regentschapsdiensten zal brengen, valt moeilijk te voorspellen.

H. Wat de scholing van het technisch regentschapspersoneel betreft werd reeds eerder opgemerkt, dat volstaan kan worden met een opleiding aan de K.W.S. of daaraan gelijkwaardige school.

Voor het aanvullend technisch personeel zou kunnen worden volstaan met een opleiding aan een ambachtsschool.

I. Voor de uitgebreidheid van genoemde technische organisaties en vooral voor de toe te kennen rang aan het hoofd daarvan zal onvermijdelijk onderscheid dienen te worden gemaakt tusschen groote financieel krachtige en kleine financieel zwakkere regentschappen. Men zal naar mijn meening een groepeerings niet kunnen ontgaan, waarbij uitloop naar een hooger rang alleen kan worden verkregen door overgang, wanneer daartoe de gelegenheid bestaat, naar een ander regentschap.

Beantwoording vragenlijst

door W. v. d. Peijl,

Hoofd Afdeling Financiën der Provincie Midden-Java.

A en B. *Algemeene opmerking over den aard en omvang van het technisch werk in verhouding tot de overige diensten van het regentschap.*

In het technisch werk vond het regentschap tot dusver en zal ook in de naaste toekomst vinden het terrein, waarop het de meeste zelfwerkzaamheid kan ontplooiën. Naar hun omvang waren tot voor kort de technische dienst en het pasarwezen verreweg de belangrijkste onderdeelen van de huishouding der regentschappen. Daarbij zijn sedert 1937 gekomen de onderwijs- en gezondheidsdiensten.

Het pasarwezen is een tamelijk stabiele en begrensde eenheid. Is eenmaal aan de behoefte aan pasars op de verschillende daarvoor in aanmerking komende plaatsen voorzien en is dat pasarwezen behoorlijk georganiseerd, dan behoeft zulks verder weinig bestuurszorg en kan als regel voor een reeks van jaren in denzelfden toestand blijven bestaan. Alleen de pasargebouwen en de pasartarieven geven nog wat vragen op te lossen.

De verzorging van het Inlandsch onderwijs draagt ook na de overdracht nog een zeer sterk centraal karakter. Vrijwel alle belangrijke zaken worden door de hogere organen (vooral de thans bij de provincies ondergebrachte inspecties) geregeld. Het regentschap is over het algemeen

lijdelijk; hoewel in de toelichting op de ordonnantie werd vermeld, dat dit stuk onderwijszorg in autonomie werd overgedragen, draagt in de practijk alles het kenmerk van medebewind, wat wellicht ook moeilijk anders kan.

Met de gezondheidszorg is zulks niet veel anders, hoewel deze toch door haar uitgesproken sociaal karakter een zeer aantrekkelijk terrein van werkzaamheid voor de regentschapsbesturen beteekent en als middel tot toenadering voor de bevolking van groote beteekenis is.

Vergeleken met deze takken van regentschapszorg vormt echter de zorg voor wegen, bruggen, rioleering enz. een gebied, dat geheel binnen het begrip en het kunnen van de regentschapsbesturen ligt en dat dan ook met een groote mate van vrijheid door hen kan worden betreden. Slechts financieele vragen en voor groote werken, als aanleg van nieuwe wegen en bouw van groote bruggen, de technische moeilijkheden vormen hier een begrenzing van de onafhankelijkheid.

Binnen die grenzen kunnen de regentschappen zich vrij bewegen.

De aanwezigheid van een dergelijk arbeidsveld is voor de vorming van zelfbewuste regentschapsbesturen en hun ambtelijke organen van groote beteekenis.

C. Over het technische desawerk slechts deze opmerking, hoofdzakelijk van financieel-administratieve aard, dat het gewenscht is dat de regentschappen de werken die boven het technisch kunnen van de desa's uitgaan, uitvoeren als werken voor derden, d.w.z. dat de desa's het geld, dat voor de uitvoering noodig is, in de regentschapskas storten en dat de technische dienst van het regentschap alsdan die gelden op de gewone wijze, dus als die van de regentschapswerken, verwerkt. Het regentschapsbestuur zendt na voltooiing een afrekening.

Daarmee wordt bereikt, dat de administratie van en controle op de gelden geheel in de regentschapssfeer komt en ongewenste vrijheden, die bij een inschakeling van den technischen dienst rechtstreeks tegenover de desa mogelijk zouden zijn, worden voorkomen.

D. De Provincie zal, zooals reeds onder A/B terloops werd vermeld, hulp moeten verleen wanneer de werken het technisch kunnen van de regentschappen te boven gaan. Deze hulpverlening is vrijwillig (ook het inroepen daarvan) en zal als regel tegen de zelfkosten daarvan door de Provincie kunnen worden verleend.

In midden-Java is daarvoor een regeling vastgesteld, die in hoofdzaak hierop neerkomt:

De regentschapsbesturen kunnen omtrent alle vraagstukken van technischen aard en omtrent dezulke, welke met de organisatie van den technischen dienst verband houden, advies en voorlichting inwinnen van den Provincialen Waterstaatsdienst.

Het hoofd van de waterstaatsafdeeling, in welker gebied het regentschap ligt, is degene die als de eigenlijke adviseur optreedt.

Genoemd afdeelingshoofd kan ook ongevaagd advies en voorlichting geven omtrent de bovenbedoelde vraagstukken.

Onder hetgeen de regentschappen uit hoofde van deze regeling krijgen is voorts begrepen een

periodiek onderzoek naar een der onderdeelen van den technischen dienst, welk onderzoek bedoeld is om op den duur verzekerd te zijn van een juiste inrichting van den dienst en een efficiënte aanwending van de werkfondsen.

Indien het regentschapsbestuur zulks wenscht kan over bepaalde punten, waarover het afdeelingshoofd heeft geadviseerd, bovendien nog het oordeel van het hoofd van den waterstaatsdienst worden ingeroepen.

De regentschappen dienen uiteraard de gegevens, die voor een beoordeeling van de verschillende vraagstukken noodig zijn, te verstrekken hetzij regelmatig, hetzij incidenteel voor bepaalde vraagpunten.

De regentschappen betalen een vast bedrag van f 480,— f 600,— of f 720,— per jaar, naar gelang van de belangrijkheid van hun technischen dienst.

Zooals blijkt gaat deze regeling iets verder dan in den aanhef bedoeld en is daarin in het algemeen gestreefd naar een middel om de regentschappen zooveel mogelijk te doen profiteren van de kennis en ervaring van den provincialen waterstaatsdienst.

Dat daaruit tevens kan voortvloeien een zeker toezicht van laatstgenoemden dienst moet worden toegegeven, doch het is niet te verwachten dat de regentschappen zulks als een bezwaar zullen zien. In ieder geval is zulks geenszins de bedoeling van de regeling. Bovendien zijn de regentschappen vrij om er gebruik van te maken.

Tot dusver zijn 13 van de 22 regentschappen in midden-Java tot deze regeling toegetreden.

Buiten deze regeling om zal het Provinciaal Bestuur slechts in zeer sprekende gevallen zich met den technischen dienst van het regentschap (kunnen) bemoeien. De Provinciale Waterstaatsdienst is daarop niet berekend en de wettelijke bepalingen geven op dat punt aan de Provincie weinig vrijheid, blijkbaar ook uitgaande van de gedachte dat de regentschappen dit terrein voldoende meester zijn.

Beantwoording vragenlijst

door Ir. J. Adriaanse,

Hoofd v. d. Provincialen Waterstaat van Midden-Java.

A. Van welken aard en omvang is (dient te zijn) het technische werk der regentschappen?

Het technische werk der regentschappen omvat (dient te omvatten) dat gedeelte van de aan het regentschap toevertrouwde taak, voor de vervulling waarvan technische bekwaamheid en technische hulpmiddelen noodig zijn.

Uit organisatorisch oogpunt kan het gewenscht zijn, de zuiver technische taak

uit te breiden met werk, meer liggende op administratief of sociaal gebied.

Zoo zal het in den regel aanbevelenswaard zijn, aan een dienst, die bijvoorbeeld de technische verzorging van een waterleidingbedrijf heeft, ook de verdere bedrijfsvoering toe te vertrouwen. Bij dit en soortgelijke bedrijven toch vormt de technische verzorging een dermate belangrijk deel van de bedrijfsvoering dat het veelal geen nut heeft, het administratieve deel

aan een afzonderlijken dienst toe te vertrouwen.

Anders is het bv. met pasarbedrijven, bij welke de zuiver technische bemoeienis practisch niet uitgaat boven de verzorging van gebouwen, terreinen en watervoorzieningen e.d. In zulk een geval is een verdere bemoeienis van den technischen dienst (het komt bv. wel eens voor, dat men een directeur van regentschapswerken contrôle op de kaartjesverkoop laat uitoefenen) m.i. verspilling van capaciteiten.

Niettemin kan in sommige gevallen zulk een bijkomstige taak toch in het belang van het regentschap zijn omdat het daardoor mogelijk wordt, een eventueel surplus aan werkkracht van een persoon nuttig te gebruiken.

Hoe kleiner iemands taak is, hoe grooter de kans, dat men door dergelijke — niet zuiver tot zijn werkkring behorende arbeid — zal trachten toch ten volle van zijn arbeidskracht te profiteeren.

Algemeene lijnen zijn hiervoor dan ook niet te trekken, behalve deze dat van ieders arbeidsvermogen in het algemeen het beste geprofitteerd wordt, wanneer hij zooveel mogelijk te werk wordt gesteld in het vak, waarvoor hij bijzonder opgeleid en aangenomen is.

Van verder gaande strekking dan het hierboven genoemde (deel van de regentschapstaak, welke aan den technischen dienst behoort te worden toevertrouwd) is de vraag, welke taak „aan de regentschappen” kan of behoort te worden toevertrouwd.

Aanvankelijk bestond die taak in groote trekken uit dat deel van de taak der voormalige gewestelijke Raden, dat niet aan de Provincies is overgedragen.

Later kwamen daarbij (of zullen daarbij komen) de drinkwaterleidingen, grootere assaineeringswerken, gebouwen voor Inlandsch onderwijs en voor poliklinieken).

- A 2. welke ontwikkeling is daarvan in de toekomst te verwachten?

Wanneer men tracht, zich hierover een oordeel te vormen dan komt men reeds spoedig tot het inzicht, dat er een nauwe wisselwerking bestaat tusschen de opgelegde (op te leggen) taak en de mate, waarin het regentschapsbestuur in het algemeen en — in het onderhavige geval — de technische dienst in het bijzonder tegen deze taak is opgewassen.

In algemeen en zinnig valt n.m.m. te verwachten, dat op den duur de regentschappen de zorg kunnen krijgen voor al die onderwerpen van overheidsbemoeienis welke:

1e geheel binnen de grenzen van het regentschap vallen

en 2e van zoodanigen aard zijn, dat die zorg, naar verwachting, door het regentschap kan en zal worden uitgeoefend in overeenstemming met de eischen, die de centrale overheid daaraan meent te moeten stellen.

Behalve de oplegging van een eigen taak aan het regentschap zou ook medewerking geëischt kunnen worden aan de vervulling der taak van een hooger ressort, met de Provincie.

Men komt dan tot onderstaande rangorde:

a. Het regentschap krijgt een eigen taak toegewezen;

b. het outilleert zich behoorlijk voor de vervulling daarvan;

c. de taak wordt — zoodra de regentschaps-outilleering (zoowel in personeele als in materiele hulpmiddelen) daartoe in staat is te achten — uitgebreid met behartiging voor onderdeelen van de taak van een Provincie. Uiteraard onder toezicht van de Provincie;

d. Te zijner tijd kunnen gedeelten daarvan, vallende onder de sub 1 en 2 genoemde criteria, geheel aan de taak van het Regentschap worden toegevoegd.

Het is vrijwel ondoenlijk, een opsomming te geven van de zaken, welke voor zulk een overdracht in aanmerking komen en nog moeilijker, een tijdsbestek te ramen, binnen hetwelk die zou kunnen geschieden. Behalve uitbreiding met onderdeelen, thans door Provincies verzorgd, kan ook groei van de interne bemoeienis binnen het regentschap plaats vinden.

Zoo stel ik mij voor, dat de regentschappen op den duur nog veel nuttig werk kunnen doen voor betere verzorging van zaken, die tot nu toe, meestal uiterst primitief, doch goedkoop, door en in desa's plegen gedaan te worden.

- A. 3. Welke maatschappelijke beteekenis is er aan toe te kennen?

De maatschappelijke beteekenis van de door regentschappen te behartigen technische taak is in hoofdzaak gelegen in de mogelijkheid voor de ingezetenen om in den regentschapsraad invloed te kunnen uitoefenen op de wijze, waarop die taak vervuld wordt.

Hierbij dient wel in het oog gehouden te worden, dat deze invloed onder bepaalde omstandigheden een belemmering zou kunnen zijn voor het inacht nemen van de door een hooger overheidslichaam voorgeschreven normen en richtlijnen.

In algemeen en vorm moet — meen ik — een lokaal ressort er zich steeds in de eerste plaats van bewust zijn, onderdeel te vor-

men van een grooter geheel. Dit komt door de autonomie-gedachte nog wel eens in het gedrang.

- B. Verhouding tusschen den technischen dienst van het regentschap en de andere dienst(en) van het regentschap, respectievelijk het B. B.

De technische dienst behoort slechts één chef te hebben, dat is de Regent, die optreedt namens het College van Gecommitteerden.

De uitgestrektheid van het regentschap en de omvang van deszelfs taak zijn zelden zóó groot, dat er bezwaar tegen zoude zijn, alle contact over den Regent te doen loopen.

Slechts voor bepaalde zaken zou rechtstreeks contact tusschen de technische en andere diensten, dan wel tusschen den technischen dienst en het B.B. met nadruk kunnen worden opgedragen of toegelaten. Maatregelen tot contróle op de handelingen van den technischen dienst behooren van het regentschap uit te gaan. Ik bedoel hier o.a. mee, dat (om een voorbeeld te noemen) contróle op loonstaten van of leveranties aan den technischen dienst door buiten dien dienst staande personen alleen dient plaats te vinden wanneer zij daartoe door het regentschap aangewezen of aangezocht zijn.

Uiteraard gaat de politionele bevoegdheid van bestuurs- en politieambtenaren hier boven uit.

Ook het hooger toezicht, uitgaande van provinciale besturen, valt — zooals vanzelf spreekt — niet onder de door mij gestelde beperking.

- C. Moet verband bestaan met het technische desawerk enz.?

Het is naar mijn meening niet economisch, aan den technischen dienst van het regentschap meer algemeene bemoeienis met desawerken op te dragen.

Die zal in bepaalde gevallen zeer nuttig kunnen zijn, doch zich dan ook tot die bepaalde gevallen moeten beperken en wel krachtens bijzondere opdracht van wege het regentschapsbestuur.

- D. In hoeverre en op welke wijze moet de Provincie niet slechts toezicht houden, doch ook voorlichting en hulp geven?

Het toezicht van de Provincie zal, zoowel in financieel als in technisch opzicht, zóó intensief moeten zijn, dat er bij de Provincie redelijke zekerheid bestaat:

a. dat de door een hooger overheidslichaam gestelde regelingen en normen binnen het regentschap naar behooren worden in acht genomen;

b. dat de verzorging van de regentschapstaak op deskundige en economische wijze geschiedt.

Met inachtneming van deze grondslagen kan een regentschap meer worden „los” gelaten naarmate die redelijke zekerheid bij voortduring wordt verkregen.

Voor zoover bovenbedoeld toezicht er toe leidt, zal voorlichting gegeven en de naleving daarvan geëischt moeten kunnen worden.

Overigens dient de Provincie steeds bereid te zijn om het regentschap op deszelfs aanvraag van hulp en voorlichting te dienen. In dat geval tegen vergoeding der zelfkosten, voor welk laatste eventueel een vast bedrag per maand of per jaar gesteld kan worden.

Financieel toezicht van Provinciewege op de regentschappen wordt in midden-Java geregeld gevoerd.

Technische voorlichting door den Provincialen Waterstaat wordt op desbetreffend verzoek herhaaldelijk aan regentschappen gegeven.

Deze betreft dan doorgaans bepaalde werken of ook wel de organisatie van den regentschapsdienst.

Een aantal regentschappen betaalt voor deze voorlichting een vast bedrag aan de Provincie.

Van provinciewege opgelegd technisch toezicht heeft niet of hoogst zelden plaats.

Wel gebeurt het een enkele maal, dat iemand van den Provincialen Waterstaatsdienst eigener beweging een Regent waarschuwt wanneer op technisch gebied iets wordt aangetroffen dat de aandacht van den Regent verdient.

De resultaten van het overleg beschouw ik over het algemeen als gunstig.

- E. Samenwerking van regentschappen.

Het is theoretisch mogelijk, dat een groep regentschappen zich voor gezamenlijke rekening voorziet van een personele of materiele uitrusting voor adviezen, toezicht of verrichtingen, welke uitrusting uitgaat boven die, welke één regentschap zich veroorloven kan, b.v. een gemeenschappelijke ingenieur of een gemeenschappelijke werkplaats.

In de practijk verwacht ik hier weinig van omdat zulk een gemeenschappelijke instelling in feite meerdere Heeren moet dienen en dat gaat zelden lang achtereen goed.

- F. Hulp van derden.

Naar mijn meening kan een regentschap zich tot derden alleen om hulp wenden voor bijzondere werkzaamheden als b.v. het maken van een bepaald project, het voeren van toezicht op de uitvoering van een bepaald werk enz. In dit verband denk ik ook aan een instelling als de N.I. We- genvereniging.

Voor inschakeling in den geregelde gang van zaken komt een particuliere instantie (b.v. een adviesbureau) m.i. echter niet in aanmerking. En wel omdat deze zelf niet onder verantwoordelijkheid jegens een overheidsinstantie handelt.

De lijn van onderworpenheid aan het telkens hooger orgaan wordt hier buiten het ambtelijke organisme gevoerd en loopt op dat punt dood.

- G. Dienstorganisatie en personeelsvoorziening. Voor de beoordeeling van de benodigde dienstorganisatie doet men goed, uit te gaan van de wetenschap, dat het werk, aan den technischen dienst van een regentschap toevertrouwd, na overname van waterleidingen en ziekenhuisjes, in groote mate overeenkomst vertoont met het werk, dat in den tijd van de voormalige gewesten aan een opzichter pleegde te worden toevertrouwd.

Deze beschikte over een schrijver, een hulpschrijver, een goede mantri-opnemer-teekenaar, soms (indien er veel werk was) tijdelijk over een leerlingteekenaar, een oppas en een waker.

Voor het buitenwerk stonden hem in den regel 3 à 6 personen in den rang van werkbaas of hoofdmandoer ter beschikking. Gaat men nu na, in welk opzicht de toestand voor een technischen dienst van regentschapswerken anders is dan die voor een toenmaligen gewestelijken opzichter, dan treedt als voornaamste punt naar voren, dat de directeur R.W. hoogste technische instantie is op technisch gebied, terwijl de vroegere opzichter G.W. nog een technischen chef had in zijn directeur van gewestelijke werken.

Daarom behoort een directeur R.W. in het algemeen aan hoogere eischen te voldoen dan die, welke aan de opzichters G.W. moesten worden gesteld. Ook in de bezoldiging dient dit uit te komen.

Wat de personeelsvoorziening betreft, ook die behoort eenigszins ruimer en van beter kwaliteit te zijn dan die van de vroegere opzichters G.W., althans wat het kantoor betreft, aangezien op het kantoor R.W. ook werk verricht moet worden, dat vroeger op het kantoor van den directeur G.W. werd verricht.

Een toegevoegd opzichter acht ik alleen in de grootste regentschappen noodig.

Als hoogste administratieve kracht lijkt een persoon in den rang van klerk de aangewezen. Deze kan worden bijgestaan door een schrijver en een hulpschrijver. Twee à drie mantri-opnemers-teekenaar lijken in het algemeen voldoende.

Wanneer er gedurende bepaalde tijden veel uitvoeringswerk is te verrichten, kan

het personeel voor zoover noodig met eenige krachten aangevuld worden.

Wat de financieele mogelijkheden betreffen merk ik op, dat de kosten van een technischen regentschapsdienst naar verhouding tot het vereischte werk noodzakelijkerwijs aan den hoogen kant zijn, voornamelijk tengevolge van de omstandigheid, dat de directeur kwalitatief beter moet zijn dan (in vele gevallen) met de kwantiteit van zijn werk overeenkomt.

Deze omstandigheid zal te minder gaan wegen naarmate er toe kan worden overgegaan, meer werk aan de regentschappen op te dragen.

Een eerste voorwaarde hiervoor is wederom, dat men de regentschapswerken toevertrouwt aan de leiding van kundige, ervaren, betrouwbare en toegewijde directeurs.

- H. Behoeftte aan meer voorlichting.

Naar mijn meening is de normale technische school-opleiding, vooral wanneer die in locaaltechnisch opzicht goed verzorgd wordt, in algemeenen zin als voldoende school-opleiding voor aanstaande directeurs R.W. te beschouwen.

Veel meer zie ik een tekort aan praktische scholing onder bekwame leiding.

Wie gewapend met goeden aanleg en bovenbedoelde school-opleiding een jaar of vijftien opzichterswerk van verschillende soorten heeft gedaan onder goede, vooral strenge leiding — ook in moreel opzicht — zal als regel genoegzame vorming hebben genoten om met succes de betrekking van directeur R.W. te kunnen bekleeden, zoowel administratief als organisatorisch als technisch.

Het door mij genoemde tijdsbestek van 15 jaar is uiteraard zeer benaderend en in sterke mate afhankelijk zoowel van de persoonlijke kwaliteiten van den betrokkene als van de omstandigheden, onder welke die vorming plaats vindt.

Slechts wil ik betoogen, dat men in het algemeen van jongere krachten niet mag verwachten, dat zij voldoende geschiktheid bezitten.

Met het vorenstaande wil ik niet zeggen, dat ik geen groote waarde zou hechten aan de mogelijkheid tot theoretische (en misschien ook practische) navorming. Zoo zoude het van veel belang kunnen zijn indien bijvoorbeeld de N. I. Wegenvereniging nu en dan een cursus hield voor wegenbouw en wegenbeheer.

Iets soortgelijks zou nuttig zijn voor drinkwaterleidingbeheer, assaineeringswerk, en wellicht meerdere onderwerpen.

De ervaring leert, dat personen, die midden in een drukke ambtsvervulling zitten, weinig tijd en animo hebben voor verdere studie. Daarom hecht ik meer waarde aan

goede op de praktijk gerichte cursussen van bv. enkele weken voor speciale vakken.

- I. Onderscheid van regentschappen.
Onderscheid is er inderdaad doch meer kwantitatief dan kwalitatief.
- J. Bijzondere vraagstukken en/of moeilijkheden.
Het wil mij voorkomen, dat in de vorige vragen vrij volledig is onder oogen gezien, hoe de groote richtlijnen zouden moeten worden gezocht.
De resterende moeilijkheden zijn doorgaans van minder principieelen aard.
Slechts één, maar dan ook zeer belangrijk, punt zie ik in de omstandigheden, onder

welke een technische dienst moet werken. Ik doel hiermee op het regime van en in het geheele regentschap. Wil men technische diensten, welke aan hooge eischen voldoen, dan zal men deze moeten laten opgroeien in een zuivere sfeer.

Het is, naar ik meen, haast ondenkbaar, dat een technische dienst met hooge opvattingen van toewijding en integriteit zal kunnen opbloeien of in stand blijven, in een ressort, waarvan de opperleiding niet aan die hooge opvattingen beantwoordt. Dit punt acht ik — hoewel het laatste genoemd — zelfs van grooter beteekenis dan de andere.

Beantwoording vragenlijst

door een Directeur der Regentschapswerken.

- A. 1. Van welken aard en omvang is (dient te zijn) het technische werk der regentschappen?
1. Het technische werk der regentschappen is, zooals het meestal met een dergelijken technischen dienst gaat, van zeer algemeenen en van uiteenloopenden aard. De technische dienst gaat soms over de zeer onbelangrijkste onderwerpen, doch moet evenzeer belangrijke vraagstukken kunnen oplossen. Met moet niet alleen deur-sloten kunnen repareeren, doch ook groote bruggen kunnen bouwen, niet alleen spoelleidingen of steegjes kunnen onderhouden, maar ook nieuwe wegen kunnen aanleggen of bestaande verbeteren, niet alleen eenvoudige gardoehuisjes kunnen neerzetten, doch ook belangrijke gebouwen (b.v. een raadhuis) kunnen bouwen; kortom, het gaat van het simpelste onderwerp tot het moeilijkste probleem.
- Van de uit te brengen adviezen op velerlei gebied kan uiteraard hetzelfde worden gezegd.
- Betreffende den omvang kan m.i. weinig worden gezegd, aangezien voor de bepaling van den omvang van een bepaalden dienst zekere normen moeten worden aangelegd en deze zijn hier niet aanwezig. De begroeting alleen kan moeilijk als maatstaf dienen, aangezien zij aan vele schommelingen en invloeden onderhevig is, terwijl ook b.v. de lengte der wegen alleen moeilijk als basis kan dienen.
2. Welke ontwikkeling is daarvan in de toekomst te verwachten?
2. Wanneer de regentschappen zich rustig kunnen ontplooiën en geen beletselen, vooral niet van financieelen aard, in den weg worden gelegd, kunnen de regentschappen m.i. belangrijk bijdragen, zoowel in de technische als in de sociaal economische ontwikkeling dezer gewesten.

Voortbouwende op de decentralisatiegedachte, maar dan ook in haar meest idealen vorm en vooropstellende dat de financieele positie beter zal zijn geregeld heb ik mij deze ontwikkeling zoo gedacht, dat al het technische werk (met uitzondering van die werken, welke specifiek Gouvernements zijn en moeten blijven) in de toekomst aan de regentschappen zal moeten worden overgelaten, zoodat men uiteindelijk een „Regentschaps Waterstaatsdienst” zal krijgen. De Provinciale Waterstaat kan hierbij van adviseerenden en/of controleerenden aard zijn.

3. Welke maatschappelijke beteekenis is er aan toe te kennen?

3. In dit „gedecentraliseerd” systeem ligt de verwachting opgesloten, dat alles intensief kan worden behartigd en de zaken snel kunnen worden behandeld, wat zeker niet van geringe beteekenis is voor de algeheele vooruitgang van het regentschap. en dus ook de bevolking (i/h bijzonder voor wat betreft die objecten die in nevenstaande vraag zijn genoemd, z. a. rooiwezen, wegaanleg enz.)

- B. Welke verhouding (verband, overleg enz) is m.b. tot het eigenlijke technische regentschapswerk in acht te nemen tusschen den technischen dienst en de andere dienst(en) van het regentschap, resp. het B.B.?

De verhouding tusschen den regentschaps technischen dienst en de andere diensten v/h regentschap (i/h bijzonder het B.B.) is zuiver van samenwerkenden aard.

In vele gevallen heeft de technische dienst de hulp en/of het advies van het B.B. nodig, doch daartegenover kan ook het B.B. in vele gevallen de hulp en/of het advies van den technischen dienst niet ontberen.

- C. Moet verband bestaan met het technische desawerk?

Zoo ja, hoe is dit dan te organiseeren en hoe is daarbij de verhouding tusschen den technischen reg. dienst eenerzijds en de desa anderzijds te regelen, mede in verband met het toezicht van het B.B. en van Gecommitteerden op de desa?

Juist, omdat Gecommitteerden het toezicht hebben op de desa en dus ook op de desawerken en uit dien hoofde min of meer verantwoordelijk zijn, en mede in verband met het feit, dat het niet onmogelijk is, dat in de verre toekomst zoo niet alle, dan toch vele desawerken aan de regentschappen zullen worden overgedragen, moet verband bestaan met het technische desawerk.

Voorloopig kan het zoo worden geregeld dat voor alle vrij belangrijke desawerken de hulp en/of het advies van den reg. technischen dienst wordt gevraagd, waarvoor aan het regentschap een zekere vergoeding moet worden betaald. (Deze werkwijze is in West-Java reeds door het Coll. v. Gedep. aanbevolen).

Hoewel natuurlijk nog niet bepaald van een „verband” kan worden gesproken, zal door bovenvermeld systeem worden bereikt, dat de desawerken kwalitatief vooruit zullen gaan.

- D. In hoeverre en op welke wijze moet de Provincie niet slechts toezicht houden doch ook voorlichting en hulp geven?

Zijn U hieromtrent praktische ervaringen en resultaten bekend?

Als ik in nevenstaande vraag onder „Provincie” moet verstaan den Provincialen Waterstaat, dan moet ik zeggen, dat ik in mijn 10-jarigen regentschapsdienst zeer weinig heb gemerkt van eenig „toezicht” dat door genoemden dienst wordt (moet worden) gehouden.

Van de voorlichting en hulp wordt slechts sporadisch en hoogst zelden gebruik gemaakt.

- E. In hoeverre en in welke vormen is samenwerking van regentschappen voor of bij het technische werk gewenscht en mogelijk. Samenwerking van regentschappen is zeer zeker gewenscht en mogelijk, b. v. bij aankoop van materialen en/of goederen, bij vaststelling van dienst- en rusttijden, bij bepaling van minimum en maximum-loonen enz.

Deze samenwerking zou kunnen worden uitgebreid door periodieke uitwisseling van gedachten b. v. omtrent dienstorganisatie, personeelsbezetting, ervaringen in de praktijk enz., door middel van dienstconferenties. Om praktische redenen zouden b. v. voorloopig de regentschappen van één Residentie tot innige samenwerking kunnen geraken.

- F. In hoeverre is het inroepen van hulp van derden gewenscht en mogelijk?

Indien de regentschappen zelf over eigen kundig en voldoende personeel kunnen beschikken is het inroepen van hulp van derden zeker niet noodig of gewenscht.

Anders staat het natuurlijk met die werken die door aanbesteding aan bepaalde aannemers worden gegund, in welk geval deze werken met hulp van de begunstigde aannemers moeten worden tot stand gebracht.

- G. Welke dienstorganisatie en welke personeelsvoorziening zijn in algemeenen zin, in verband met het voorgaande, voor den technischen regentschapsdienst gewenscht en i. v. met de financiën mogelijk, thans en in afzienbare toekomst?

Onder verwijzing naar de antwoorden op de vragen A. en F. is zoowel voor het regentschap in zijn geheel als technischen dienst in het bijzonder van het grootste belang, dat over kundig en ervaren personeel wordt beschikt. Men zegt immers wel eens, dat een kundig en ervaren technisch personeel een „safe” geldbelegging en tevens bezuiniging beteekent, welke opinie ik hier gaarne onderschrijf.

De toestand van thans.

Gezien den aard der werkzaamheden en de uit te brengen adviezen op velerlei gebied en mede uit een oogpunt van „standing” voor de regentschappen in het algemeen en den technischen dienst in het bijzonder, (men denke maar eens met welke personen een H.R.W. over dienstkwesties moet confereeren) ben ik van meening, dat aan het hoofd van den regentschaps technischen dienst (ook van de kleine regentschappen) op zijn minst iemand moet staan men den rang van hoofdopzichter.

Voor de grotere regentschappen kan een architect als hoofd van den dienst worden geplaatst.

Voor de uitvoerige motiveering van dit standpunt moge korthedshalve worden verwezen naar mijn terzake handelend artikel in het technisch maandblad „Tecton” van October 1938.

De toestand in de toekomst.

Indien de regentschappen zich hebben ontplooid zooals ik mij dat voorgesteld heb bij de beantwoording van vraag A (2), en niet meer met een middelbare kracht kan worden volstaan, dan moet aan het hoofd van den dienst een ingenieur staan. In de kleinere regentschappen kan een architect of hoofdopzichter reeds goed werk verrichten.

- H. Is er behoefte aan meer voorlichting, resp. aan betere of bijzondere scholing van het technische regentschapspersoneel?

Gezien den aard der werkzaamheden kan m.i. voor de voorziening van het technische regentschapspersoneel worden volstaan met de abituriënten der hier te lande aanwezige technische en vakscholen. Een bijzondere scholing lijkt mij voorloopig ook niet noodig, aangezien de bijzondere eischen en moeilijkheden van den dienst men het best in de praktijk zelf kan waarnemen. Publicaties op verschillend gebied kunnen hierbij zeer zeker opbouwend werk verrichten.

- I. Is er bij e.e.a. onderscheid te maken tusschen groote en/of krachtige en kleine en/of zwakkere regentschappen?
Deze vraag vindt reeds voldoende beantwoording door de antwoorden op vraag G.
- J. Zijn er bijzondere vraagstukken of moeilijkheden van technischen, administratieven, socialen, cultureelen of anderen aard, die in dit grootere verband reeds de aandacht verdienen doordat zij de algemeene taak, de organisatie, de personeelsvoorziening of de positie der technische regentschapsdiensten belangrijk (behooren te) beïnvloeden?

Het grootste vraagstuk op dit moment is het vraagstuk van de positie van de hoofden der regentschaps technische diensten. In West-Java is het College van Gedepu- teerden van plan om de regentschappen in 3 klassen te verdeelen, nl. in een klasse (kl. I) waarvan het hoofd van den techn. dienst een architect mag zijn (n.l. Bandoeng), in een andere klasse (kl. II) waarvan het hoofd R.W. een hoofdopzichter is. (Serang, Batavia, Tasikmalaja, Tjiandjoer, Garoet) en tenslotte in een klasse (kl. III) waarvan het H.R.W. ten hoogste opzichter

mag zijn. (de overige regentschappen, z.a. Pandeglang, Tjiamis, Indramajoe, Lebak, Buitenzorg enz).

De verdere personeelsformatie is evenredig aan genoemde „klasse-indeeling” en mogen de toegevoegde technische krachten zijn:

in regentschap klasse I een hoofdopzichter,
in „ „ II „ opzichter en
in „ „ III „ onderopzichter.

Grafisch voorgesteld ziet de gedachte opstelling v/h personeel er dus ongeveer zoo uit:

Klas I.	Klas II.	Klas III.
Architect		
Hoofdopzichter —	Hoofdopzichter	
	Opzichter —	Opzichter
		Ond. Opzichter

Het plan van Gedep. heeft dus deze betekenis, dat het H.R.W. van regentschap kl. III *in positie* hoogstens gelijk mag staan aan een toegevoegde kracht van regentschap klasse II en niet eens gelijk mag worden gewaardeerd aan de toegevoegde kracht van regentschap klasse I.

Het behoeft wel geen betoog, dat deze opstelling niet juist kan zijn, aangezien aan een zelfstandige betrekking toch andere eischen worden gesteld (verantwoordelijkheid, zelfwerkzaamheid, initiatief enz.) dan aan een betrekking van ondergeschikten aard.

Met verwijzing naar mijn antwoord op vraag G. zou ik het bestuur van de Sociaal Technische Comm. dan ook ernstig willen verzoeken om dit vraagstuk nauwgezet onder de loupe te nemen en het Coll. van Gedep. van advies te dienen.

Beantwoording vragenlijst

door een

Directeur der Regentschapswerken.

Van welken aard en omvang is het technische werk der regentschappen.

- I. Het omvat o.a. het technische buiten dienst.
1. Rooiwezen; stads- en dorpsvorming en vanzelfsprekend rioleering, assaineering, grondbedrijf door de uitbreiding der kota's, straatverlichting en tenslotte kampongverbetering.
 2. Waterleidingbedrijf; zwembadinrichtingen.
 3. Pasarwezen, onderhoud en uitbreiding alleen ten aanzien van regentschapspasars.
 4. Slachtwezen; onderhoud en uitbreiding daarvan.
 5. Wegaanleg en bruggenbouw; noodig

voor openlegging van streken en bevordering snelverkeer.

6. Beheer van openbare Europ. en Chineesche begraafplaatsen.
7. Naleving der Regentschapsverordeningen en Hinderordonnantie.
8. Verkeerswegen; keuring van openbare rij- en voertuigen, verkeerstelling en onderhoud bakens.
9. Volksonderwijs; onderhoud van vervol- en volksscholen.
10. Ziekenzorg; onderhoud van poliklinieken en ziekenhuizen.
11. Onderhoudswerken van wegen, schoolgebouwen, kunstwerken, pasars, slachthuizen, begraafplaatsen, spoelleidingen, goten

en riolen. Kortom *alle* gebouwen: van 1 t/m 11.

Techn. Administratieve dienst.

1. Correspondentie.
2. Rooiwezen; nakijken der binnengekomen bouwaanvragen, opstelling projectwerk, rioleering, assaineering enz. enz.
3. Straatverlichting; stadsplan, uitschrijven van kohieren en houden van registers van huurwaarde bebouwde perceelen.
4. Waterleidingbedrijf; houden van registers, innen van watergelden, houden van magazijns- en verbruiksstaten enz. enz. (De administratie van de waterleiding is omvangrijk).
5. Opstellen van projectwerk van het pasar- en slachthuisbedrijf, weg- en bruggenbouw, volksonderwijs, ziekenzorg.
6. Houden van registers van openbare Eur.- en Chineesche begraafplaatsen.
7. Houden van inventarisartikelen van alle bovenomschreven bedrijven.

II. Welke ontwikkeling is daarvan in de toekomst te verwachten?

1. Rooiwezen; ontstaan van nieuwe nederzettingen, uitbreiding kota's. (In het regentschap Semarang is het ontstaan van nieuwe nederzettingen sinds 1930 aanmerkelijk toegenomen, o.a. in Oengaran, Bandoengan, Getassan, Kopeng, Soeroeh om maar niet te spreken van de vele dorpsvormingen. Deze plaatsen vormen op zichzelf een kleine kota. Even buiten de stadsgemeentegrens b.v. verrijzen langs de Prov. weg naar Salatiga vele huizen. Verwacht wordt dat binnen afzienbaren tijd de bebouwing van Oengaran tot Semarang zal aansluiten).
2. Wegaanleg en bruggenbouw; openlegging van streken, waardoor vermeerdering van het verkeer. Opleving economischen toestand.
3. Waterleiding; hygiëne.
4. Pasar- en slachtwezen. Vermeerdering der regentschapsonvangsten. T. a. v. het slachtwezen, hygiëne door scherpe controle op clandestine vleeschinvoer.

III. Welke maatschappelijke beteekenis is er aan toe te kennen?

Zie de antwoorden van vraagpunt 1 en 2.

- B. Welke verhouding (verband, overleg enz.) is m.b. tot het eigenlijke technische regentschapswerk in acht te nemen tusschen den technischen dienst en de andere diensten van het regentschap, resp. het B.B.? Een verhouding tot het B.B. zooals thans bij de kleine stadsgemeente is gewenscht. M. i. is dit wel mogelijk, doch is alles afhankelijk van den Regent als Voorzitter van den Regentschapsraad. Thans wordt

te veel overleg gepleegd met het B.B. en wordt in de meeste gevallen, hoe gezond ook het plan of voorstel is, niet gevolgd.

C. Moet verband bestaan met het technische desawerk?

Aangezien het beheer der desagelden of administratie onder één leiding berust, n.l. het College van Gecommitteerden c.q. Regent, moet ten aanzien van de regentschapswerken en het technische desawerk degelijk verband bestaan.

De organisatie kan als volgt geschieden: Er wordt een technisch apparaat in het leven geroepen bekostigd uit een zeker percentage van de ontvangen gelden van elke desa in het regentschap. Hoe groot de bezetting van dien dienst moet zijn, is afhankelijk van de draagkracht der desa's. De betrokken districtshoofden dienen telkenjare een begroting in wat er alzoo in het komende jaar moet worden verwerkt (b.v. bouw van desascholen, kunstwerken, desa-irrigatie enz. enz. en onderhoud van bestaande werken en gebouwen).

De binnengekomen begrotingen worden na examinatie goedgekeurd en ter verdere behandeling doorgegeven aan den technischen desadienst. Deze voert het uit, terwijl regentschapswerken controle uitoefent. Gaat het om zeer belangrijke werken, dan wordt de medewerking om goedkeuring van projecten en begrotingen gevraagd van den Prov. Waterstaat.

D. In hoeverre en op welke wijze moet de Provincie niet slechts toezicht houden, doch ook voorlichting en hulp geven?

De provincie Midden-Java heeft thans een z.g. „advies-bureau” teneinde de regentschappen de gelegenheid te geven tot het inwinnen van adviezen t.a. van de technische diensten. Hiervoor moeten de regentschappen maandelijks een zeker bedrag betalen.

Of voornoemd systeem gunstige resultaten zal afwerpen, is mij niet bekend, daar voornoemde instelling pas sinds kort is ingesteld.

E. In hoeverre en in welken vorm is samenwerking van regentschappen voor of bij het technische werk gewenscht en mogelijk.

Een samenwerking met de regentschappen in het bijzonder de aangrenzende regentschappen, is zeer gewenscht, daar de belangen der aangrenzende gebieden samengaan. De hoofden der technische diensten mogen elkaar niet beschouwen als concurrenten, doch *moeten* met elkaar samenwerken en als zoodanig is een vereeniging dan wel onderling contact zeer noodzakelijk.

Een vereeniging onder de technici van alle regentschappen b.v. is wel toe te juichen.

- F. In hoeverre is het inroepen van hulp van derden gewenscht en mogelijk?

Zie antwoord vraagpunt D. Voor eventueele stadsuitbreiding b.v. bestaat behoefte om het inwinnen van advies bij een stede-bouwkundige.

- G. Welke dienstorganisatie en welke personeelsvoorziening zijn in algemeenen zin in verband met het voorgaande voor den technischen regentschapsdienst gewenscht en i.v. met de financiën mogelijk, thans en in afzienbare toekomst?

Indien men voor oogen houdt, dat de betrekking van directeur een zelfstandige is, lijkt mij dan ook de juiste oplossing, dat als hoofd iemand moet staan die niet alleen zelfstandig kan optreden, doch ook theoretisch en practisch technisch ontwikkeld moet zijn.

M.i. is er geen verschil tusschen kleine en groote regentschappen, immers gaat 't hier om technische ervaring en kan een kracht met minder ervaring en dus goedkoop, het regentschap veel schade berokkenen. Het wegonderhoud b.v. schijnt gemakkelijk te zijn, doch indien daarvoor iemand geplaatst wordt die niet voldoende ervaring beschikt, zal 't regentschap meer geld moeten uitgeven, dan wanneer aan het hoofd een ervaren kracht geplaatst wordt.

Als maatstaf kan dan ook worden aangenomen, een kracht, die practisch en ook ook lokaal-technisch ontwikkeld is. Abiturienten met diploma architect B.O.W. of ook wel diploma lokaal-architect is hier op zijn plaats.

- H. Is er behoefte aan meer voorlichting respectievelijk aan betere of bijzondere scholing van het technische regentschapspersoneel? Zoo ja, in welke opzichten (administratief, lokaal technisch, praktisch enz). Hoe ware dit te bereiken (opleiding, aanvullende cursussen, eischen bij indienststelling, publicaties)?

Alvorens de vraag te beantwoorden, zou ik hierover eerst een wedervraag stellen. Wordt het technisch vak wel door de maatschappij gewaardeerd? Ik zou deze vraag ontkennend beantwoorden, daar de bezoldigingen met den dag slechter worden. Tot zoover zijn de bezoldigingen bij de

regentschappen niet erg aantrekkelijk. Ervaren krachten bij eventueele vacatures zullen dus ook uitblijven. Indien de bezoldigingen goed geregeld zouden zijn, dan pas zou de werkgever eischen kunnen stellen. Als eisch van aanstelling zou dan het diploma architect B.O.W. voldoende zijn ongeacht hoe klein het regentschap ook zij.

Doch boven dit alles ware nog beter indien de openbare technische scholen gelijk ware te stellen met de M. T. S. te Utrecht e.a. De onderbouw moet dan ook de Mulo of 3-j. H. B. S. zijn. De algemeene ontwikkeling in het bijzonder wordt thans zeer gemist. De technische school is voor een opzichtersbetrekking voldoende doch nog niet voor een directeur van regentschapswerken, of inspecteur Gemeentewerken e.a. op één lijn te stellen ambt.

Aanvullende cursussen voor het behalen van een architecten-diploma is voor de huidige directeurs van regentschapswerken goed, doch worden deze cursussen door de betrokken instanties wel aangemoedigd. Vele collega's willen gaarne die cursussen volgen doch zijn niet bij machte die te volgen, doordat zij te weinig verdienen.

Men bedenke, dat voor zoo'n cursus minstens aan lesgeld moet worden betaald f 25.— per maand. Hier komt nog bij de transportkosten en de boeken.

- I. Is er bij e.e.a. onderscheid te maken tusschen groote en/of krachtige en kleine en/of zwakkere regentschappen:

Er is degelijk onderscheid in:

groote, belangrijke en krachtige regentschappen,	
groote doch zwakkere regentschappen	
kleine maar krachtige	„
kleine en zwakkere	„

- J. Zijn er bijzondere vraagstukken of moeilijkheden van technischen, administratieven, socialen, cultureelen of anderen aard, die in dit grootere verband reeds de aandacht verdienen, doordat zij de algemeene taak, de organisatie, de personeelsvoorziening of de positie der technische regentschapsdiensten belangrijk (behooren te) beïnvloeden. Tot heden is mij hieromtrent niets bekend.

Beantwoording vragenlijst

voor de Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur
door G. Schweneke, Assistent-Resident van Bandoeng.

Algemeene taak, positie en organisatie van den technischen dienst van het regentschap.

- A. I. Van welken aard en omvang is (dient te zijn) het technische werk der regentschappen?

Deze werkzaamheden kunnen als volgt worden onderscheiden:

a. Werkzaamheden op zuiver technisch gebied betreffende het beheer van wegen, bruggen, duikers, spoelleidingen, artesische

putten en gebouwen. Deze laatste betrekking hebbende op gezondheidszorg, slachtbedrijf, onderwijs, pasarwezen, pasanggrahans en eigen dienst.

b. Werkzaamheden voortvloeiende uit de bedrijven ressorteerende onder den technischen dienst, zooals waterleidingen, badplaatsen en begraafplaatsen.

c. Werkzaamheden niet onder a. en b. genoemd betreffende rooiwezen en bouwpolitie, straatverlichting en brandweer, alsmede het toezicht op desawerken (vgl. vraag 6).

II. Welke ontwikkeling is daarvan in de toekomst te verwachten?

Met de verruiming van de taak der regentschappen, onlangs door overdracht van gezondheids- en onderwijszorg, neemt de aard en de omvang der technische werkzaamheden toe. De intensivering der technische werkzaamheden, die t.a.v. verschillende onderdeelen, zooals onderhoud van wegen en schoolgebouwen zeer gewenscht is, wordt in hooge mate beperkt door de voor dit doel beschikbare geldmiddelen.

III. Welke maatschappelijke beteekenis is er aan toe te kennen?

Door den aard van de onder A I. vermelde bemoeienissen komen de ambtenaren van den technischen dienst in nauwe aanraking met het publiek. Waar noch de bevolking, noch de ontwikkelde Europeaan of Chinees een helder beeld van de beteekenis en de taak van het regentschap voor oogen staat, is het van het hoogste gewicht, dat de technische ambtenaren in hun taakuitoefening niet slechts van de technische, doch vooral ook van de sociale strekking hunner bemoeienissen doordrongen zijn.

In belangrijke mate geldt deze opmerking met betrekking tot het rooiwezen, alsmede t.a.v. de behandeling van dispensatieverzoeken voor het berijden van regentschapswegen met vrachtauto's met een zwaardere asbelasting, dan de wegklasse toelaat. Aangezien de aanraking welke vele ingezetenen van het regentschap met dit instituut hebben, zich uitsluitend bepaalt tot bemoeienis met ambtenaren van den technischen dienst, is het van het hoogste gewicht, dat deze zich bij voortdurend voor oogen houden, dat een juiste en waar nodig soepele hanteering der bepalingen tot de popularisering van het regentschap bijdraagt.

- B. Welke verhouding (verband, overleg enz.) is m.b. tot het eigenlijke technische regentschapswerk in acht te nemen tusschen den technischen dienst en de andere diensten van het regentschap, respectievelijk het B.B.?

Vanzelfsprekend zal de technische dienst zich niet op het terrein van de andere

regentschapsdiensten mogen begeven. Is het ontwerpen en uitvoeren van werken (poliklinieken, schoolgebouwen e.d.) noodig, dan dient de verhouding tot den anderen dienst om het ietwat scherp uit te drukken, te zijn als die, bij de uitvoering van werken voor derden.

Evenals met het B. B. dient de verhouding tot andere regentschapsdiensten overigens onderlinge samenwerking tot grondslag te hebben.

- C. Moet verband bestaan met het technische desawerk?

Zoo ja, hoe is dit dan te organiseren en hoe is daarbij de verhouding tusschen den technischen regentschapsdienst enerzijds en de desa anderzijds te regelen, mede in verband met het toezicht van het B.B. en van Gecommitteerden op de desa?

Het is in het belang van de desa, dat het regentschap hulp en voorlichting geeft bij het ontwerpen en uitvoeren van openbare desawerken. Het ligt op den weg van den Regent om zijn dubbele functie tot haar recht te doen komen door het verband te leggen tusschen de desa en den technischen regentschapsdienst. De onderwerpelijke vraag is in het regentschap Bandoeng opgelost; voor de overige regentschappen in de Provincie West-Java is de te volgen weg uitgestippeld.

Aanvankelijk werd in Bandoeng den technischen dienst door den Regent de examinate van de ontwerp-stukken, alsmede het toezicht op de uitvoering van desawerken opgedragen. Deze werkwijze werkte niet bevredigend, aangezien deze bemoeienissen uiteraard werden achtergesteld bij de eigen werkzaamheden van den technischen dienst. De uitvoering van soms belangrijke desawerken ondervond dan ook wel vertraging, doordat het toezichthoudend personeel van het regentschap daarvoor geen tijd kon vrijmaken.

Dit bezwaar begon allengs meer gevoeld te worden, wijl het aantal desawerken, waarvoor de bemiddeling werd verzocht, toenam. Een beeld dezer bemoeienissen geeft ondervolgend staatje van in samenwerking met den technischen dienst van het regentschap Bandoeng tot stand gebrachte desawerken:

1933	4 desawerken tot een bedrag van	f	2.055,—
1934	10 desawerken tot een bedrag van	„	6.080,—
1935	20 desawerken tot een bedrag van	„	8.250,—
1936	43 desawerken tot een bedrag van	„	25.725,—
1937	47 desawerken tot een bedrag van	„	31.510,—
1938	53 desawerken tot een bedrag van	„	37.655,—

Teneinde aan de verzoeken van den dienst om hulp en voorlichting te kunnen voldoen bleek het noodzakelijk met deze werkzaamheden een specialen opzichter te belasten, aan wien eenig ondergeschikt personeel is toegevoegd. De bezoldiging en de reiskosten enz. van dit personeel worden verhaald op de desa's door de begroting van het uit te voeren desawerk te verhoogen met 5%. Deze werkwijze heeft de goedkeuring verworven van het College van Gedeputeerden van West-Java en is als richtlijn bekend gesteld aan alle regentschapsbesturen in dit gewest.

De gang van zaken is als volgt:

Het districtshoofd dient de desabeslissing, waarin het openbare werk is opgenomen, in bij den Regent, welke beslissing door het College van Gecommitteerden in behandeling wordt genomen en gevisieerd.

Het hoofd van den technischen dienst wordt nu verzocht de ontwerp-teekeningen te doen opmaken met de bijbehorende begroting van kosten (betreft het belangrijke desawerken dan pleegt het desahoofd vooraf in overleg te treden met den opzichter voor de desawerken).

Is de beslissing afgekomen, dat over de desagelden kan worden beschikt, dan dient het betrokken onderdistrictshoofd bij den technischen dienst van het regentschap een concept in van de tusschen de desa en den uitvoerder van het werk (aannemer) te sluiten overeenkomst, waarin de technische eischen worden vastgelegd. Met het financieele gedeelte heeft de technische dienst geen bemoeienis, aangezien het desahoofd terzake verantwoordelijk is.

In bijzondere gevallen worden desawerken desgevraagd door den technischen dienst uitgevoerd als werken voor derden.

Na voltooiing wordt het werk door een Commissie bestaande uit het districtshoofd, den opzichter voor de desawerken en het desahoofd opgenomen en de bevindingen in een proces-verbaal vastgelegd.

De boven in het kort geschetste werkwijze is, voor onder verschillende omstandigheden verkeerende regentschappen, voor wijziging vatbaar. Echter wil het ondergeteekende om meerdere redenen van belang voorkomen te, dat de hulpverlening geschiedt door personeel van den technischen dienst en derhalve niet de functie van „opzichter van desawerken” wordt gecreëerd, 2e dat bovenbedoelde bemoeienissen geschieden via het hoofd van den technischen dienst.

- D. In hoeverre en op welke wijze moet de Provincie niet slechts toezicht houden, doch ook voorlichting en hulp geven?

Zijn hieromtrent praktische ervaringen en resultaten bekend?

Bij den bouw van diverse bruggen en duikers over bij de Provincie in beheer zijnde bevoeiingsleidingen en rivieren (zooals bekend bijna alle) en het maken van dammen en inlaatsluizen wordt door den Provinciaal Waterstaat daadwerkelijk hulp en voorlichting verleend door opzichters en ingenieurs van de Provincie. Uiteraard is eveneens bij de totstandkoming van belangrijke regentschapswerken, waarvoor door de Provincie subsidie wordt verleend, van samenwerking met de Provincie sprake.

- E. In hoeverre en in welke vormen is samenwerking van regentschappen voor of bij het technische werk gewenscht en mogelijk?

Terzake van deze hulp en voorlichting regelend op te treden is niet gewenscht, aangezien onnoodig bevoogding daarvan het gevolg zou zijn.

Gewenscht is dat de Provinciale Waterstaat de hoofden der technische diensten regelmatig op de hoogte houdt van door e.g. dienst opgedane ervaring (bv. t.a.v. asphalteering).

- F. In hoeverre is het inroepen van hulp van derden gewenscht en mogelijk?

Voor belangrijk en specialistisch werk b.v. tunnelcapteering: de Geologisch technische dienst, voor ontwerpwerk waterleidingen: de D. V. G., voor kabelbruggen: het Departement V. en W., voor vakwerkbruggen met groote spanning: de Provinciale Waterstaat enz.

Voor de uitvoering van gewapend beton-hoogreservoirs, groote gebouwen e.d. staan aannemers (na openbare aanbesteding) ten dienste.

T.a.v. wegenonderhoud wordt advies ingewonnen van de Nederlandsch-Indische Wegenvereniging.

- G. Welke dienstorganisatie en welke personeelsvoorziening zijn in algemeenen zin i.v. met het voorgaande voor den technischen regentschapsdienst gewenscht en i.v. met de financiën mogelijk, thans en in afzienbare toekomst?

Voor een groot en belangrijk regentschap: hoofd regentschapswerken en bedrijven, architect, hoofdopzichter met toegevoegd opzichter, beheerder waterleidingbedrijf, adjunct-rooimeesters (hoofd- en opzichters) (onder)-commandant brandweer, beheerder(s) begraafplaats(en), verkeerscontroleur (toekomst).

Voor een onbelangrijk regentschap zal het diensthoofd i.v.m. de zelfstandigheid der

functie den rang van hoofdopzichter moeten bekleeden. Vgl. bijl. 3 voor het regentschap Bandoeng.

- H. Bestaat er behoefte aan meer en betere voorlichting, resp. aan meer en betere of bijzondere scholing van het technische regentschapspersoneel?

Ja, voor zoover niet gediplomeerd waren de goede opzichters in de gelegenheid te te stellen (zoo mogelijk met een toelage van het regentschap) zich administratief, lokaal en technisch te bekwamen (architectencursus). Het aankweeken van een ruime blik op de sociale zijde van de vraagstukken, waarmede de technische ambtenaren herhaaldelijk in aanraking komen, is noodzakelijk (vgl. antwoord vraag A III).

- I. Is er e. e. a. onderscheid te maken tusschen groote en/of krachtige en kleine en/of zwakkere regentschappen?

Vlg. antwoord op vraag G.

- J. Zijn er bijzondere vraagstukken of moeilijkheden van technischen, administratieven, socialen, cultureelen of anderen aard, die in dit grootere verband reeds de aandacht verdienen, doordat zij de algemeene taak, de organisatie, de personeelsvoorziening of de positie der technische regentschapsdiensten belangrijk (behooren te) beïnvloeden?

Ondergeteekende is op technisch gebied niet deskundig en moet deze vraag derhalve onbeantwoord laten.

Afschrift Bijlage: 1

PROVINCIE WEST-JAVA

No Rr 50/3/10.

Batavia, 15 Juni 1938.

Onderwerp:

Verleening van bijstand t.b.v. het ontwerpen en uitvoeren van desawerken.

RONDSCHRIJVEN.

Naar aanleiding van de omstandigheid, dat verschillende Inlandsche gemeenten zich gedurende den laatsten tijd tot Regentschapsbesturen hebben gewend met het verzoek om bijstand te verleen bij het ontwerpen en uitvoeren van desawerken, heeft het College van Gedeputeerden de eer UHoogEdelGestrenge mede te deelen, dat het naar zijn gevoelen op den weg van die Besturen ligt om de helpende hand te bieden.

Ook de Provincie heeft in voorkomende gevallen haar medewerking verleend, doch het College van Gedeputeerden stelt het op prijs, indien de regentschappen in deze steunverleening een werkzaam aandeel nemen.

De Provincie heeft hare medewerking tot dusver zooveel mogelijk kosteloos verleend en is slechts in de gevallen, waarin zeer bijzondere kosten moeten worden gemaakt, ertoe overgegaan deze kosten op de belanghebbende desa's te verhalen. Het College moge den Regentschapsbesturen in overweging geven, dezelfde gedragslijn te volgen.

Het College acht voorts de mogelijkheid niet

uitgesloten, dat de aanvragen der desabesturen in bepaalde regentschappen een zoodanigen omvang zullen aannemen, dat het personeel der regentschapswerken daardoor te zwaar zou worden belast en zijn eigenlijke taak niet naar behooren zou kunnen uitvoeren. Waar deze omstandigheden zich voordoen zal het College er geen bezwaar tegen maken, dat het regentschapspersoneel — indien althans strikt noodzakelijk — *tijdelijk* wordt versterkt. In deze gevallen is er evenwel, naar de meening van het College, gereede aanleiding om van de desabesturen een vergoeding voor de kosten van het maken der ontwerpen en het houden van toezicht te vragen. Deze vergoeding ware in het algemeen op 5 % van het bedrag der uitvoeringskosten te bepalen, terwijl in de gevallen, waarin aan het projectwerk op het toezicht hogere eischen worden gesteld, de vergoeding 7 à 8 % zou kunnen bedragen.

Het College zal gaarne tegen het einde van het loopende jaar vernemen in hoeverre door de desabesturen van de diensten van regentschapswerken gebruik gemaakt is.

Namens het College van Gedeputeerden:

De Gouverneur,

Voor dezen:

De Secretaris,

(w.g.) BAK.

Voor afschrift conform,

De Expediteur,

(w.g.) Onleesbaar.

Bijlage : 2.

RECAPITULATIE uitgevoerde desawerken in het jaar 1938.

1. Bijbouw en herstelling baledesa Tjiheulang f	400,—	27. Bouw masjid Boeahbatoe	Per transp. f	17.380,—
2. Bouw volksschool Rantjakole (2 lokalen)	1.100,—	28. Bouw loopbrug over de Tjikalong	"	3.000,—
3. Bouw vischbak pasar Madjalaja	290,—	29. Bouw railliggerbrug over de Tjibatoer	"	210,—
4. Bouw steenen boogduiker over de Tjisoenggalah	430,—	30. Bouw baledesa Kamasan	"	300,—
5. Bouw baledesa Tjitjalengka	1.300,—	31. Herstelling brug Tjikoepa	"	700,—
6. Bouw volksschool Tjitjalengka	1.000,—	32. Herstelling brug Tjibabakan	"	325,—
7. Herstelling baledesa Tendjolaja	250,—	33. Bouw baledesa Katapang	"	225,—
8. Bouw volksschool Tendjolaja	1.000,—	34. Bouw railliggerbrug Bodjongkoentji	"	900,—
9. Bijbouw en herstelling volksschool Nagrog	525,—	35. Bouw volksschool Palajangan	"	315,—
10. Herstelling baledesa Nagrog	250,—	36. Bouw volksschool Pasirdjamboe	"	1.260,—
11. Herstelling baledesa Dampit	250,—	37. Bouw baledesa Tjibodas	"	970,—
12. Bouw volksschool Tjitaman (3 lokalen)	1.500,—	38. Herstelling masjid Soreang	"	1.120,—
13. Bijbouw en herstelling volksschool Tjiaro	690,—	39. Bouw loopbrug Tjisondari	"	210,—
14. Bouw volksschool Bodjong	1.000,—	40. Bouw volksschool Tjikong	"	900,—
15. Bouw baledesa Tjihanjir	1.300,—	41. " " Tjipageran	"	900,—
16. Bouw baledesa Tjikoeja	1.300,—	42. " " Tjiledoeg	"	900,—
17. Bouw pasarloods Bodjongloa	600,—	43. " " Rahajoe	"	900,—
18. Herstelling baledesa Tjidjagra	315,—	44. " " Ngandjoeng	"	600,—
19. " " Tjigentoer	525,—	45. " " Melong	"	600,—
20. " " Drawati	315,—	46. " " Lagadar	"	600,—
21. " " Lowa	105,—	47. Vernieuwing baledesa Simpang	"	500,—
22. " " Tjiloeloek	525,—	48. Bouw volksschool Tjimerang	"	900,—
23. Bouw steenen boogbrug Tjihedjo	210,—	49. " " Tjiharashas	"	600,—
24. Vernieuwing baledesa Tjipakoe	400,—	50. " " Tjipeundeuj	"	900,—
25. Bouw volksschool Tjipamokolan	900,—	51. " " Leuwiliang	"	400,—
26. Bouw baledesa Tjisarantenkoelon	900,—	52. Herstelling volksschool Rendeh	"	240,—
Transp. f	17.380,—	53. Bouw volksschool Tjeblong	"	900,—
		Totaal f		37.655,—
		5% kosten voor het maken van ontwerpen en toezicht op de uitvoering f		1.882,75

Bijlage : 3.

REGENTSCHAPSWERKEN EN -BEDRIJVEN

Hoofd der Regentschapswerken en -Bedrijven.

1 Klerk, 1 Schrijver, 1 Mantri-teekenaar,
2 Mantri Opnemers en 1 Boodschapper.

Sectie Oost-Bandoeng	Sectie West-Bandoeng	Desawerken
Regentschapswerken	Regentschapswerken	1 Opzichter
1 Hoofdopzichter	1 Opzichter	1 Teekenaar
1 Mantri-boekhouder	1 Mantri-boekhouder	1 Mantri-opnemer (alsnog aan te vullen)
3 Mantri's-rooiwezen	1 Mantri-rooiwezen	
3 Mantri b/h wegenonderhoud (1 nog in voorstel)	1 Mantri b/h wegenonderhoud	
1 Waker	Waterleiding Tjimahi	
Onderhoud schoolgebouwen	1 Techn. Adm. ambtenaar	
1 Werkbaas (alsnog aan te vullen).	1 Klerk	
Waterleiding Lembang	1 Rekeninglooper	
1 Techn. adm. ambtenaar (hulpbeheerder)	1 Smid	
2 Schrijvers	1 Mandoer	
1 Rekeninglooper	1 Waker	
1 Smid	Begraafplaatsen	
1 Mandoer	1 Opziener	
1 Waker		
Begraafplaatsen		
2 Opzieners		
2 Mandoers		
Pasanggrahan		
2 Mandoers		

Beantwoording vragenlijst

door het Verbond

van middelbaar technici in Nederlandsch-Indië.

Vraagpunt A. De overdracht van bevoegdheden aan lagere organen is in hoofdzaak de overdracht van de zorg voor technische aangelegenheden, van den technischen dienst in het betrokken ressort. Reeds de summiere opsomming onder vraagpunt A geeft een beeld van den aard en den omvang van de aan het regentschap toevertrouwde waterstaatszorg.

De ontwikkelingsmogelijkheden van den onderwerpelijken technischen dienst zijn in de eerste plaats afhankelijk van het financieel vermogen van het regentschap en dit is weder afhankelijk van de sociaal economische ontwikkeling van de Inheemsche bevolking, waaraan gepaard gaat een evenredige ontwikkeling van hare behoefte aan technisch goed aangelegde en goed verzorgde wegen, bruggen, pasars, irrigatiewerken, waterleidingen, dorpen enz. enz. Maar reeds de huidige omvang en aard van den technischen dienst zijn bij den aanvang en bij het creëren van deze instellingen onderschat. Uit veel blijkt, dat de regentschappen niet opgewassen zijn tegen en onvermogen zijn tot behoorlijke uitoefening van hunne taak in deze.

Vraagpunten B. en C. Beantwoording van de vraag, welke verhouding er bestaat tusschen den technischen dienst van het regentschap en andere diensten, zooals B.B. en de desa, eischt beschouwing van de merkwaardige plaats van de desa in of te midden van andere instanties met rommelig elkaar doorkruisende en weinig markant omgrensde bevoegdheden.

Tot heden geldt, dat de desa is autonoom, alleen gesubordineerd aan het Gewestelijk Gezag. Sinds het bekende verbod van Minister Baud in 1840 is de inrichting van het desabestuur in tact gelaten en ontzien. Nu zijn het wel sterke beenen, die autonomie kunnen dragen. Wel is in den loop der jaren de inrichting van het desabestuur in tact gelaten, maar met de autonomie is het anders gegaan. Na honderd jaar bestuursinmenging is de desa nog niet ontgroeid aan het oude B.B.-regime met de prentahs. Klaarblijkelijk is de desa nog niet in staat op eigen beenen te staan, want aan alle sectoren van de desahuishouding is hulp, correctie, toezicht, prentah nog niet te ontbeeren.

Geen stukje grond mag zij verkoopen of verhuren, zonder instemming van het B.B., evenmin een weg aanleggen of een brug bouwen. Bij wijze van spreken mag zij geen spa in den grond steken om hare sawahs te bewerken, geen padibibit uit-

zaaien, niet planten zonder toestemming van den irrigatiedienst, die deze regelende en ordenende bevoegdheid ontleent aan het Gewestelijk Gezag, waaraan de desa gesubordineerd is.

Nog kan zij de moederlijke zorgen van het B.B. niet missen vandaar dat het B.B. zich aan verschillende kanten zoo sterk moet laten gelden.

En alsof dit nog niet genoeg is, schakelt de decentralisatiewetgeving ook nog het College van Gecommitteerden in als toezichthouder op de desa. Hierin is wellicht verklaring te vinden voor het feit, dat het B.B.-element in deze colleges prevaleert. Hoe in een desahuishouding tenslotte alles en nog wat kan worden klaargestoomd, indien zoovele onafhankelijke potkijkers hun invloed en hun inzichten laten gelden, laat zich raden.

Z. E. Minister Welter verklaarde nog onlangs bij de behandeling van de Indische begroting in de Tweede Kamer, o.m. dat aan Indië in een zeer snel tempo een groote mate van zelfstandigheid is verleend en dat de groote massa van de bevolking deze evolutie geenszins heeft kunnen bijhouden. Deze uitspraak steunde op ambtelijke rapporten.

Een Resident schreef: „hoe weinig werkelijke interesse nog voor het instituut der regentschapsraden bestaat” en voorts, „dat deze instellingen weinig wortelen in de belangstelling van het volk”. Dat het quorum wordt bereikt, schreef de Resident toe „aan het feit, dat de oproep voor een verkiezingsbijeenkomst algemeen als een printah van het bestuur werd gevoeld”.

Een Regent verklaarde: „Door uitvoerige toelichting van het bestuur is slechts bij een kleine groep stadsingezetenen eenige belangstelling gewekt. Voor de rest bestonden de opgekomen kiesmannen grotendeels uit leden van het desabestuur, die de zaak ambtshalve beschouwden. Bij de opening van de stembus ontbrak alle belangstelling”.

Een andere Regent drukte zich uit als volgt: „In bijna alle desa's bleek men voor de geheele zaak, ondanks bestuursvoorlichting, nog zeer weinig belangstelling te hebben. De werkzaamheden voor de verkiezingen werden door de bevolking als een soort last beschouwd”.

Alsof het een nieuwe vondst is, doen dus in het jaar 1939 vooraanstaande bestuursambtenaren het voorkomen, dat de bevolking zoo weinig voor het verkiezingswerk en indirect voor het regentschapswezen

voelt. Is het regentschapswezen niet een product van westersch democratisch denken, aan de Inheemsche bevolking opgedrongen als heilaanbrengend bestuursstelsel? Er ligt iets onbillijks en onredelijks in een zoodanig betoog, althans indien zij moet dienen als verwijt aan die bevolking gericht, wier rol tot heden is geweest te ondergaan, wat men haar van boven af beveelt en wat men haar aan prentaas op den breeden rug stapelt.

En intusschen, waar ter wereld worden verkiezingswerkzaamheden als een aangename last gedragen of ondergaan. Kan men in ernst verklaren, dat provincies, stadsgemeenten en onze Volksraad wortelen in de belangstelling van het volk en zelfs van het meer intellectueele deel van het volk? Of moet men de zaak niet zoo voorstellen, dat voor die instellingen slechts belangstelling bestaat bij staatslieden, bestuurshervormers en bij een kleine elite van begripenden uit de groote massa van het volk.

Wij willen het hierbij laten, gedachtig aan de beperkte opgave, dat wij bij onze beschouwingen hebben te aanvaarden den huidige vorm van de decentralisatie, omdat verdere uitwerking van deze gedachte zou kunnen leiden tot de conclusie, dat in het gedecentraliseerd systeem van behartiging van waterstaatsbelangen, de technische dienst der regentschappen een overbodige schakel zal blijken te zijn, voorts dat een andere wellicht minder gedecentraliseerd stelsel een betere oplossing van het vraagstuk biedt.

Vraagpunt D. In het algemeen ware het gewenscht, dat toezicht van provinciewege zich niet verder uitstrekt dan over de hoofdlijnen. Verdergaande bemoeiing met de zaken, welke het regentschap regardeert, werkt remmend op een gezonde ontplooiing van het regentschapswezen in het algemeen.

Vraagpunt E. Samenwerking tusschen aangrenzende regentschappen is, onder voorbehoud van elkaars zelfstandigheid, gewenscht, doch niet altijd practisch uitvoerbaar om financieele overwegingen.

Vraagpunt F. In het stadium van ontwikkeling, waarin de regentschappen thans verkeerden, is hulp van derden, niet provinciale adviesinstanties of van particuliere bureaux, alleen toelaatbaar, mits onder toezicht van de Provincies. Het lijkt ongewenscht, de figuur van den aannemer tevens ontwerper in het complex van niet altijd belanglooze adviseurs te betrekken.

Vraagpunten G, H en I. Ten aanzien van dienstorganisatie en personeelsvoorziening kan een quantitatieve onderscheiding in groote en kleine regentschappen worden onderscheiden.

In het algemeen geldt deze maatstaf niet bij personeelsbezetting en keuze. In het bijzonder niet bij de keuze van den persoon van het hoofd der regentschapswerken, omdat naar dezerzijdsche meening daarbij de kwalitatieve eisch meer op den voorgrond moet treden, en zulks onafhankelijk van de vraag, of men met een groot dan wel klein regentschap te maken heeft.

In het algemeen zal de opleiding van technici (en dan geldt dit niet alleen voor de middelbaar technici bij de regentschappen) op een bredere basis van algemeene vorming moeten geschieden, dan op de technische scholen hier te lande mogelijk is. Dit is evenwel een op zichzelf staand vraagstuk, dat afzonderlijke behandeling eischt en hier slechts is aangeroerd.

Vraagpunt J. Zie beantwoording vraagpunt C.

Nms Hoofdbestuur V.M.T.

De rapporteur,

J. F. PATTIWAELE WESTERLOO.

Beantwoording vragenlijst

door Soesilo,

Architect Locale Werken te Bandoeng.

A I. Van welken aard en omvang is (dient te zijn) het technische werk der regentschappen?

Het technische werk der regentschappen behoort — analoog aan dat der gemeenten — van *socialen aard* te zijn. Dit sociaal-principe wordt in de regentschappen thans nog niet voldoende tot uiting gebracht. De practijk is, dat het werk te veel technisch wordt opgevat en te weinig in overeenstemming gebracht met de sociale behoeften. Dit is een werkwijze die overgenomen is

uit de practijk van de B.O.W., de waterstaat, of van andere eenzijdig georiënteerde diensten, uit welke diensten immers de meeste directeuren der regentschapswerken zijn gerecruteerd.

Zulk een éézijdig-technische practijk is ten eenenmale niet voldoende om tot deskundigen grondslag te dienen voor het uiteraard veelzijdige en omvangrijke werk van den R. T. D., dat in wezen vele onderdeelen omvat zooals: stedenbouw, wegen- en bruggenbouw, bouwkunde, assaineering,

aangelegenheden betrekking hebbende op wettenkennis (in het bijzonder betr. agraria, decentralisatie) enz.

Geen enkel R. T. D. vermag tot nu dan ook zijn toegedachten arbeid volkomen te beheerschen. De prestaties zijn gewoonlijk éézijdig en veelal in overeenstemming met de geëigende theoretische of praktische opleiding van den betrokken directeur van den R. T. D. In het bijzonder mist het diensthoofd het noodige sociaal-technisch inzicht, vooral t.a. van plaats-, stads- en streekvorming, of korthedshalve *planologie* genoemd (rooiwezen, bouwverordening, plannen, detailplannen, bebouwingsplannen enz.), terwijl dit belang eigenlijk toch primair is voor elk lokaal gebied, en andere deelen van het technische werk hieraan ondergeschikt behooren te zijn.

De *omvang van het technische werk* hangt overigens nauw samen met de *grootte* van het regentschapsgebied en met de *economische draagkracht* van dat gebied. Een regentschap als Bandoeng, dat bestaat uit 10 districten, omvattende 30 onderdistricten ¹⁾ (dus in feite omvattende 40 kleine centra, waarvan Tjimahi de grootste), met buitendien een welvarende bevolking, — bezit dan ook een omvangrijken technischen dienst. Dit regentschap heeft 2 centra welke voorzien zijn van waterleidingen (Tjimahi en Lembang), — beheert een zeer uitgebreid weggennet, — heeft ook zijn bebouwingsproblemen, welke minstens even moeilijk zijn als bij kleine stadsgemeenten — en behoeft een omvangrijke technisch-hygiënische verzorging (pasars, slachthuizen, rioleeringen enz.).

Kleinere regentschappen (bijv. Japara, Demak, Soemedang, Bankalan enz.) hebben niet veel omhanden en kunnen trouwens niet veel entameeren daar haar bevolking economisch niet zoo draagkrachtig is.

A. 2. Welke ontwikkeling is daarvan in de toekomst te verwachten?

De *ontwikkeling* van het technische werk is bij de regentschappen te zeer afhankelijk van de financiële positie van het regentschap, en kan dus uiteraard slechts zeer langzaam verlopen. Wanneer kleinere stadsgemeenten, welke in het algemeen een economisch-krachtiger bevolking hebben dan de regentschappen, desniettemin vanwege financiële onmacht toch niet in staat zijn haar technischen arbeid op een *behoorlijk „sociaal-technisch”* peil op te voeren, zoo is het begrijpelijk, dat de

regentschappen, welke, behalve dat zijn bevolking minder draagkrachtig en over het gebied schraal verspreid is ²⁾, buitendien ook een grotere arbeidsfeer voor den T. D. omvatten dan de stadsgemeenten, voorshands niet bij machte zijn in sociaal-technisch opzicht veel te doen.

T.a. van de financiële zijde van elk sociaal-technisch werk geldt immers de regel; „*hoe schraller de bevolking, hoe duurder de technische outillage*” (vooral met betrekking tot wegen, waterleiding, rioleering enz.).

Sociaal-techniek noopt ons immers ook tot een ruimere opvatting van het technische werk. Het beteekent: het breed uitzetten van de bakens, het aandurven van meer werk, ook al zou zulks voor het huidige nog niet bepaald noodig zijn. Sociaal-techniek beoogt behalve de onmiddellijke voorziening van de huidige behoeften, ook welvaart in de toekomst. Zij werkt uiteraard ordenend, opbouwend en voorzienend voor de toekomst. Uit dien hoofde zal dit werk een ruimere marge moeten krijgen in de locale begroting, en dit kan voorshands niet, daar in het regentschap nog andere belangen (hygiënische verzorging; klinieken enz.) te behartigen zijn, die van niet minder gewicht — ja voor sommige regentschappen zelfs van méér gewicht zijn dan den sociaal-technischen dienst.

Om bovengenoemde redenen zal de ontwikkeling van het technische werk slechts hand aan hand kunnen geschieden met de algemeene ontwikkeling (vooruitgang) van het regentschap, — in de eerste plaats in economisch opzicht (vooral van de agrarische bevolking). En deze economie vormt op zichzelf het moeilijkste probleem van dezen tijd; men is er nog mee bezig (en men komt er nooit mee gereed) met dit op te lossen. Ik ben er dan ook van overtuigd, dat, zonder voldoende financiële hulp van de Regeering (en dit zou bijv. kunnen geschieden door een ruim gedacht welvaartsplan), de regentschappen t.a. van haar sociaal-technische outillage en werken zal blijven sukkelen wegens geldelijken nood. Desniettemin is een goede ontwikkeling toch nog mogelijk, indien men maar op een *juiste wijze doet wat gedaan kan worden* dus „*efficiency betracht in den T.D.*” ³⁾.

Zulk een ontwikkeling berust dus op een soort „self-made”-beginsel, d.i. het ten volle profijt trekken van de ter beschikking gestelde middelen en krachten.

¹⁾ Zie het prae-advies van R. Moch. Enoch met medewerking van schrijver dezes over „De regentschappen en de stadsvorming” (Dec.-Congres Malang '36, Techn. Med. der Ver. v. Locale Belangen no 6, § 7).

²⁾ Zie mijn artikel in „Locale Belangen” van 1 Februari 1937 over „Vrije beschouwing over het wezen van de stadsgemeente in vergelijking met dat van het regentschap”, blz. 35 t/m 37.

³⁾ Zie het vorenbedoeld prae-advies, blz. 14.

In dit licht gezien, zou dus het technische werk der regentschappen een bekwaam diensthoofd vereischen, met veelzijdig technische en algemeene kennis, berekend, en vooral veel ambitie bezittende voor zijn taak.

A 3. Welke maatschappelijke beteekenis is er aan toe te kennen?

(p.m.: rooiwezen, wegaanleg en bruggenbouw c.a., stads- en dorpsvorming, verkeerswegen (ook particulier wegentoezicht), grondbedrijf, assaineering, waterleiding, irrigatie, verkeerswezen en gebouwen; met onderscheiding van sociale en financieele voorbereiding, opstelling van ontwerpen, uitvoering en onderhoud).

Met betrekking tot de *beteekenis* van bovengenoemde diverse onderdeelen, moge ik het volgende onderscheid maken:

1. *Rooiwezen, wegaanleg en bruggenbouw c.a., verkeerswezen, gebouwen en grondbedrijf* maken tezamen het werk uit voor de *stads- en dorpsvorming* (ook de streekvorming, i.h. alg. de planologie). Het eene deel kan niet worden gedaan zonder het belang van het andere deel aan te raken.

Ter argumentatie hiervan moge het meer genoemde prae-advies over „De regentschappen en stadsvorming” dienen, waarin het verband der bovengenoemde deelen duidelijk zijn geïnterpreteerd (zie o.m. § 9 van gn. prae-advies).

2. *Assaineering en waterleiding* zijn hygiënische voorzieningen, welke in een ander verband dan 1 kunnen worden beschouwd.

3. *Irrigatie.*

Ad 1. Het is verkeerd wanneer men het belang van de planologie voor het regentschap negeert. Want ik zie in de vorming van dorp, stad en streek eenerzijds een *noodzakelijk voorbereidend werk* tot de *stadsvorming der grootere centra* (stadsgemeenten), en anderzijds een noodzakelijken arbeid als onderdeel van de planologische ordening voor het heele eiland. Door deze beteekenis er aan te hechten zal de R. T. D. zijn huidige bekrompenheid leeren ontgroeien en daardoor een ruimeren gezichtskring verkrijgen.

Uiteraard behoeft het werk der planologie hier niet op zoo'n hoog peil te worden gesteld als wat voor de stadsgemeenten als norm geldt; uit financieele overwegingen (zie bij antwoord A 2) zou het toch niet mogelijk zijn.

Voorals mag het belang van de „streekvorming” niet worden verwaarloosd, daar het regentschap uiteraard immers veel arbeid verricht ten behoeve van de streek (wegen en bruggen buiten de centra). Ook

in het belang van de aangrenzende regentschappen en stadsgemeenten is die streekvorming te behartigen.

Doch allereerst is bepaald noodig de stadsvorming in de regentschaps grootste plaatsen (bijv. voor Bandoeng: Tjimahi), en in die plaatsen waar „Europeesche” bebouwing begint te ontwikkelen (vacantieoorden als Lembang, Pangalengan, Diëng, Sarangan, Tretes enz.), waar dus „vorming” *in vlugger tempo kan worden verwacht. Wacht men hiermede te lang, dan ontstaat al gauw een bebouwings-dualisme ten koste van veel waarden (landelijk en natuurschoon).*¹⁾ Voor de meer stedelijke centra zal zulk een dualisme veel oneffectieve kosten in de toekomst veroorzaken.

Ten behoeve dier „vorming” zoeken men de middelen vooral in het rooiwezen en den wegaanleg (bouwverordening en plan-nen).

Het *grondbedrijf* heeft voor het regentschap alleen voldoende zin in bovengenoemde *vacantieoorden*, waar immers grondbehoefte van andere dan inheemsche groepen in groote mate bestaat, en waar dus de „stadsvormende” functie van het grondbedrijf meer tot uiting kan komen. Gezien de moeilijkheid van grondexploitatie (veelal riskant) ware door het regentschap dit bedrijf slechts te entameeren, waar de vraag naar gronden inderdaad in ruime mate bestaat. Voor een normale regentschapsplaats acht ik grondbedrijf voorschands onnoodig en het zou uit financieele overwegingen toch achterwege moeten worden gelaten.

Terwijl voor de centra het belang der bebouwingen overwegend is, is buiten de centra (in de streek) de behoefte van het verkeer *die meer voorziening eischt. Bij het beramen van een rooilijnpolitiek ware dus onderscheid te maken tusschen de rooilijn in en buiten de centra.*²⁾

Ad 2. Weder wegens financieele bezwaren zal het regentschap de *waterleiding* niet, of slechts in onvoldoende mate tot stand brengen in centra waar voldoende economisch krachtige Europeesche bevolking gevestigd is (Tjimahi: garnizoensplaats; Lembang: vacantieoord) en voldoende retributie kan worden betaald. Nog moeilijker zal het zijn om assaineering te realiseeren. Meestal geschiedt dit werk dan ook slechts door middel van Regeeringssubsidie.

¹⁾ Ik moge hier wijzen op gevallen dat natuurschoon dreigt te niet te gaan daar waar bungalows enz. verrijzen — en juist op de mooiste plekken welke anders als „natuurparken” (natuurmonumenten) gereserveerd hadden moeten blijven.

²⁾ Zie het meergenoemde prae-advies over „De R. en de Stadsv.”, § 9.

Hoewel waterleiding en assaineering (rioleering) althans voor de centra — in het licht gezien van de huidige maatschappelijke ontwikkeling der bevolking — sociaal reeds van noode kunnen worden geacht, blijken de kosten ervan niet zelfstandig door het regentschap (immers met weinig Europeesche (draagkrachtige) bevolking) te kunnen worden gedragen.

Ad 3. V.z.v. mij bekend valt irrigatie buiten de bevoegdheid van het regentschap. M.i. ligt dit belang trouwens niet in de lijn van een beperkten lokalen technischen dienst als de R. T. D., doch is uiteraard een werk dat in groter verband (provincie) behoort te blijven opgevat. Toch behoort de R. T. D. er mede geïnteresseerd te zijn, daar irrigatie invloed kan geven op het aspect van de „streekvorming”.

Ontwerpen, uitvoering en onderhoud. Ontwerp-werkzaamheden van beteekenis (grote bruggen, belangrijke wegtrajecten, bebouwing- en rooilijnplannen, waterleiding, assaineering enz.) acht ik — zoolang de R. T. D. niet van daarvoor capabel personeel (minstens architect L. W., B. O. W. of Waterstaat) is voorzien — niet te vallen onder de bevoegdheid van den R. T. D. In de practijk geschiedt het ontwerpen van dergelijke werken dan ook door meer bevoegde instanties.

De R. T. D. zal veelal zijn meeste taak vinden in de uitvoering en het onderhoud van werken.

T.a. van onderhoud en nieuwe uitvoeringen merk ik op, dat het meeste werk bestaat uit onderhoud van wegen, — welk werk dan ook het grootste deel der beschikbare middelen behoeft.

Dit is ook een der redenen dat nieuwe aanleg in het regentschap slechts in geringe mate kan worden geëntameerd.

- B. Welke verhouding (verband, overleg enz.) is m. b. tot het eigenlijke technische regentschapswerk in acht te nemen tusschen den technischen dienst en de andere dienst(en) van het regentschap, respectievelijk het B. B.?

Er behoort wel degelijk verband te worden gelegd tusschen den R. T. D. en de andere diensten (bijv. met den hygiënischen dienst, het pasar- en slachthuizenbedrijf enz.), én het B. B. Het verband met de andere diensten vloeit voort uit den aard van den T. D. zelf (immers is ook deze *hygiënisch-technisch*). Het verband met het B. B. bestaat in de eerste plaats door de bestaande behoefte aan *voorlichting aan de bevolking* betreffende sociaal-technische aangelegenheden (bijv. betr. rooiwezen,

bouwvergunning, pasar- en slachthuizen, aansnijdingen door rooilijnen bij nieuwen wegaanleg, grondaankoop door het regentschap, werken onder desabeheer enz.). ¹⁾ *De regentschapsbevolking die immers meer agrarisch georiënteerd is, zal bvg. voorlichting zeer behoeven.*

In de practijk gebeurt het dikwijls dat overleg tusschen de R. T. D. en het B. B. niet wordt betracht; R. T. D. en B. B. voelen zich gewoonlijk elkaars concurrenten. Dit is niet vreemd; het is dezelfde verhouding die ook bestaat bij de stadsgemeenten tusschen den T. D. en den Adm. D. De Regent behoort t.a. van overleg van den R. T. D. met de verschillende diensten eenerzijds en het B. B. anderzijds leiding te geven.

Er bestaat o.a. een controverse tusschen den R. T. D. en het B. B., n.l. dat de R. T. D. zonder aan het sociaal-technisch belang te kort te doen, tegenover de bevolking moeilijk zóó *soepel* kan optreden als zulks juist bij het B. B. wel kan, en welke soepelheid zijdens het B. B. uit bestuurs-tactische overwegingen juist betracht wordt. Voor het B. B. lijkt deze soepelheid gerechtvaardigd i.v.m. het bestaan van de *desa-autonomie*.

De practijk brengt t.a. van samenwerking tusschen den R. D. T. en het B. B. dan ook veel moeilijkheden mee, vooral wanneer het B. B.-beleid eenerzijds en maatregelen van den R. T. D. anderzijds elkaar doorkruisen (rooiwezen en bouwvergunning!).

- C. Moet verband bestaan met het technische desa werk?

Zoo ja, hoe is dit dan te organiseren en hoe is daarbij de verhouding tusschen den technischen regentschapsdienst eenerzijds te regelen, mede in verband met het toezicht van het B. B. en van Gecommitteerden op de desa?

In algemeenen zin kan ik als antwoord hierop laten gelden hetgeen ik op blz. 18 in het meergenoemde prae-advies over „De reg. en de stadsv.” onder de paragraaf „De desa” heb betoogd.

Thans diene als aanvulling nog het volgende, n.l. een beschrijving van een geval uit de practijk ²⁾.

Een zekere desa had een plan voor het maken van een stuwdam. De Provinciale Irrigatie hielp aan het noodige ontwerp. De R. T. D. maakte de begroting. Een aannemer nam het werk aan. En toen begon de soesah voor alle partijen. De

¹⁾ Zie Techn. Mededeeling no 7: Verslag van het meergenoemde prae-advies over „De reg. en de stadsv.” blz. 13; bij de inleiding door R.M. Enoch.

²⁾ Gevoeglijk de plaats niet genoemd.

uitvoeringsteekening bleek door de Provincie met den Franschen slag te zijn opgemaakt (onduidelijk en onvolledig), (wellicht omdat het toch „maar” een „desa” betreft). Bestek of beschrijving was er niet voorhanden. Als directie traden op de A.W., de loerah, de mantri-irrigatie en de R.T.D., terwijl elk dezer instanties een eigen meening er op na hield betr. toezicht en keuring van het werk. Resultaat: het werk werd verkeerd uitgevoerd, de desa werd gedupeerd en de aannemer leed schade. Thans concludeer ik: „*Er behoort een uniform voorschrift te bestaan van de wijze, waarop desa-werk geëntameerd dient te worden. Deze kwestie behoort afdoende te worden geregeld.*”

- D. In hoeverre en op welke wijze moet de Provincie niet slechts toezicht houden, doch ook voorlichting en hulp geven? Zijn U hieromtrent praktische ervaringen en resultaten bekend?

Ik acht toezicht, voorlichting en hulp van de Provincie zeer nuttig, in het bijzonder t.a. van *belangrijke werken*. Ook zal zulks van belang zijn als *stimulans voor samenwerking tusschen verschillende regentschappen*. Voor dit werk ware speciaal aan te stellen *een civiel ingenieur doch met socialen en stedenbouwkundigen grondslag*; de kosten ware eventueel door meerdere regentschappen collectief te dragen.

- E. In hoeverre en in welken vorm is samenwerking van regentschappen voor of bij het technische werk gewenscht of mogelijk?

(p.m.: aangrenzende regentschappen, vereenigingen enz.).

Samenwerking zou nuttig zijn t.a. van o.m. het opstellen van een *uniforme bouwverordening*, het maken van opnamekaarten (bijv. luchtkarteering), plannen voor „streek”-vorming en in het algemeen t.a. van gemeenschappelijke belangen.

Periodieke conferenties tusschen de directeuren van den R.T.D. van verschillende regentschappen onder leiding van vorenbedoelden provincialen ingenieur (waarbij eventueel ook directeuren van aangrenzende stadsgemeenten zitting nemen) zullen veel bijdragen tot onderlinge voorlichting en het verkrijgen van ruimer inzicht.

- G. Welke dienstorganisatie en welke personeelsvoorziening zijn in algemeen zinnig, i.v. met het voorgaande voor den technischen regentschapsdienst gewenscht en i.v. met de financiën mogelijk, thans en in afzienbare toekomst?

Uiteraard heeft de directeur van den R.T.D. een groote verantwoordelijkheid, uit hoofde van zijn betekenissenvolle (sociaal en algemeen technisch georiënteerde) taak. Een

opzichter acht ik voor deze taak niet capabel genoeg. Ik blijf bij mijn standpunt, dat ik bij het meergenoemde prae-advies heb neergelegd, nl. dat het hoofd van den T. D. der grootere regentschappen gerecru-teerd behoort te worden uit houders van diploma's Arch. L. W., B. O. W.-Arch. of Waterstaat-Arch., terwijl dat van kleinere regentschappen te kiezen zijn uit de corps B. O. W.- of Waterstaat-hoofdopzichters met voldoende ervaring. *Algemeene sociaal-technische ontwikkeling is voor genoemde taak de beste grondslag* (en dezen grondslag moeten arch.-diploma-bezitters wel hebben), beter dan een langjarige doch éézijdige practijk welke slechts éézijdig nut kan afwerpen! *De R. T. D. wordt nu nog té laag gewaardeerd.*

Er behoort ook personeel te worden aangesteld t.b. van de *karteering*. Practisch en goedkoop is het, wanneer meerdere regentschappen hiervoor samenwerking betrachten door gemeenschappelijke bekostiging. Dan moge ik wijzen op de onjuiste werkwijze, dat bijv. directeuren van R. T. D. mede belast worden met pasar- en slachthuizenbeheer en dg. De exploitatie van dergelijke bedrijven behooren aan een speciaal daarvoor bestemden dienst te worden opgedragen, opdat de R. T. D. niet te veel met administratief werk wordt belast, daar dit ten koste van zijn primair toegedachte sociaal-technische taak zou zijn.

- H. Is er behoefte aan meer voorlichting, respectievelijk aan betere of bijzondere scholing van het technische regentschapspersoneel?

Zoo ja, in welke opzichten (administratief, lokaal-technisch, practisch enz.)?

Hoe ware dit te bereiken (opleiding, aanvullende cursussen, eischen bij indienststelling, publicaties)?

De *behoefte aan meer voorlichting*, resp aan betere of bijzondere scholing van het personeel is er wel, doch het schijnt, dat die behoefte geïgnoreerd en niet gaarne erkend wordt, noch van bestuurswege noch van wege den T. D. zelf. Dit is een mentaliteit die althans in den kring van den R. T. D. zijn oorsprong heeft in een lange periode van arbeid in een bekrompen werkring en bekrompen sfeer. Het regentschapsbestuur vermag buitendien niet het belang in te zien om den R. T. D. op hooger peil te voeren, daar dit bestuur vanwege zijn autochthonen aard meer georiënteerd is op de bestuursbelangen zelve, en minder op de maatschappelijk-technische belangen. Naar de uitlatingen van eenige ambtenaren der R. T. D. — met wie ik persoonlijk contact heb — te oordeelen en cf. mijn eigen indruk, lijkt het alsof de T. D. in de regentschappen slechts een geduld dienst-

onderdeel is, waaraan van bestuurswege weinig interesse wordt betoond. Dit bleek o.m. gedurende de behandeling van het prae-advies: „De Regentschappen en de Stadsvorming” in het Dec.-Congres 1936 te Malang; immers was er zijdens het regentschapsbestuur toen slechts een geringe belangstelling. De controverse tusschen „bestuur” en „techniek” laat zich hier klaarblijkelijk weer gelden. In deze meer autochthoon georiënteerde kringen heeft de moderne westersche bestuursopvatting (het effectief benutten der technische wetenschappen door de techniek te vereenigen met de bestuurstaak) nog niet postgevat.

Doch de eerste stoot tot een dergelijke richting moet juist gegeven worden van de zijde van den Regent. De Regent behoeft dan een sociaal-technische scholing, waartoe de Bestuursacademie gelegenheid behoort te geven. In deze academie behoort *planologie* (de techniek die in wezen alle technische onderdeelen omvat) te worden gedoceerd.

Ik acht de (intellectueele) leiding in handen van den Regent zeer gelukkig omdat ik in deze instanties capabele dragers zie van de autochthone cultuur.

Indien de westersche sociaal-techniek in deze eigen cultuur vermag te ontkiemen en te ontplooien (dus moderniseering van eigen cultuur), zal het regentschap beter gebaat worden dan wanneer westersche techniek wordt benut zonder eigen bewustheid, zonder eigen karakter; wat dus een onvolkomen en op laag niveau blijvende doenerij zou zijn.

De sociale en cultureele kennis van den Regent zal de technische kennis van het hoofd van den R. T. D. waardevol kunnen aanvullen, terwijl de R. T. D. door ambitie en waardeering van den Regent ook zal worden geprikkeld tot verdere ontwikkeling in het raam van zijn taak.

Dat het boven betoogde bewaarheid kan worden, kan worden getuigd door hetgeen Z. H. Mangkoenegoro VII in den technischen dienst van zijn bestuursgebied vermocht te realiseren. Het fijn cultureel gevoel van Z. H. en zijn ambitie voor den sociaal-technischen dienst drong tot den technischen dienst door. Op zijn initiatief is het mooie vacantieoord Tawangmangoe aangelegd, (planmatig opgezet)¹⁾ openbare badplaatsen zijn gebouwd in eigen bouwstijl, ook andere gebouwen en omgevingen zijn in het juiste, eigen karakter geschapen.

Met klem moge ik nog poneeren dat de directeur van den R. T. D. stedenbouw, assainering,

decentralisatie- en agrarische wetten behoort te kennen. Zonder deze hoofdbestanddeelen van de planologie zal zijn arbeidsvisie eng blijven, zonder kans tot ontplooiing.

Doch wanneer officieel die eischen niet worden gesteld, zal er ook niets van terecht komen. Uit eigen beweging zal de directeur van den R. T. D. niet die noodige capaciteiten willen aanleeren. Daarvoor is dit opzichterscorps te lang in den sleur geroest!

Contact met den meer vooruitstrevenden T. D. van de stadsgemeenten zou heilzaam zijn.

- I. Is er bij e.e.a. onderscheid te maken tusschen groote en/of krachtige en kleine en/of zwakkere regentschappen?

Onderscheid in groote en kleinere regentschappen is, wanneer men hiermede de *grootte van het gebied* bedoelt, van ondergeschikt belang. Wel dient er onderscheid te worden gemaakt naar *den algemeenen plaatselijken aard* van het gebied.

De omvang en beteekenis van den R. T. D. worden primair bepaald door de dichtheid der bevolking en dus door de gesteldheid van zijn bewoning en door de algemeene economische constellatie van het gebied (veel of weinig industrie, veel of weinig geconcentreerde vestigingen, de hygiënische toestand van het gebied (malariagebieden), — en door de ligging t.a. van andere gebieden; in niet of wel druk interlocaal verkeer enz., de meer of mindere mate van de plaatselijke ontwikkeling, waarin het gebied verkeert; bijv. al dan niet met veel behoefte aan toekomstigen aanleg enz. *Doch in de practijk is het de economische draagkracht die als maatgevend wordt beschouwd. Een arm gebied krijgt dan slechts een arm geoutilleerden T.D. terwijl toch in feite juist hier dat met volle kracht sociaal-technisch moet worden opgebouwd! immers als stimulans voor de welvaart!*

De fout ligt dan niet in het beleid van het regentschap zelf, doch meer in de algemeene budget-politiek van de Regeering.

Ik acht hier de juiste plaats om te pleiten voor, — naast de zelfbekostiging der regentschappen — een centrale subsidiedienst die de regentschappen vermag te steunen naar haar juiste behoeften t.a. van den sociaal-technischen arbeid.

- J. Zijn er bijzondere vraagstukken of moeilijkheden van technischen, administratieven, socialen, cultureelen of anderen aard, die in dit grootere verband reeds de aandacht verdienen, doordat zij de algemeene taak, de organisatie, de personeelsvoorziening of de positie der tech-

¹⁾ Zie mijn artikel over „Tawangmangoe” in *Locale Techniek* nos 4 en 6 '38.

nische regentschappen belangrijk (behooren te) beïnvloeden?

De voornaamste moeilijkheden (technisch en administratief) zijn in de voorgaande antwoorden bereids voor een groot deel aangesneden. Mogelijke interne detail-moeilijkheden zullen wel een gevolg zijn van principieele fouten (gebrek aan overleg tusschen de diensten en het B.B., gebrek aan inzicht en geëigende opleiding, de in verhouding met de beteekenis van den R.T.D. meestal te krap toegemeten begrooting, de weinige waardeering van den R.T.D., de schrale Regeeringssubsidies enz.).

Doch ik wil hier nog de aandacht even vestigen op de *sociale en cultureele beteekenis van het regentschap*, een der *bijzondere problemen*, dat ware te beschouwen door een sociaal-technisch gekleurden bril. Hoewel ik hieromtrent gemakshalve ook kan verwijzen naar mijn vroegere publicaties ¹⁾, welke veel materie bevatten die in dit verband van nut zouden zijn, wil ik speciaal toch nog even attentie vragen voor de beteekenis van den R.T.D., wanneer deze in onmiddellijk verband gehouden wordt met den *gemeentelijken* technischen dienst.

Ik acht namelijk bepaald verkeerd, indien beide genoemde diensten elk een eigen richting gaan zonder samenwerking met elkaar te zoeken. O.m. bestaat bij den gemeentelijken technischen dienst nog steeds de tendens van een moedwillig streven naar een moderne sterk westersch georiënteerde orde, — in schrill contrast met den, in den zin van westersche evolutie — uiteraard oud-Indisch behouden dragen T.D. van het regentschap.

¹⁾ Zie mijn artikel „Sociaal-technisch en stedenbouwkundige studiën over het regentschap”, verschenen in „Locale Techniek” no 6/1935 en 3/1936.

Teneinde in de toekomst een, in socialen en cultureelen zin, homogeen Indischen staat te verkrijgen, behooren de meer westersch georiënteerde centra (de stadsgemeenten) door het regentschap tot bezinning te worden gebracht, wanneer die gemeenten in hun technische outillage radicaal te westersche vormen willen aannemen. Dit is mogelijk, wanneer het regentschap — ook in zijn sociaal-technischen dienst *sterk en zelf-bewust* genoeg zou zijn om in aanschouwelijke vormen haar geëigende karakter uit te drukken, welke vormen mutatis mutandis door de gemeenten zullen moeten worden gerespecteerd en geaccepteerd! Dit zal te pas komen in gevallen dat de gemeenten zich uitbreiden met inlijving van regentschapsgebieden! of wanneer regentschapsplaatsen stadsgemeenten worden! Waarom? Omdat elke wezenlijke cultureele waarde respect afwingt! Ook westersche cultuur zal in dit land groot genoeg zijn om bij autochthone waarden harmonisch te kunnen worden aangepast.

Zulk een visie is realiseerbaar: Immers de stadsgemeenten behooren, logischerwijze gesproken, geen vreemde staatjes te zijn in den totalen staat. Zij behooren wel blijvend den meest gecultiveerden gemeenschapsvorm te zijn, doch in dezelfde ontwikkelingslijn ook van de mindere gemeenschapsvormen (regentschap, desa).

Langs den weg van sociaal-techniek is zulks te realiseeren. *Door te zorgen, dat elk sociaal-technisch werk van het regentschap den stempel vermag te dragen van eigen cultuur, al zij het ook met benutting van westersch-technische utiliteitsbegrippen. Het is in wezen een nieuwen cultureelen vorm, geëigend voor Indië van de toekomst, voor de verwezenlijking waarvan bij de Indische burgers het streven post moet vatten.*

Beantwoording vragenlijst

door S. Soerjo Amidharmo,

Hoofd Taman Siswa-school te Djember.

Na doorlezing van de vragenlijst hebben veel vragen mijn belangstelling mogen opwekken, doch gebrek aan ervaring en de nodige tijd voor diepere bestudering der vraagstukken noodzaken mij niet aan beantwoording daarvan te wagen. Ik zal me dus uitsluitend bepalen tot de zuiver culturele aangelegenheden der regentschappen. Excuseer me als ik in mijn beschouwing te veel afwijk van de strekking der vragen, welke voornamelijk een verhandeling verlangen van de technische diensten der regentschappen en slechts hier en daaren dan slechts terloops ook is gerept van de culturele zijde der vraagstukken. In dit opzicht is de probleemstelling dus al heel vaag, zodat het me heel moeilijk is uit te

maken, wat eigenlijk door de commissie verlangd wordt.

Daar de technische diensten der regentschappen zich slechts hebben aan te passen aan de culturele ontwikkeling ervan en zich dus daarmede harmonisch dienen te accommoderen tot een „organisch” geheel, zij me vergund in stede van de gestelde vragen te beantwoorden een beschouwing te maken en enige richtlijnen te geven omtrent de culturele taak der regentschappen voor het heden en in de naaste toekomst. Verstaan we onder cultuur de veredeling van de geestelijke, verstandelijke en lichamelijke vermogens van de mens (van een volk) met al hun uitingsvormen of manifestaties, dan dient elk regentschap zich als zijn

taak te beschouwen die ontwikkeling met alle beschikbare middelen te steunen of zelf ter hand te nemen, althans meer nog dan tot dusverre in die richting is gedaan. Daarbij moet steeds worden gewaakt, dat aan het geestelijk leven van het volk niet mag worden getornd; men moet dus op eigen cultuurbasis voortbouwen en niet verbouwen.

Wat kunnen (moeten) de regentschappen doen om die ontwikkeling te stimuleren of ter hand te nemen? Hieronder mogen als mijn mening enige richtlijnen volgen, waarvoor ik gaarne uw aandacht verzoek.

1e. Naast uitbreiding van het gewone schoolonderwijs, dient elk regentschap een planmatige uitbreiding van het analphabetsisme zo gauw en zo goed het kan ter hand te nemen en alle volksinitiatief in die richting daadwerkelijk te steunen door het verlenen van subsidies, het verstrekken van leermiddelen enz. (In de toekomst zie ik het hele volksonderwijs als een regentschapstaak).

2e. Ter bevordering van de nationale kunsten dient elk regentschap alle in die richting werkende verenigingen of corporatiën te steunen of aan te moedigen door ruime gelegenheid te geven tot manifestatie of zo nodig ook door subsidiëring. Opvoeringen met een ideëel doel, d.i. zonder bedrijfsoogmerken, dienen te worden vrijgesteld van de vermakelijkheidsbelasting.

3e. Ter stimulering van de culturele opvoeding en ontwikkeling van het volk worde op elke belangrijke volkscentra (voornamelijk op de hoofdplaatsen) een „volkschouwburg” opgericht, die uit de aard der zaak heel eenvoudig mag zijn, bijv. in de vorm van een grote pendopo — dus zoveel mogelijk

aan alle kanten open voor het grote publiek — met een permanent podium voor kunst-opvoeringen, betogingen, tentoonstellingen enz.

4e. De sport en de volksspelen moeten in al haar goede vormen worden aangemoedigd door het aanleggen van „sportparken” en het bouwen van sportlokalen, waar zulks wenselijk en mogelijk is. Vooral aan de lichamelijke ontwikkeling en opvoeding van de jeugd moet veel aandacht worden gewijd.

Dan zou ik nog in heel los verband met bovenstaande beschouwingen, doch in zekere zin bedoeld als antwoord op enkele vragen uit de vragenlijst, het volgende willen opmerken:

Vraag C. Hierop kan ik alleen bevestigend antwoorden. Hoe en in welke mate de verhouding is te bewerkstelligen laat ik liever aan deskundigen en mensen uit de betrokken diensten over.

Vraag G. In afzienbare toekomst moeten gevormd worden; een speciale dienst voor het rooiwezen en kampong-hygiëne, grond- en woningbedrijf.

Vraag J. Overdracht van de kampongs in de stadskom aan het regentschap. Door het levendig stadsverkeer en het bijzondere karakter van de stadsverhoudingen, zijn deze kampongs reeds lang uit het eigenlijke desaverband gerukt. In de praktijk geeft noch het desabestuur, noch het regentschap voldoende aandacht op de belangen van deze kampongs; het gevolg is verregaande verwaarlozing. Dit voorstel geldt voornamelijk voor regentschappen, waar geen gemeenteraden bestaan.

(Nieuwe spelling).

PRAE-ADVIES

door Ir. J. J. Bellingwout,

Oud-Gecommitteerde van den Regentschapsraad Bandoeng

betreffende de **Algemeene Taak, Positie en Organisatie van den Technischen Dienst van het Regentschap**, mede in verband met de te verwachten ontwikkeling der regentschappen en met hun verhouding tot Provincie, B. B. en Inlandsche Gemeente.

Inleiding.

Betreffende dit onderwerp werd door het Bestuur van de Sociaal-technische Commissie van de Vereeniging voor Locale Belangen een enquête ingesteld, waarbij op verschillende in de praktijk ondervonden moeilijkheden werd gewezen.

De enquête werd gehouden aan de hand

van een tiental vragen, welke ter beantwoording werden voorgelegd aan enkele deskundige personen van verschillende maatschappelijke positie, teneinde de in diverse kringen heerschede gedachten omtrent de oplossing van bedoelde moeilijkheden tot uiting te brengen en deze tevens dienstbaar te maken als gegevens voor dit prae-advies.

Bovenbedoelde vragen, welke door zestien personen werden beantwoord, zijn hiervóór gepubliceerd, voor zoover daartegen door de inzenders geen bezwaren werden aangeteekend.

In overleg met het Bestuur van vd. Commissie is dit prae-advies in een vorm gegoten, waarbij de vaker bedoelde vragen op den voet gevolgd worden, terwijl van de antwoorden gebruik is gemaakt voor zooverre zulks nuttig voorkwam voor de samenstelling, en deze konden passen in het kader van prae-advies. Waar de inhoud daarvan dus evenmin als de grootste gemeene deeler als het kleinste gemeene veelvoud der ingekomen antwoorden te beschouwen is, verdient het voor de belangstellenden warme aanbeveling om kennis te nemen van alle hiervóór afgedrukte enquête-antwoorden.

A 1. Betreffende aard en omvang van het technisch werk der Regentschappen.

Deze vraag werd vrij algemeen beantwoord met een opsomming van de bekende onderdeelen van de taak, welke aan het regentschap op technisch gebied is toevertrouwd, waarbij in het bijzonder de nadruk werd gelegd op de veelzijdigheid en de sociale beteekenis daarvan. Immers werd bij de instelling van elk regentschap in de betreffende ordonnantie, waarbij dit gedecentraliseerde gebiedsdeel als een zelfstandige gemeenschap werd aangewezen, het deel van de daarbij opgedragen taak op technisch gebied in mindere of meerdere mate gespecificeerd, hetgeen neerkwam op dat deel van de taak der v.m. Gewestelijke Raden, dat niet aan de Provincie werd overgedragen. Een verruiming daarvan ontstond zoowel door groei van de interne bemoeienis in het regentschap zelve als door verdere taakoverdracht, welke het regentschap zich toegewezen zag.

2. Betreffende de ontwikkeling in de toekomst.

In de ontwikkelingsgang, welke het regentschap beschoren zal zijn, werden door verschillende personen nog andere objecten genoemd, welke de aandacht van den technischen dienst zullen vragen, als daar zijn het ontsluiten van streken, stadsvorming in groote centra in het regentschap, de ontwikkeling van vacantieoorden, waarbij het invoeren van een grondbedrijf met name genoemd werd etc.

De bemoeienissen van den technischen dienst worden algemeen gezien als in de toekomst steeds toenemende, waarvan het

tempo zal worden bepaald door de economische draagkracht van het regentschap.

Dit is uiteraard niet te miskennen; juist deze natuurlijke gebondenheid moet leiden tot de verwachting dat de ontwikkeling van het technisch werk van het regentschap in een langzaam tempo zal plaats vinden, gegeven de omstandigheid dat over het algemeen de bevolking in het regentschap weinig economisch draagkrachtig is en per eenheid van oppervlakte schaars in aantal is. Hierdoor zal in het bijzonder de ontwikkeling van sociaal technische werken weinig tot uiting kunnen komen buiten de min of meer groote centra in het regentschap, tenzij een door andere oorzaken optredende stimulans deze ontwikkeling zoodanig versnelt, dat bepaalde voorzieningen op sociaal technisch gebied geheel verantwoord en financieel aanvaardbaar worden, zooals b.v. bij het ontstaan van vacantieoorden valt waar te nemen.

Bij het in algemeen zinnig beschouwen van de financieele positie van het regentschap dient nog betrokken te worden de sinds kort geleden geregelde financieele verhouding van het regentschap tot het Land, waarbij doelbewust een bepaald element sterker naar voren is gebracht nl. de afhankelijkheid der financieele positie van het regentschap van de conjunctuur in dat gebiedsdeel. Nog dient in dit verband melding gemaakt te worden van de mogelijkheid tot het verkrijgen van subsidie van het Land en de provincie voor de uitvoering van werken, welke een bepaald karakter dragen. Ook daarbij zal echter de conjunctuur, welke in vele gevallen t.a.v. deze grootere gebiedsdeelen parallel zal loopen aan die in het regentschap, haar invloed doen gelden.

Bij de drang tot ontwikkeling en meerdere zelfwerkzaamheid van het regentschap, hetgeen als een natuurlijk streven is te beschouwen, dient nooit uit het oog verloren te worden dat het regentschap, deel uitmakend van een grooter geheel, een huishouding is, waarin de vereischte van een goed beleid medebrengt, dat de toring naar de nering gezet moet worden.

Waar dus in het algemeen in de ontwikkeling van het technisch werk in het regentschap een zekere speculatieve factor aanwezig is, zoo is een reële factor te vinden in het streven naar en het bewerkstelligen van een zoo groot mogelijke efficiency in den tech-

nischen dienst, waarop speciaal door den heer *Soesilo* wordt gewezen, en wel door een doelmatige organisatie, een juist inzicht in technische en sociale zaken etc., kortom door een zoo goed mogelijke aanwending van de ter beschikking staande middelen, zoowel ten aanzien van het personeel als van de aan dezen dienst toevertrouwde gelden.

De capaciteiten van dezen dienst en de wijze waarop die naar buiten zullen blijken, zullen immers mede van invloed zijn bij de overweging van de Centrale Overheid tot taakoverdracht aan het regentschap; indien redelijkerwijze verwacht kan worden dat door den technischen dienst deze taak verricht zal worden naar de eischen, welke zij daaraan meent te moeten stellen, zal hier des te gereeder toe overgegaan kunnen worden.

3. Betreffende de aan het technisch werk van het regentschap toe te kennen maatschappelijke beteekenis.

Deze vraag op zich zelf beschouwd, vond over het algemeen een vrij summiere beantwoording, hetgeen wellicht daaruit te verklaren is dat door den aard en den omvang van het technisch werk de maatschappelijke beteekenis daarvan in feite wordt bepaald en in vele gevallen reeds een voor zich zelf sprekende aanduiding vond, welke op haar beurt van algemeene bekendheid verondersteld mocht worden.

Voor de volgende beschouwingen moge nog een plaats in dit prae-advies ingeruimd worden.

Uit de reeds eerder genoemde veelzijdigheid van het technisch werk kunnen verschillende waarden gestedilleerd worden, welke aan de maatschappelijke beteekenis van dat werk kleur verleen.

Zoo kan bv. een ordenend optreden onderkend worden in het hanteeren van Rooiwezen en Bouwverordening, Wegverkeerswetgeving en Grondbedrijf — in het bijzonder aanhangig aan streek-, stad- en dorpvorming — waarbij dus waarden tot uiting komen, onverbrekkelijk verbonden aan die, welke voor zich zelf sprekend bereikt worden bij den daaraan gepaard gaanden aanleg van wegen, bruggen, gebouwen etc.

Een ieder bekend zijn de hygiënische waarden, welke dienen te worden toegekend aan de maatschappelijke beteekenis van waterleiding en assaineering.

Voorts is de maatschappelijke beteekenis van het technisch werk niet alleen te zoeken in het effect dat hierin gesorteerd zal worden, doch deze kan ook reeds gevonden worden in de uitvoering zelve. Een zeer groot gedeelte van de daaraan bestede gelden (en ook aan het latere onderhoud) is immers te beschouwen als vergoeding van arbeidsprestaties, hetgeen direct tot uiting komt in de loonen en indirect ook in de materialen, en wel geheel en al voor zooveel deze natuurproducten betreffen en waarvan juist door den technischen dienst (bv. m. b. t. het onderhoud van wegen) op grooten schaal gebruik wordt gemaakt.

Het optreden van dergelijke waarden in het maatschappelijk bestel, welke in hoofdzaak de bevolking ten deel vallen, is derhalve secundair verbonden aan de eigenlijke taak van den technischen dienst, doch kan van primaire beteekenis zijn bij het uitvoeren van reliefwerken, in welk verband nog gewezen kan worden op de belangrijke bedragen, welke aan verschillende regentschappen toegekend zijn uit de Nederlandsche bijdrage tot het uitvoeren van welvaartswerken.

In de beschouwing van de maatschappelijke beteekenis van het technisch werk kunnen tenslotte waarden betrokken worden, welke weer besloten zijn in die, welke aanhangig zijn aan de uitvoering van werken in het algemeen, bv. indien deze in aanneming geschiedt, alsdan wordt een bijdrage geleverd tot het instandhouden en de ontwikkeling van den aannemersstand, welke laatste zeer zeker een plaats in de maatschappij toekomt.

B. Betreffende de in acht te nemen verhouding m.b.t. het eigenlijke technische regentschapswerk tusschen den technischen dienst en de andere diensten van het regentschap, respect. het B.B.

Het eerste deel van deze vraag werd vrij algemeen beantwoord in den zin dat een welwillende samenwerking tusschen den technischen dienst en de andere diensten van het regentschap moet bestaan.

Dit is ook wel voor de hand liggend, gegeven dat alle diensten van het regentschap uit den aard van de zaak het regentschapsbelang zullen dienen.

Door den Heer *Adriaanse* werd er echter terecht de aandacht op gevestigd, dat het contact tusschen de diensten onderling over den Regent moet loopen en slechts bij uitzondering

van deze gedragslijn ware af te wijken, waarbij in dit geval zulks met nadruk ware op te dragen of toe te laten.

Dit is ambtelijk geheel juist, de Regent als voorzitter van den regentschapsraad is de chef van alle hoofden van dienst, bovendien kan de Regent optreden namens het College van Gecommitteerden.

Dergelijke dienstverhoudingen, aanhangig aan alle overheidsdiensten, kunnen niet genegeerd worden; in de praktijk zal echter wel steeds eenige soepelheid in het naleven van deze streng geformuleerde gedragslijn betracht worden, waarbij de persoonlijke eigenschappen zooals inzicht, onderscheidingsvermogen en tact van chef en ondergeschikten op den voorgrond treden.

Betreffende het tweede deel van deze vraag, de verhouding van den technischen dienst van het regentschap en het B.B., bleken de meeningen meer uiteen te loopen. Als de twee uiterste zienswijzen kunnen in het kort aangehaald worden: „Het B.B. is plannemaker, de technische dienst is uitvoerder” en „er moet een goede verstandhouding met het B.B. zijn”.

M.i. ware geen andere gedragslijn in de verhouding van den technischen dienst en het B.B. in acht te nemen dan zoo juist werd omschreven t.a.v. die tot de andere regentschapsdiensten. Daarbij komt dan de dubbele functie van den Regent op den voorgrond, nl. de Regent als raadsvoorzitter, c.q. optredende namens het College van Gecommitteerden, en de Regent als bestuursambtenaar, waarbij nog bedacht moet worden dat de Regent in de eerstgenoemde functies handelt onder het toezicht van den Resident en het College van Gedeputeerden, terwijl in de andere functie de Regent als bestuursambtenaar-Landsdienaar verantwoording verschuldigd is aan den Resident als zijn onmiddellijk boven hem gestelden chef. In enkele gevallen kan zulks voor den Regent tot moeilijkheden leiden, voor den technischen dienst kan deze figuur slechts tot voordeel zijn in den vorm van samenwerking met het B.B. en wel door een vlottere gang van zaken; in het andere geval dat de voorzitter van den raad niet tevens de Regent ware, zou een schakel meer ingelascht zijn!

C. Betreffende het bestaan van verband met het technische desawerk.

Deze vraag werd meerendeels in bevestigenden zin beantwoord, slechts door een enkele

werd regentschapsinmenging uit den booze geacht.

Algemeen werd blijkbaar aangevoeld dat, waar de desa niet beschikt over voldoende technisch geschoolde krachten en hulpmiddelen, een hulpverlening in eenigerlei vorm hier op zijn plaats is.

Door den heer *Schwencke* is in zijn antwoord (voor de Vereeniging van B.B. ambtenaren) op de onderhavige vraag duidelijk uiteengezet hoe deze hulpverlening aan de desa in het regentschap Bandoeng is georganiseerd. Hoewel ter bekorting daarnaar zou kunnen worden verwezen, is volledigheidshalve deze uiteenzetting in dit prae-advies overgenomen.

„Teneinde aan de verzoeken van de desa's om hulp en voorlichting te kunnen voldoen bleek het noodzakelijk met deze werkzaamheden een specialen opzichter te belasten, aan wien eenig ondergeschikt personeel is toegevoegd. De bezoldiging en de reiskosten enz. van dit personeel wordt verhaald op de desa's door de begroting van het uit te voeren desawerk te verhoogen met 5%.

Deze werkwijze heeft de goedkeuring verworven van het College van Gedeputeerden van West-Java en is als richtlijn bekend gesteld aan alle regentschapsbesturen in dit gewest.

De gang van zaken is als volgt:

Het districtshoofd dient de desabeslissing, waarin het openbare werk is opgenomen, in bij den Regent, welke beslissing door het College van Gecommitteerden in behandeling wordt genomen en gevisceerd.

Het hoofd van den technischen dienst wordt nu verzocht de ontwerp-teekeningen te doen opmaken met de bijbehorende begroting van kosten (betreft het belangrijke desawerken dan pleegt het desahoofd vooraf in overleg te treden met den opzichter voor de desawerken).

Is de beslissing afgekomen, dat over de desagelden kan worden beschikt, dan dient het betrokken onderdistrictshoofd bij den technischen dienst van het regentschap een concept in van de tusschen de desa en den uitvoerder van het werk (aannemer) te sluiten overeenkomst, waarin de technische eischen worden vastgelegd. Met het financieele gedeelte heeft de technische dienst geen bemoeienis, aangezien het desahoofd terzake verantwoordelijk is.

In bijzondere gevallen worden desawerken desgevraagd door den technischen dienst uitgevoerd als werken voor derden.

Na voltooiing wordt het werk door een commissie bestaande uit het districtshoofd, den opzichter voor de desawerken en het desahoofd opgenomen en de bevindingen in een proces-verbaal vastgelegd".

Deze gang van zaken werkt tot aller bevrediging, de hulpverlening van regentschapswege is hier tot de juiste proporties in het dienstbelang ingevoerd.

Tenslotte dient nog melding gemaakt te worden van de m.i. juiste gedachte van den heer *Soeardjo* n.l. dat door de regentschappen subsidies waren te verleen en aan die desa's, welke door hun noodlijdende financiën, bepaald urgente desawerken zonder financieelen steun niet tot stand zouden kunnen brengen. Ik zou hier nog aan toe willen voegen dat het alsdan zeer de aanbeveling verdient de betrokken desa te verplichten om van haar kant zooveel mogelijk bijdragen in natura voor het werk te leveren, door welke werkwijze bereikt wordt, dat het regentschap meerdere desa's kan helpen, terwijl ook de zelfwerkzaamheid van de desa hierdoor wordt gestimuleerd.

In het regentschap Bandoeng wordt deze werkwijze reeds gevolgd.

D. Betreffende de wijze waarop en in hoeverre de provincie niet slechts toezicht moet houden, doch ook voorlichting en hulp moet geven.

Als resultaat van de ingestelde enquête was men t.a.v. dit vraagpunt algemeen van oordeel dat naast het toezicht van de provincie, een hulpverlening en voorlichting van deze hogere instantie geenszins misplaatst is te noemen. Wel bleek verschil van meening te bestaan t.a.v. de vraag tot welke grenzen de provinciale bemoeienis zich ten deze zou dienen uit te strekken. Deze varieerde van een algeheele en tot in details doorgevoerde supervisie tot een beperking van het inschakelen der provincie tot uitzonderlijke gevallen.

Door den heer *Adriaanse* werd deze vraag in algemeenen zin beantwoord en aldus geformuleerd, n.l. dat het toezicht van de provincie zoowel in financieel als in technisch opzicht zoodanig moet zijn, dat er bij haar redelijke zekerheid bestaat dat de door hogere overheidsschakelen gestelde regelingen en normen in het regentschap naar behooren worden in acht genomen en voorts dat de regentschaps-taak op deskundige en economische wijze geschiedt.

Met deze grondslagen worden bovenbedoelde grenzen dus niet scherp afgebakend, en worden deze dus indirect door de handelingen van het regentschap zelve bepaald.

Dit geldt vanzelfsprekend voor wat betreft het geven van voorlichting en het verleen en van hulp door de Provincie aan het regentschap nog in veel sterkere mate, ten eerste omdat hieromtrent niets is voorgeschreven en ten tweede omdat het verzoek daartoe van het regentschap dient uit te gaan. Waar de capaciteiten van de technische diensten uit hoofde van hun formatie als anderszins in de verschillende regentschappen nogal uiteen kunnen loopen, zal de bemoeienis van de Provincie door de omstandigheden bepaald worden. In algemeenen zin wordt deze zienswijze door den heer *Adams* als volgt uitgedrukt: de mogelijkheid tot hulp en voorlichting door de Provincie dient steeds open te staan voor technische problemen, waarvan de oplossing gaat boven de capaciteiten van het technische personeel van een regentschap, terwijl er steeds naar dient te worden gestreefd, dat de regentschappen zooveel mogelijk zich zelf helpen.

Hiermede is het incidenteele karakter van deze provinciale bemoeienis gekenschetst. De vraag of voor het geven van voorlichting door de Provincie een vergoeding, welke in elk geval niet meer dan de zelfkosten behoort te bedragen, geëischt zal worden, eventueel gegoten in den vorm eener vaste bijdrage van het regentschap dat in deze regeling wenscht deel te nemen, dient door elke Provincie voor zich uitgemaakt te worden.

Het moet overigens bepaald als een misvatting beschouwd worden, indien een inmen-ging van de Provincie, waaraan uitvoering wordt gegeven op de wijze zooals bovenbedoeld, uitgelegd zou worden als een aanslag op de autonomie van het regentschap!

E. Betreffende de samenwerking van regentschappen met betrekking tot het technisch werk.

Algemeen werd een samenwerking tusschen regentschappen onderling, met behoud van een ieders zelfstandigheid, nuttig geacht, alsdan kan uitwisseling van ervaring tusschen de technische diensten plaats vinden, welke bv. gestimuleerd zou kunnen worden door gemeenschappelijke excursies, ook naar provinciale werken in uitvoering. Daarnaast kan een samenwerking van regentschappen op technisch

gebied incidenteel geboden zijn, bv. indien aangrenzende regentschappen gemeenschappelijke belangen hebben, zooals bij het openleggen van streken door wegaanleg, het bouwen van een brug op een gemeenschappelijke grens etc. Daarbij wordt het voorafgaaude onderling overleg uiteraard door de Regenten gepleegd.

M.b.t. het eerstgenoemde doel van samenwerking, waarbij dus het streven voorzit om de technische dienst op een hooger peil te brengen, zijn enkele stemmen opgegaan om aan die samenwerking vorm te geven door collectieve aanstelling van hooger opgeleid personeel, bv. een ingenieur voor alle regentschappen in één residentie; een soort van overkapping dus van de betrekkelijke technische diensten.

Op praktische gronden wordt dit echter door den heer *Adriaanse* ontraden, terwijl door den heer *Adams* een dergelijke instelling voorloopig geheel overbodig wordt geacht. Ook mij wil het voorkomen dat voor het creëren van een dergelijke figuur, aan wie bv. het aanzien gegeven zou kunnen worden van een Inspecteur der technische regentschapsdiensten, minder aanleiding bestaat, niet omdat de behoefte tot een ontwikkeling op een hooger peil der technische diensten ontkend wordt, doch op grond van de overweging dat die behoefte niet van een dergelijken omvang is dat daarin niet zou kunnen worden voorzien in het kader van voorlichting door den provincialen waterstaatsdienst. Hoewel, zooals bij de behandeling van punt D naar voren werd gebracht, de provinciale bemoeienis inzake technische hulp en voorlichting een incidenteel karakter draagt, zou er m.i. geen bezwaar tegen bestaan dat de technische dienst van het regentschap over het algemeen meer contact zoekt met den provincialen waterstaatsdienst.

F. Betreffende de wenschelijkheid en mogelijkheid tot het inroepen van hulp van derden.

Bij de beantwoording van deze vraag kwam wel vrij algemeen tot uiting dat voor het regentschap de mogelijkheid tot het inroepen van hulp van derden open moet staan en hiervan naar omstandigheden een nuttig gebruik dient te worden gemaakt. Als officieele, niet-provinciale advies-instanties werden b.v. genoemd het Bruggenbureau van het Departement van Verkeer en Waterstaat, de Geologisch technische dienst van den Mijnbouw, N. I. Wegenvereeniging, de dienst van den D. v. G. etc. In hoeverre de hulp van dergelijke

instanties ingeroepen dient te worden hangt geheel af van den aard van het object, ten aanzien waarvan hulp noodig wordt geacht; in het algemeen zal hiertoe alleen aanleiding bestaan als het om bijzondere werkzaamheden gaat van een meer specialistisch karakter.

Dit geldt evenzeer voor het inschakelen van particuliere adviesbureaux.

Hiertoe ware alleen over te gaan als om de een of andere reden geen hulpverlening mogelijk is door den provincialen waterstaatsdienst of door bovenbedoelde officiële adviesinstanties. Het ligt immers voor de hand dat het regentschap, zelf overheid zijnde, in de eerste plaats zich ten deze zal wenden tot andere overheidsdiensten, waarmede men in den regel financieel heel wat voordeeliger zal uitkomen.

Betreffende het inschakelen van aannemers wijst één der inzenders er terecht op dat deze werkwijze bij de uitvoering van belangrijke bouwwerken of moeilijke constructies een groote mate van technische en administratieve deskundigheid bij den bouwheer vereischt en dat in het algemeen een directeur van regentschapswerken niet opgewassen zal zijn tegen groote aannemersfirma's.

De aard van het werk in den technischen dienst van het regentschap brengt m.i. echter mede dat de behoefte tot het inschakelen van dergelijke instellingen wel sporadisch naar voren zal treden. In de gevallen dat het daarbij gaat om de levering van belangrijke ijzerconstructies zij er op gewezen dat de gelegenheid steeds open staat om met voordeel gebruik te maken van den Indischen Centralen Aanschaffingsdienst, welke steeds bereid gevonden zal worden om te goeder naam en faam bekende aannemers uit te noodigen offerten te maken, deze laatste te beoordeelen, en de geleverde ijzerconstructie volgens de bij de gunning gestelde eischen aan een keuring te onderwerpen.

G. Betreffende dienstorganisatie en personeelsvoorziening.

Bij de beantwoording van deze vraag kwam tot uiting dat deze afhankelijk gesteld moet worden van den omvang en de intensiteit van het technisch werk in het regentschap. Dit is vanzelfsprekend juist te achten, vooral de meer of mindere belangrijkheid der bedrijven zal van invloed zijn op de organisatie van den dienst.

Het hoofd van den technischen dienst behoort te zijn het hoofd der regentschapswerken tevens hoofd van de technische bedrijven; in het algemeen behooren aan hem bv. het pasarb bedrijf en het slachtbedrijf niet opgedragen te worden.

Groote regentschappen, bedoeld in den zin dat deze een belangrijken technischen dienst vereischen, kunnen t.a.v. dezen dienst in bv. twee ondersecties verdeeld worden, welke beheerd worden door opzichters. Als hoogste administratieve kracht zal in een dergelijke formatie een klerk voldoende zijn naast vd. hoofd, bijgestaan door een schrijver; de opzichters kunnen volstaan met een mantri-boekhouder. Voorts zullen eenige mantri-opnemers en mantri-teekenaars den directeur ter zijde staan, daar het aangewezen is om de verzorging van het ontwerpwerk op dit kantoor te doen plaats hebben. Aan de opzichters behoort de rechtstreeksche bemoeienis met de bedrijven opgedragen te worden, de waterleiding-bedrijven van eenigen omvang zullen al spoedig een kleine personeelsformatie op zich zelf gaan vereischen met als hoogste functie bv. een technisch-administratief ambtenaar.

Voorts zullen aan de sectiebeheerders toegevoegd zijn 1 of meer mantri's rooiwezen, mantri's wegenonderhoud, ev. nog opzieners voor de begraaftplaatsenbedrijven.

Uiteraard moet naar omstandigheden de dienst georganiseerd worden; daarvoor valt geen vaststaanden regel aan te geven, te meer waar ook de financieele kant van deze zaak een woordje mee kan spreken.

Deze zienswijze geldt voor thans en in de toekomst. De eenige daarbij te volgen gedragslijn is deze, dat de organisatie zoo efficient mogelijk dient te zijn.

De vrij groote zelfstandigheid van den technischen dienst vereischt een kundig, ervaren, betrouwbaar en toegewijd hoofd, in welke genoemde eigenschappen het betoonen van initiatief, het geven van leiding en het tactvol optreden, ook tegenover het publiek mede besloten dienen te zijn.

Over het algemeen wees de enquête uit dat naar gelang van de meerbedoelde belangrijkheid van den technischen dienst, het hoofd een architect, een hoofdopzichter, een opzichter zou kunnen zijn. Een hooger opgeleide kracht, ook voor de grootste regentschappen, werd bijna zonder uitzondering onnoodig geoordeeld, daar

technische problemen van hoogere orde uitzonderingen zullen zijn; meer dient hier de nadruk gelegd te worden op den eisch van een veelzijdige technische ontwikkeling als een der voorwaarden tot het succesvol bekleeden van de functie van het hoofd technischen dienst door middelbare technici in bovengenoemde rangen.

H. Betreffende de behoefte aan meer voorlichting, betere of bijzondere scholing van het technisch regentschapspersoneel.

Deze vraag werd over het algemeen bevestigend beantwoord, waarbij aanvullende cursussen, welke, zooals door den heer *Adriaanse* terecht wordt opgemerkt, op de praktijk gericht behooren te zijn, wel noodig geoordeeld werden. Ook het volgen van architectencursussen werd van veel waarde geacht.

Door enkelen werd, naast de eigen vorming in den dienst, een tekort aan practische scholing gevoeld.

Door één der inzenders werd in dat verband het zwakke punt der technische personeelsvoorziening gezien. Immers moet aanvulling van technisch personeel in de toekomst plaats vinden door het aannemen van abiturienten der technische scholen alhier, waaruit tenslotte de directeuren R.W. geselecteerd moeten worden. Deze technici missen in den dienst bij het regentschap de leiding van hooger opgeleide technici, zulks in tegenstelling met de meeste huidige directeuren, die destijds uit de gewestelijke diensten of uit den dienst der v.m. B.O.-werken overgegaan zijn naar de regentschappen en gedurende vele jaren hun praktijk hebben opgedaan onder leiding van ingenieurs.

Toch is het van belang voor de goede krachten in den technischen dienst dat zij hoogere rangen kunnen bereiken, hetgeen mogelijk is door uitwisseling van personeel tusschen de regentschappen onderling, waartoe dan een regeling getroffen zou moeten worden. Met dit al blijft het gemis aan leiding door hooger opgeleide technici bestaan, waaraan als navorming tegemoet gekomen moet worden door bovenbedoelde korte praktijkcursussen, welke dan vooral gericht zouden moeten zijn op lokaal-technische onderwerpen, speciale vakken dus zooals drinkwaterleidingen, assaineering, wegenbeheer, planologie etc. Ten aanzien van enkele onderwerpen zou, zooals reeds eerder vermeld, meer contact gezocht kunnen worden tusschen den

technischen dienst en den Provincialen Waterstaatsdienst.

Voor zelfontwikkeling, met inbegrip van het verhoogen der algemeene ontwikkeling, welker waarde niet mag worden onderschat, verdient het bijhouden van tijdschriften en publicaties, het volgen van lezingen, indien men daartoe in de gelegenheid is, ten zeerste aanbeveling.

I. Betreffende het maken van onderscheid tusschen groote en kleine regentschappen m.b.t. het voorafgaande.

Ook deze vraag werd bijna zonder uitzondering in bevestigenden zin beantwoord.

Zooals vanzelfsprekend zal in het algemeen het technisch werk in een groot regentschap van grooteren omvang zijn dan in een klein regentschap. Ook de aard van het werk kan in een groot regentschap veelzijdiger zijn. Dit behoeft echter geenszins altijd het geval te zijn, over het algemeen zal het verschil in technisch werk meer kwantitatief zijn dan kwalitatief.

Het verhandelde m.b.t. de punten E, C, D, E en F is echter evenzeer toepasselijk op groote als kleine regentschappen.

Wel is onderscheid te maken in dienstorganisatie en personeelsvoorziening zooals bij punt G werd vermeld met de daarbij genoemde mogelijkheid van den uitloop van een lagere betrekking naar een hogere in een ander regentschap. Hetgeen behandeld werd bij punt H geldt voor groote regentschappen weer evenzeer als voor kleine, zulks op grond van de overweging betreffende de geringe kwaliteitsverschillen, en ook op grond van de personeelsbelangen in kleine regentschappen.

J. Betreffende bijzondere vraagstukken of moeilijkheden van verschillenden aard, welke van invloed zijn op de algemeene taak, organisatie, personeelsvoorziening, positie der T.D.

Van deze vraag is een vrij ruim gebruik gemaakt om verschillende vraagstukken aan te roeren, welke moeilijkheden in zich dragen en ten aanzien waarvan naar het oordeel der inzenders een bevredigende oplossing nog gezocht moet worden.

Ten deze meen ik ter bekorting te kunnen verwijzen naar de gepubliceerde resultaten der ingestelde enquête. Het is n.m.m. immers geenszins de bedoeling om in het kader van dit

congres-onderwerp deze vraagstukken en moeilijkheden aan de orde te stellen en daarbij zoo mogelijk tot een oplossing te geraken, het gaat hier om een aanduiding van deze vraagstukken zonder meer. Ingedeeld naar den aard zijn deze als volgt samen te vatten.

Vraagstukken van sociaal-technischen aard: stadsontwikkeling, vorming van villadorpen en vacantieoord, rioleering, effectueering van drinkwatervoorzieningen in stadskampongs.

Vraagstukken van cultureelen aard: inheemsche stijl bij gebouwen, opgericht vanwege het regentschap, cultuuruitingen in de sociaal-technische werken.

Vraagstukken van anderen aard: de positie van het hoofd van den technischen dienst betreffende promotiekansen, ook van de hem ev. toegevoegde opzichter(s), opleiding en aanvulling van technici t.b.v. den technischen dienst.

Tenslotte moge nog de aandacht gevestigd worden op hetgeen door den heer *Adriaanse* bij dit punt naar voren wordt gebracht, doch lastig gerangschikt kon worden in bovenstaande rubrieken, daar het hier niet direct een vraagstuk of een moeilijkheid betreft in het onder punt J bedoelde verband.

Bij de samenstelling van dit prae-advies werd door het bestuur der sociaal technische commissie verzocht de conclusies tenslotte samen te vatten in enkele stellingen. Deze zijn als volgt geformuleerd.

1. Het technisch werk der regentschappen is van veelzijdigen aard, de omvang werd in eerste instantie bepaald door hetgeen het regentschap bij instellingsordonnantie als taak werd aangewezen. Uitbreiding daarvan is te constateeren en verder te verwachten door groei van de interne bemoeienis van het regentschap en door verdere taakoverdracht door de Centrale Overheid; de maatschappelijke beteekenis van het technisch werk wordt bepaald door den aard en den omvang daarvan.

2. De ontwikkeling van het technisch werk zal behalve door verdere taakoverdracht worden bepaald door de economische draagkracht van het regentschap, terwijl daarnaast een ontwikkelingsmogelijkheid wordt gezien in een voortdurend streven naar een maximum efficiency in den T. D. zelf.

3. De verhouding tusschen den T. D. en de andere diensten in het regentschap alsook met het B. B. moet zijn van samenwerkenden

aard, waarbij het onderling contact dient te loopen over den Regent.

4. Tusschen den T. D. en het technisch desawerk ware verband te leggen in den vorm van toezicht en hulpverleening; aanbevolen wordt om daarbij de werkwijze te volgen zooals die in het regentschap Bandoeng wordt toegepast.

5. De bemoeienis van de Provincie met het regentschap, vloeit voort uit de wijze waarop het zich van zijn taak kwijt, voorts dient hulp en voorlichting door de Provincie steeds te worden verleend op verzoek van het regentschap, uit dien hoofde draagt deze hulpverleening een incidenteel karakter. Daarnaast wordt meer contact tusschen den T.D. en den Provincialen Waterstaatsdienst aanbevolen.

6. Onderlinge samenwerking tusschen de regentschappen op technisch gebied zal incidenteel noodig zijn indien gemeenschappelijke belangen behartigd moeten worden en kan voorts nuttig zijn betreffende uitwisseling van ervaring tusschen de T.D. onderling.

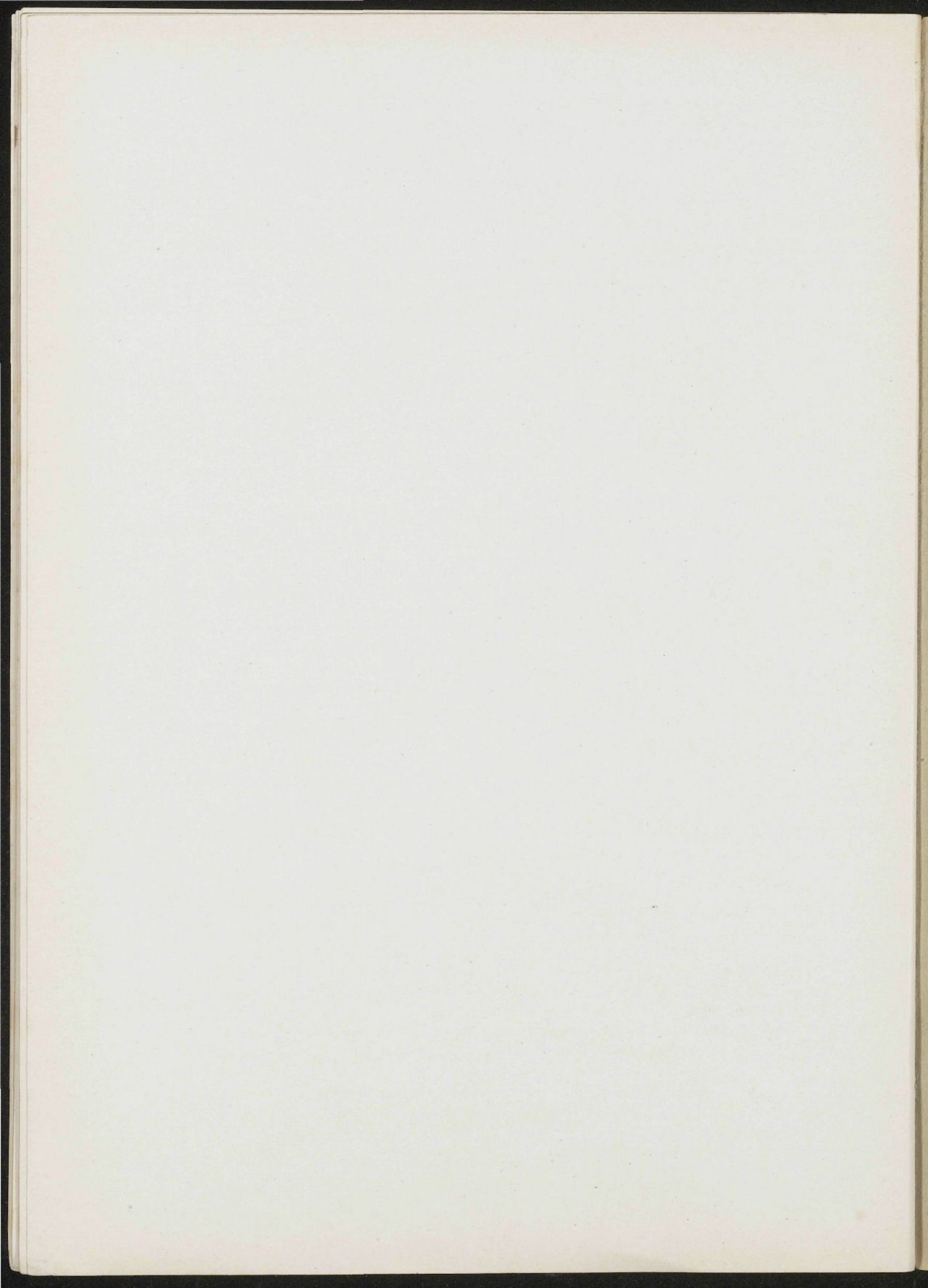
7. Tot het inroepen van hulp van derden door de regentschappen ware eerst over te gaan, indien hulpverleening van den Provincialen Waterstaatsdienst of van officieele adviesinstanties niet mogelijk blijkt.

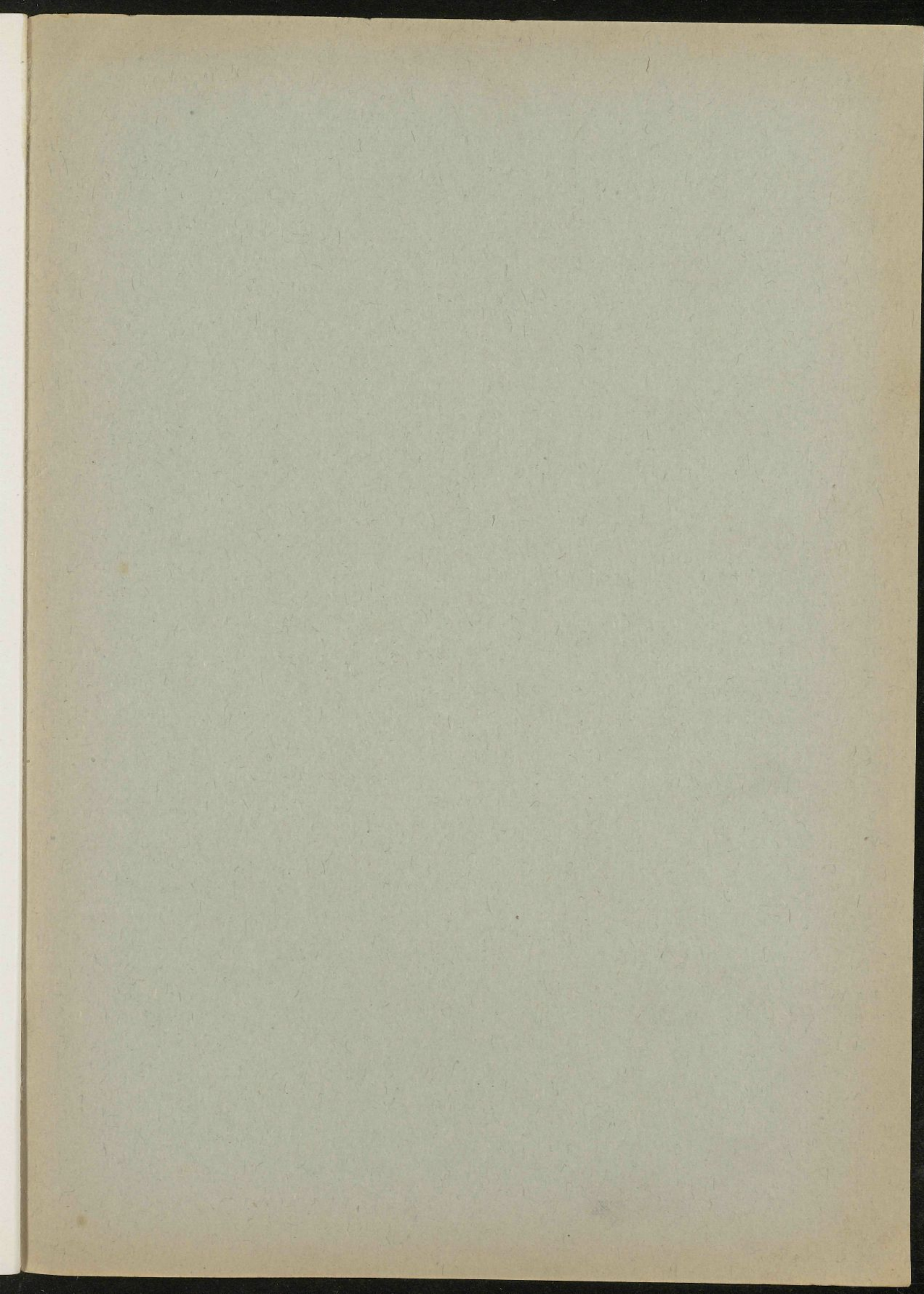
8. Naar de belangrijkheid van den T.D. zal het Hoofd den rang kunnen bekleeden van architect, resp. hoofdopzichter, resp. opzichter. In het algemeen bestaat er behoefte aan meer practische scholing van het personeel van den T.D., dat geen of een te korte leiding heeft gehad van hooger opgeleide technici. Door zelfontwikkeling en het volgen van korte praktijkcursussen ware hierin zooveel mogelijk tegemoet te komen, de personeelsvoorziening op technisch gebied is mede in dit verband een vraagstuk dat t.z.t. op zichzelf onder oogen gezien zal moeten worden.

Bandoeng, 24 April 1939.

De Prae-adviseur,

Ir. J. J. BELLINGWOUT.

DE BOER

TEGAL